Vysoká škola ekonomická v Praze

Národohospodářská fakulta

Hlavní specializace: Národní hospodářství

ANALÝZA NEZAMĚSTNANOSTI VE STŘEDOČESKÉM KRAJI V LETECH 2007-2016 SE ZVLÁŠTNÍM ZŘETELEM NA OHROŽENÉ SKUPINY OSOB, PŘÍPADOVÁ STUDIE OKRES KOLÍN

bakalářská práce

Autor: Dominika Bezoušková

Vedoucí práce: Ing. Šárka Prudká

Rok: 2017

Prohlašuji na svou čest, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

Dominika Bezoušková

V Praze, dne 12. 8. 2017

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat paní Ing. Šárce Prudké za příjemnou spolupráci, cenné rady a odborné vedení při psaní této práce. Dále bych ráda poděkovala paní Miluši Hejcmanové za poskytnuté informace o aktivní politice zaměstnanosti v okrese Kolín. Děkuji také své rodině, za podporu při psaní této práce.

Zadání práce

Vysoká škola ekonomická v Praze
Katedra hospodářské a sociální politiky

Národohospodářská fakulta
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Dominika Bezoušková**

Studijní program: Ekonomie a hospodářská správa

Obor: Národní hospodářství

Název tématu: **Analýza nezaměstnanosti ve Středočeském kraji ČR v letech 2007 – 2016 se zvláštním zřetelem na ohrožené skupiny osob, případová studie okres Kolín**

Zásady pro vypracování:

1. Cíl práce
   Cílem bakalářské práce bude analyzovat nezaměstnanost ve Středočeském kraji v letech 2007-2016 se zřetelem na ohrožené skupiny osob na trhu práce. Případová studie okresu Kolín se poté zaměří především na analýzu nabídky a poptávky po práci z hlediska vzdělanostní struktury a na působení aktivní politiky zaměstnanosti.
2. Význam, aktuálnost nebo očekávaný přínos tématu
   Ve zkoumaném období proběhla ekonomická krize, která měla negativní dopad na výkonnost celé ekonomiky. Ekonomická krize zasáhla především zpracovatelský průmysl, který tvoří společně se zemědělským průmyslem nejdůležitější část poptávky po práci ve Středočeském kraji. I tento kraj byl tedy poznamenán zhoršenou situací na trhu práce. Jeho specifikem je geografická poloha – blízkost od hlavního města Prahy, která významně ovlivňuje míru nezaměstnanosti. Bakalářská práce bude zkoumat vývoj nabídky a poptávky po práci a aktivní politiku zaměstnanosti uplatňovanou v tomto kraji ve zkoumaném období. Bude se také zabývat možnými řešeními zlepšení situace na trhu práce.
3. Charakteristika teoretické části práce
   V této části se bakalářská práce zaměří na teoretické vysvětlení problematiky trhu práce a soudobé nezaměstnanosti. Teorie bude zaměřena především na typy nezaměstnanosti, způsoby měření nezaměstnanosti a vysvětlení pojmů z oblasti trhu práce a politik zaměstnanosti. Teoretická část bude také zaměřena na charakteristiku ohrožených skupin na trhu práce. Při psaní této části práce bude využita především metoda literární rešerše odborné literatury a pramenů.
4. Charakteristika praktické části práce
   Praktická část se nejprve zaměří na charakteristiku Středočeského kraje a jeho okresů podle vzdálenosti od hlavního města Prahy. Na ni naváže analýza vývoje nezaměstnanosti ve Středočeském kraji v letech 2007-2016, se zvláštním zřetelem na ohrožené skupiny osob na trhu práce. Pro analýzu budou použita především statistická data ze zdrojů Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí a Úřadu práce. Hlavními metodami uplatňovanými v této části budou komparace a analýza vývoje časových řad.

Rozsah práce: 45 normostran

Seznam odborné literatury:

1. BROŽOVÁ, D. *Kapitoly z ekonomie trhů práce.* Praha: Oeconomica, 2012. ISBN 978-80-245-1880-0.
2. BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti trhu práce.* Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-16-4.
3. KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR.* Praha: Oecenomica nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4.
4. KREBS, V. – DURDISOVÁ, J. – KOTÝNKOVÁ, M. – SUNEGA, P. *Sociální politika.* Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2.
5. MANKIW, N G. *Macroeconomics.* New York: Worth Publishers, 2010. ISBN 978-1-4292-1887-0.
6. SIROVÁTKA, T. – HORÁKOVÁ, M. – HORÁK, P. *Česká politika zaměstnanosti v době krize a po krizi.* Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií v nakl. Albert, 2014. ISBN 978-80-210-7149-0.
7. SIROVÁTKA, T. – MAREŠ, P. (ed.). *Trh práce, nezaměstnanost, sociální politika.* Brno: Masarykova universita, 2003. ISBN 80-210-3048-8.

Datum zadání bakalářské práce: březen 2017

Termín odevzdání bakalářské práce: červen 2017

Dominika Bezoušková
Řešitelka

Ing. Šárka Prudká
Vedoucí práce

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Vedoucí katedry

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Děkan NF VŠE

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na trh práce ve Středočeském kraji v letech 2007-2016. Zabývá se analýzou vývoje nezaměstnanosti, struktury nabídky a poptávky na krajském trhu práce a vlivem realizované státní politiky zaměstnanosti. Specifikem kraje je blízkost Prahy, která do určité míry ovlivňuje míru nezaměstnanosti, zejména v okresech ležících v jejím bezprostředním sousedství. Nicméně okres Kolín, který je předmětem případové studie, vykazoval jednu z nejvyšších hodnot míry nezaměstnanosti v kraji. Velkou část nezaměstnaných osob v kraji tvoří dlouhodobě nezaměstnaní, jejichž podíl na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání se zvýšil především v období ekonomické krize a po ní. Mezi nezaměstnanými je také poměrně mnoho nízkokvalifikovaných či nekvalifikovaných osob a osob starších 50 let. Významnými nástroji aktivní politiky zaměstnanosti v kraji i okrese Kolín jsou především veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa a rekvalifikace. Pro předcházení zejména strukturální nezaměstnanosti by bylo vhodné zvýšit informovanost žáků a studentů základních a středních škol, a to nejen o současné situaci na trhu práce, nýbrž i o prognózách vývoje trhu práce ve střednědobém a dlouhodobém horizontu.

Klíčová slova

Trh práce, nezaměstnanost, politika zaměstnanosti, ohrožené skupiny, Středočeský kraj, nabídka práce, poptávka po práci, okres Kolín

Klasifikace JEL

E24, J20, J21, J82

Abstract

This bachelor thesis is focused on the labor market in the Central Bohemia Region in the years 2007-2016. It deals with analysis of the development of unemployment, the structure of supply and demand on regional labor market and influence of implemented state employment policy.The specific feature of the region is the proximity of Prague, which to a certain extent affects the unemployment rate, especially in districts situated in its immediate vicinity. However the district of Kolín, which is the subject of the case study, showed one of the highest unemployment rates in the region. A large part of the unemployed in the region are long-term unemployed, whose share in the total number of job seekers has increased especially during the economic crisis and afterwards. Among the unemployed are also many low-skilled or unskilled people and people older than 50 years. Important tools of active employment policy in the region and the district of Kolín are offer public secotr jobs, subsidized jobs and encourage change in qualification. In particular, to prevent structural unemployment, it would be appropriate, to raise awareness among pupils and students of elementary and secondary schools, not only about current situation in the labor market, but also about the forecasts of development of the labor market in the medium and long term.

Keywords

Labor market, unemployment, employment policy, endangered groups, Central Bohemian Region, labor supply, labor demand, district Kolín

JEL classification

E24, J20, J21, J82

Obsah

Úvod ... 11
TEORETICKÁ ČÁST ... 13
1 Trh práce ... 13
1.1 Nabídka na trhu práce ... 14
1.2 Poptávka po práci ... 15
1.3 Rovnováha na trhu práce ... 16
1.4 Diskriminace na trhu práce ... 16
2 Nezaměstnanost ... 18
2.1 Přirozená míra nezaměstnanosti ... 19
2.2 Důsledky nezaměstnanosti ... 19
2.3 Měření nezaměstnanosti ... 20
2.3.1 Podíl nezaměstnaných osob ... 20
2.3.2 Obecná míra nezaměstnanosti ... 21
2.4 Typy nezaměstnanosti ... 22
2.4.1 Frikční nezaměstnanost ... 22
2.4.2 Sezónní nezaměstnanost ... 22
2.4.3 Strukturální nezaměstnanost ... 23
2.4.4 Cyklická nezaměstnanost ... 23
2.4.5 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost ... 24
2.4.6 Dlouhodobá nezaměstnanost ... 24
3 Skupiny ohrožené na trhu práce ... 25
3.1 Absolventi a mladiství ... 25
3.2 Osoby se zdravotním postižením (OZP) ... 26
3.3 Osoby starší 50 let ... 26
3.4 Osoby s nízkou kvalifikací a bez kvalifikace ... 26
3.5 Osoby pečující o dítě do 15 let ... 27
3.6 Osoby ohrožené sociálním vyloučením ... 27
3.7 Dlouhodobě nezaměstnaní ... 28
4 Politika zaměstnanosti ... 29
4.1 Aktivní politika zaměstnanosti ... 29
4.1.2 Rekvalifikace ... 30

4.1.3 Veřejně prospěšné práce (VPP) ... 30
4.1.4 Společensky účelná pracovní místa (SÚPM) ... 31
4.1.5 Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením ... 31
4.2 Pasivní politika zaměstnanosti ... 31
4.2.1 Podpora v nezaměstnanosti ... 32
4.2.2 Podpora při rekvalifikaci ... 32
PRAKTICKÁ ČÁST ... 33
5 Středočeský trh práce v letech 2007-2016 ... 33
5.1 Charakteristika Středočeského kraje ... 33
5.2 Situace na trhu práce ve Středočeském kraji v letech 2007-2016 ... 36
5.2.1 Míra ekonomické aktivity ... 37
5.2.2 Zaměstnanost v kraji ... 38
5.2.3 Zaměstnavatelé ... 39
5.3 Analýza nezaměstnanosti ve Středočeském kraji v období 2007-2016 ... 40
5.3.1 Vývoj podílu nezaměstnaných osob ... 41
5.3.2 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v okresech Středočeského kraje ... 43
5.3.3 Uchazeči o zaměstnání, volná pracovní místa a jejich struktura ... 46
5.4 Ohrožené skupiny na trhu práce Středočeského kraje ... 57
5.4.1 Absolventi a mladiství ... 57
5.4.2 Osoby se zdravotním postižením ... 58
5.4.3 Osoby starší 50 let ... 59
5.4.4 Osoby s nízkou kvalifikací a bez kvalifikace ... 60
5.4.5 Dlouhodobě nezaměstnaní ... 61
5.4.6 Osoby pečující o dítě do 15 let ... 62
5.4.7 Osoby ohrožené sociálním vyloučením ... 63
5.5 Shrnutí ... 64
6 Státní politika zaměstnanosti ve Středočeském kraji v letech 2007-2016 ... 65
6.1 Výdaje na státní politiku zaměstnanosti ve Středočeském kraji ... 65
6.2 Aktivní politika zaměstnanosti ve Středočeském kraji v období krize a po krizi 66
6.2.1 Projekty Evropského sociálního fondu ... 67
6.2.2 Opatření související s hospodářskou krizí ... 68
6.3. Shrnutí ... 69
7 Případová studie okres Kolín ... 70
7.1 Charakteristika okresu Kolín ... 70

7.2 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2007-2016 71
7.3 Vzdělanostní struktura nabídky a poptávky po pracovní síle 73
7.4 Aktivní politika zaměstnanosti v okrese Kolín 75
7.5 Shrnutí 76
Závěr 77
Seznam použitých zkratek 82
Seznam grafů 83
Seznam tabulek 83
Literatura 85
Internetové zdroje 86
Zákony 89
Přílohy 90

Úvod

Nezaměstnanost je jev, který je nedělitelnou součástí každé tržní ekonomiky. Pokud však míra nezaměstnanosti překročí určitou mez, stává se problémem nejen pro ekonomiku země, ale také pro jednotlivce. V současné době je Česká republika zemí Evropské unie s vůbec nejnižší mírou nezaměstnanosti. Středočeský kraj pak patří mezi kraje, které mají taktéž velmi nízkou nezaměstnanost. Nicméně v předchozích letech byla míra nezaměstnanosti jak v České republice, tak i ve Středočeském kraji mnohem vyšší. Bakalářská práce analyzuje nezaměstnanost ve Středočeském kraji v letech 2007-2016. V tomto období proběhla globální hospodářská krize, která negativně zasáhla i trh práce, zejména pak zpracovatelský průmysl, který tvoří společně se zemědělským průmyslem nejvýznamnější část poptávky po práci ve Středočeském kraji. V období hospodářské recese dochází obvykle k útlumu výroby a firmy snižují svou poptávku po pracovní síle. Zhoršují se tak šance na nalezení zaměstnaní pro všechny uchazeče o zaměstnání, zejména pak pro ty, kteří mají ztížené podmínky i v nekrizovém období, tedy pro ohrožené skupiny osob na trhu práce. Důležitou roli při snaze snižovat nezaměstnanost hraje státní politika zaměstnanosti, zejména pak její aktivní část, jejíž realizace bude rovněž analyzována. Na Středočeský kraj má značný pozitivní vliv blízkost hlavního města Prahy. V této souvislosti lze mnohdy sledovat, že míra nezaměstnanosti se zvyšuje se vzdáleností od Prahy. I na tento fakt je praktická část práce zaměřena.

První část bakalářské práce je věnována teoretickému vymezení pojmů a jevů, které jsou poté používány a analyzovány v praktické části. Teoretickou část tvoří čtyři kapitoly. První kapitola se zabývá teoretickým vymezením trhu práce – nabídkou pracovní síly, poptávkou po práci, rovnováhou na trhu práce a diskriminací v prostředí trhu práce. Druhá kapitola seznamuje s pojmem nezaměstnanost - objasňuje, kdo je nezaměstnaný, proč je určitá míra nezaměstnanosti nedílnou součástí vyspělých ekonomik, jaké mohou být důsledky nezaměstnanosti, jak se nezaměstnanost měří a poskytuje také teoretické vymezení jednotlivých typů nezaměstnanosti. Třetí kapitola je věnována vymezení ohrožených skupin osob na trhu práce – uvádí zejména důvody jejich znevýhodněného postavení na trhu práce. Poslední, čtvrtá kapitola se zabývá státní politikou zaměstnanosti – nástroji pasivní a zejména pak aktivní politiky zaměstnanosti.

Praktická část se skládá ze tří kapitol. Pátá kapitola analyzuje trh práce ve Středočeském kraji – vývoj podílu nezaměstnaných osob, struktury nabídky a poptávky po práci a vývoj nezaměstnanosti ohrožených skupin osob na trhu práce. Šestá kapitola se zabývá státní politikou zaměstnanosti a sedmá kapitola je věnována analýze nezaměstnanosti a aktivní politice zaměstnanosti v okrese Kolín.

Pro teoretickou část jsem zvolila metodu literární rešerše, rešerše odborných textů a také interpretace zákonů. V praktické části je použita především analýza podílu nezaměstnaných osob a dalších vybraných statistických dat souvisejících s trhem práce. Ukazatel podíl nezaměstnaných osob byl vybrán především z toho důvodu, že poskytuje informace o vývoji míry nezaměstnanosti až do úrovně okresů. To je nezbytné pro analýzu vývoje nezaměstnanosti jednotlivých okresů Středočeského kraje a vlivu blízkosti Prahy na míru nezaměstnanosti v jednotlivých okresech. Pro analýzu struktury nabídky a poptávky po pracovní síle a nezaměstnanosti ohrožených skupin osob na trhu práce jsou využita statistická data o počtech uchazečů o zaměstnání a volných pracovních místech evidovaných na úřadech práce. Informace o realizované aktivní politice zaměstnanosti byly získávány rovněž ze statistických dat a dále ze zpráv o situaci na krajském trhu práce a o realizaci aktivní politiky zaměstnanosti. Pro analýzy byly použity zejména dokumenty a data Českého statistického úřadu a Ministerstva práce a sociálních věcí.

Cílem práce je analyzovat vývoj nezaměstnanosti ve Středočeském kraji v období, které je spojeno s globální ekonomickou krizí. Analýza věnuje zvýšenou pozornost ohroženým skupinám osob na trhu práce, dále také vzdělanostní a kvalifikační struktuře uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst. Práce má také potvrdit či vyvrátit hypotézu, že míra nezaměstnanosti v okresech vybraného kraje stoupá se vzdáleností od Prahy a zhoršenou dopravní dostupností do hlavního města.

Poslední kapitola práce je věnována analýze nezaměstnanosti v okrese Kolín, který je jedním z okresů kraje s nadprůměrnou mírou nezaměstnanosti. I zde je provedena analýza nabídky a poptávky po pracovní síle dle vzdělanostní struktury. Kromě výše zmíněných cílů je práce zaměřena také na realizovanou aktivní politiku zaměstnanosti a na její působení. Budou zde zmíněna i možná řešení zlepšení situace na trhu práce, týkající se zejména absolventů a mladistvých uchazečů o zaměstnání.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Trh práce

Trh práce je v tržní ekonomice důležitou a nezastupitelnou oblastí. Důsledky fungování trhu práce dopadají na široký okruh lidí a další subjekty, a to jak ekonomicky aktivní, tak i na ty, kteří ekonomicky aktivní nejsou. Práce je jedním z klíčových výrobních faktorů, pomocí něhož se vyrábí statky a poskytují služby, které jsou pak spotřebovávány celou populací. Mimo to je trh práce důležitý v tom, že má zabezpečit příjmy pro pracovní sílu v míře, která odpovídá jejich podílu na produkci.[1] I na trhu práce se střetává poptávka s nabídkou. Jde o poptávku po pracovní síle, jejímiž představiteli jsou firmy, které poptávají výrobní faktor pro výrobu svých statků či poskytování svých služeb. Nabídku pracovní síly potom představují uchazeči o zaměstnání, kteří hledají pracovní uplatnění, za které budou dostávat mzdu. Trh práce je však velmi specifickým trhem. Brožová uvádí jako specifikum trhu práce mimo jiné to, že schopnost pracovat je striktně vázána na člověka. Firmy, které na trhu práce poptávají pracovní sílu, poptávají lidi, osobnosti, na které je schopnost pracovat vázána. Každý člověk je ve své podstatě jedinečný. Jeho jedinečnost netkví pouze v rozdílném lidském kapitálu, kterým disponuje, ale také ve schopnostech, vrozeném talentu a v neposlední řadě také v pracovní morálce.[2] Poptávající subjekty na trhu práce proto nemají o pracovnících tak dokonalé informace jako spotřebitelé o výrobcích. Podle Mankiwa je trh práce odlišný od ostatních trhů z toho důvodu, že poptávka firmy po pracovní síle je poptávkou odvozenou.[3] Je důležité také zmínit, že trh práce je členitý, např. dle profese, odvětví nebo území. Dále je značně ovlivňován externími intervencemi dalších subjektů. Těmito intervencemi je pak na trhu práce utvářeno prostředí, kde se střetává nabídka s poptávkou. Nejvýznamnějším subjektem, který toto prostředí utváří, je stát, respektive vláda, která stanovuje legislativu, podle níž se subjekty na trhu práce musí řídit.[4] Kromě státu mají na trhu práce vliv i další instituce, a to především odbory, jejichž nejčastější snahou je prostřednictvím

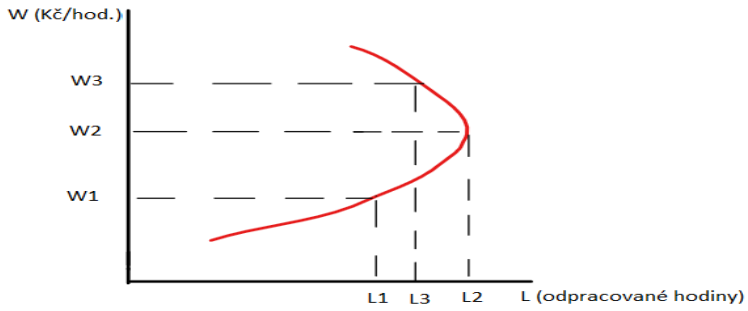
[1] KREBS, V. a kol. Sociální politika, 4. Vyd Praha: ASPI, a.s.,2007. ISBN 978-80-7357-276-1 s. 288
[2] BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-16-4. s. 13
[3] MANKIW, N. Gregory. *Principles of microeconomics*. 6th ed. Mason, OH: South-Western Cengage Learning, c2012. ISBN 0-538-45304-4 s. 376
[4] BROŽOVÁ, Dagmar. *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. Praha: Oeconomica, 2012. ISBN 978-80-245-1880-0. s. 14

kolektivního vyjednávání zvýšit mzdy zaměstnanců, čímž potažmo dochází ke zvýšení nákladů na práci.

1.1 Nabídka na trhu práce

Jak již víme, nabídku na trhu práce tvoří lidé coby nositelé pracovní síly. Průběh individuální nabídky práce je vysvětlován pomocí rozhodování jedince mezi spotřebou a volným časem. Volný čas lze považovat taktéž za ekonomický statek, jelikož je užitečný a vzácný.[5] Rozhodování je ovlivněno výší mzdy, jelikož výše spotřeby značně závisí na výši příjmu jedince, tedy na mzdě. Individuální nabídka práce má specifický zpětně zakřivený tvar. To znamená, že růst mzdy vede k růstu nabízené práce pouze do určitého bodu. Toto zpětné zakřivení je vysvětleno substitučním a důchodovým efektem. Substituční efekt představuje nahrazování volného času prací, respektive spotřebou. Pokud se pracovníkovi zvýší mzda, relativně se mu zdraží volný čas, a proto bude tento dražší volný čas nahrazovat prací. Důchodový efekt vyplývá z toho, že pokud se zvýší mzdy, zvýší se i celkový reálný důchod pracovníka. Člověk tak může zvýšit svou celkovou spotřebu, to znamená i spotřebu volného času. Důchodový efekt tedy způsobuje, že při zvýšení mzdy člověk nabízí méně práce. Tyto dva efekty působí při rozhodování o množství nabízené práce současně. Celkový efekt, tedy to, jak bude zvýšení mzdy působit na množství nabízené práce, závisí na tom, jaký z efektů bude silnější. V případě převahy substitučního efektu bude křivka nabídky rostoucí. Při převaze důchodového efektu bude křivka nabídky pracovní síly zpětně zakřivená. Jak uvádí Brožová, substituční efekt převažuje většinou při nižších mzdových sazbách, naopak důchodový efekt je silnější v případě relativně vysokých mzdových sazeb.[6]

Graf 1 Individuální nabídka práce

Zdroj: BROŽOVÁ 2012, vlastní zpracování

[5] BROŽOVÁ 2012, s. 20
[6] BROŽOVÁ 2012, s. 25

Tržní nabídka práce je ovlivněna jak individuální nabídkou práce jedince, tak i faktem, že růst mzdy na jednom profesním trhu přitahuje pracovníky nabízející svou pracovní sílu z jiných trhů. To znamená, že pokud nejsou na daných trzích překážky vstupu a výstupu nebo jsou jen malé, tak pracovníci budou přecházet na ten trh, kde najdou svou nejlepší pracovní příležitost. Tento efekt přelévání pak vysvětluje rostoucí křivku tržní nabídky práce. Elasticita tržní nabídky práce je menší v odvětvích s většími překážkami vstupu pracovníka na trh a také v krátkém období. Naopak v dlouhém období a u trhů, kde jsou překážky vstupu menší, je tržní nabídka pracovní síly více elastická.[7]

1.2 Poptávka po práci

Stranu poptávky na trhu práce tvoří firmy, které se snaží maximalizovat zisk. Jak již bylo zmíněno, poptávka po práci je poptávkou odvozenou. Závisí totiž na ceně výrobku, který je danou prací produkován, a tedy na spotřebitelské poptávce.[8]

Při rozhodování firmy o tom, kolik práce bude najímat, vychází z produkční funkce, která poskytuje informace o mezním produktu práce. Dva hlavní faktory, které ovlivňují rozhodování firmy, jsou náklady na práci, tedy výše mzdy, a dále výnosy z práce, tedy výnos z prodaného produktu. Výnos z prodaného produktu přitom závisí na produktivitě práce a na ceně, za kterou je produkt prodáván na trhu zboží a služeb. Firma najímá právě tolik práce, při které se hodnota mezního produktu z práce rovná mzdě.[9] Je nutné poznamenat, že firma se rozhoduje jinak v krátkém období a jinak v dlouhém období. V krátkém období je totiž práce jediným variabilním výrobním faktorem, kdežto v dlouhém období lze za variabilní faktor pokládat i kapitál. To znamená, že změna mzdy v dlouhém období neovlivňuje pouze poptávané množství práce, ale také kombinaci těchto dvou výrobních faktorů. Lze říci, že poptávka po práci v dlouhém období bude citlivější na změnu mzdové sazby než v krátkém období.[10]

Brožová ve své knize uvádí, že tržní poptávku po pracovní síle nelze odvodit pouhým součtem individuálních poptávek jednotlivých firem. Pokud se totiž sníží mzdová sazba, firmy budou poptávat celkově více práce. Tím se zvýší i jejich výstup, tedy množství nabízeného zboží na trhu zboží a služeb. Tento růst výstupu způsobí

[7] BROŽOVÁ 2012, s. 33-34
[8] BROŽOVÁ 2012, s. 89
[9] BROŽOVÁ 2012, s. 89-90
[10] BROŽOVÁ 2012, s. 94

pokles ceny na trhu zboží a služeb, což znamená poklesu mezního příjmu z vyrobeného produktu. Firmy pak budou poptávat méně práce než kdyby se cena na trhu zboží a služeb neměnila. Díky tomu je pak skutečná tržní poptávka strmější než ta, kterou bychom dostali pouhým součtem individuálních poptávek jednotlivých firem.[11]

1.3 Rovnováha na trhu práce

Rovnováha nastává v bodě, kdy se tržní nabídka práce rovná tržní poptávce po práci. V tomto bodě se zároveň utváří rovnovážná mzda. Pokud je trh v rovnováze, znamená to, že příjem z mezního produktu práce je stejný jako transferová platba posledního zaměstnance.[12] Transferová platba zaměstnance představuje minimální částku, za kterou je pracovník ochoten vstoupit na daný trh práce. Výši transferové platby určuje výdělek pracovníka v jeho druhé nejlepší pracovní příležitosti. Kromě transferové platby mohou pracovníci získat na trhu práce i rentu, která představuje rozdíl mezi mzdou na daném trhu práce a transferovým výdělkem pracovníka. Posledním pracovníkem, který vstoupí na daný trh práce, bude ten, který již nezískává dodatečnou rentu.[13]

Pokud je skutečná mzdová sazba vyšší nebo nižší než rovnovážná mzda, vzniká Na trhu práce nerovnováha, která značí buď přebytek pracovní síly, nebo naopak její nedostatek.[14] Pokud je skutečná mzda vyšší než rovnovážná, na trhu práce vznikne převis nabídky nad poptávkou, tedy nezaměstnanost. V takové situaci by konkurence mezi nezaměstnanými lidmi, kteří hledají práci, vyvíjela tlak na pokles mzdy, která by se snížila až na rovnovážnou úroveň mzdy. Naopak při nižší mzdě by firmy chtěly najímat víc pracovní síly, než by byli lidé ochotni za tuto mzdu nabízet. Konkurence na straně poptávky by tlačila na růst mzdy, která by se zvýšila až na úroveň rovnovážné mzdy, kdy je trh práce v rovnováze.

1.4 Diskriminace na trhu práce

Dle Holmana, pokud mají dva lidé vykonávající stejnou práci odlišné mzdy, jedná se o diskriminaci na trhu práce.[15] Brožová toto tvrzení konkretizuje na tzv. ekonomickou diskriminaci na trhu práce. V tomto případě je nutným předpokladem pro diskriminaci stejná produktivita práce obou lidí. O ekonomické

[11] BROŽOVÁ 2012, s. 91-92
[12] HOLMAN, Robert. *Mikroekonomie: středně pokročilý kurz*. Praha: C.H. Beck, 2002. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-737-5 s. 411
[13] BROŽOVÁ 2012, s. 106-107
[14] MACÁKOVÁ, Libuše. *Mikroekonomie: základní kurs*. 8. aktualiz. vyd. Slaný: Melandrium, 2003. ISBN 80-86175-38-3. s. 165
[15] HOLMAN 2002, s. 420

diskriminaci na trhu práce lze podle Brožové uvažovat pouze tehdy, pokud dva lidé, mající stejné předpoklady k výkonu práce, a tudíž stejnou produktivitu práce, dostávají odlišnou mzdu. Pokud by totiž tito dva lidé měli odlišnou produktivitu práce, rozdílná mzda by pouze odrážela jejich rozdílný mezní produkt.[16]

Holman vysvětluje také pojem statická diskriminace. Při rozhodování o poptávce po pracovní síle firmy vycházejí z předpokládaného příjmu z mezního produktu práce. Firma má o uchazečích a jejich produktivitě pouze nedokonalé informace, a proto pouze předpokládá, jaký mezní příjem mu přinesou. Tento předpoklad vyplývá ze zkušeností při zaměstnávání určitých skupin pracovníků, např. mužů a žen nebo různých národnostních skupin obyvatelstva. Zaměstnavatel tak od členů určité skupiny očekává, že mu přinesou nižší příjem, a proto je ochoten jim vyplácet nižší mzdu, přestože ve skutečnosti mohou mít produktivitu práce stejnou nebo i vyšší jako členové skupiny, která není diskriminována.[17]

Dalším vysvětlením diskriminace mohou být subjektivní preference zaměstnavatele. Zaměstnavatel může mít negativní předsudky vůči určité skupině osob. Zaměstnávání těchto osob mu přináší subjektivní dodatečné náklady, a proto je ochoten je zaměstnat pouze za mzdu sníženou minimálně o tyto dodatečné subjektivní náklady. Nicméně firmám, které se takto dopouštějí diskriminace, vznikají vyšší náklady než těm, které se diskriminace nedopouštějí. Jejich zboží se stává méně konkurenceschopným, a tak v zájmu udržení se na trhu jsou přinuceni přestat diskriminovat.[18]

Na závěr je nutné podotknout, že diskriminace se nemusí týkat pouze rozdílných mezd. Firmy mohou například přednostně přijímat muže před stejně produktivními ženami. Do některých odvětví mají určité skupiny pracovníků ztížený přístup. Diskriminace může vznikat ještě před tím, než osoba vstoupí na trh práce, a to diskriminací v přístupu k lidskému kapitálu, tedy především k získávání kvalifikace.[19]

[16] BROŽOVÁ, s. 162
[17] HOLMAN 2002, s. 421
[18] BROŽOVÁ, s. 166-168
[19] BROŽOVÁ 2012, s. 162-163

2 Nezaměstnanost

Jak již bylo zmíněno, jako nezaměstnanost se označuje jev v ekonomice, kdy na trhu práce vzniká převis nabídky práce nad poptávkou. Fenomén nezaměstnanosti existuje v každé tržní ekonomice. Určitá míra nezaměstnanosti je projevem změn v ekonomice, které jsou nezbytné pro její vývoj. Podle Mareše nezaměstnanost dále vyplývá také ze svobodného rozhodování osob o tom, zda se stanou zaměstnanými nebo zůstanou závislí na jiných příjmech, které neplynou z účasti na trhu práce.[20] Kromě těchto přirozených příčin nezaměstnanosti, vyplývajících z fungování tržní ekonomiky, je existence nezaměstnanosti také důsledkem fungování trhu práce. To vede k nerovnováze a nezaměstnanosti zejména kvůli své rigiditě a nepružnosti mezd. Brožová ve své knize zmiňuje, že nezaměstnanost může být také důsledkem mzdové politiky, která se včas nepřizpůsobí změnám poptávky po práci. Jako řešení tohoto problému uvádí omezování vládních regulací a síly odborů, které ovlivňují výši mezd.[21]

Při analýze nezaměstnanosti je mimo jiné nutné definovat, kdo je vlastně nezaměstnaný. Mareš upozorňuje, že za nezaměstnaného člověka se považuje ten, kdo nevykonává práci na smluvním základě, která zahrnuje i materiální odměnu za její výkon. Zároveň tento autor uvádí, že být nezaměstnaný neznamená být zcela mimo trh práce, ale nemožnost se na tomto trhu prosadit.[22] *„Za nezaměstnaného se považuje osoba, která se uchází o zaměstnání.“*[23] Jinými slovy uchazeč o zaměstnání. Dle metodiky Českého statistického úřadu (ČSÚ) jsou neumístění uchazeči o zaměstnání občané, kteří nejsou v pracovním nebo obdobném vztahu k zaměstnavateli ani nevykonávají samostatnou výdělečnou činnost a požádali úřad práce (ÚP) o zprostředkování vhodného zaměstnání. ČSÚ dále definuje pojem dosažitelní uchazeči o zaměstnání, a to jako uchazeče, kteří jsou schopni nastoupit bezprostředně do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa a nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí do zaměstnání.[24]

---

[20] MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 3., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-08-3 s. 10
[21] BROŽOVÁ 2012, s. 248
[22] MAREŠ, 2002, s. 15
[23] KOTÝNKOVÁ, Magdalena a Otakar NĚMEC. *Lidské zdroje na trhu práce: vývoj a tendence v souvislosti se vstupem České republiky do EU*. Praha: Professional Publishing, 2003. ISBN 80-86419-48-7 s. 121
[24] Metodika ČSÚ

2.1 Přirozená míra nezaměstnanosti

Ze sociálního hlediska je nezaměstnanost považována za jednoznačně negativní jev. Jak již však bylo uvedeno dříve, z ekonomického hlediska je určitá míra nezaměstnanosti vnímána pozitivně. Pozitivní chápání nezaměstnanosti plyne z nezbytné strukturální adaptace ekonomiky. Tato určitá míra nezaměstnanosti je brána jako přirozená míra nezaměstnanosti. Krebs uvádí, že je to *„taková míra nezaměstnanosti, při níž jsou jednotlivé segmenty trhu práce v průměru v rovnováze…"*[25] Lze říci, že při přirozené míře nezaměstnanosti je počet lidí, kteří ztratí práci, totožný s počtem lidí, kteří práci najdou. Dle Brožové je přirozená míra nezaměstnanosti *„různá v různých zemích a její výše se v čase mění. Závisí především na subjektivních preferencích a motivacích lidí hledat si práci, na míře jejich vstřícnosti a snahy přizpůsobit se měnícím se podmínkám trhu práce."*[26]

2.2 Důsledky nezaměstnanosti

Vysoká míra nezaměstnanosti má rozsáhlé negativní dopady, a to nejen na nezaměstnaného jedince, ale také na celou společnost.

Společenské náklady nezaměstnanosti souvisí zejména s ekonomickými náklady. Ty znamenají především nižší HDP než v případě plné zaměstnanosti, z důvodu nevyužití veškerých dostupných ekonomických zdrojů. Kromě toho v případě vysoké nezaměstnanosti klesají příjmy státu plynoucí z daní, naopak rostou státní výdaje na podpory v nezaměstnanosti a další sociální dávky. To může vést k růstu deficitů státního rozpočtu a k růstu státního dluhu.[27] Mareš upozorňuje, že nezaměstnanost je pro společnost nebezpečná i z důvodu rostoucího sociálního napětí ve společnosti, což může být spojeno s chudobou, vyčleňováním některých lidí mimo společnost, růstem kriminality a podobnými negativními jevy.[28]

Pro nezaměstnaného jedince je jeho situace tíživá v mnoha ohledech. Viditelným dopadem může být vliv na životní úroveň jedince, zejména pokud byl jeho pracovní příjem vysoký. Krebs dále uvádí vliv na rodinu, vliv na vnímání času a na psychické i fyzické zdraví.[29] Brožová uvádí, že nezaměstnaný ztrácí svůj společenský status, který

[25] KREBS 2007, s. 293
[26] BROŽOVÁ 2012 s. 231
[27] BROŽOVÁ 2003, s. 101-103
[28] MAREŠ 2002, s. 12
[29] KREBS 2007, s. 295

plynul z jeho postavení v zaměstnání. Také píše: *„Nezaměstnanost vyřazuje člověka z participace na ekonomickém, společenském i politickém životě.“*[30]

2.3 Měření nezaměstnanosti

Nezaměstnanost je komplikovaným jevem v ekonomice, pro její řešení je nutné získávat o ní průběžné informace. Jednou z nejvýznamnějších informací je právě míra nezaměstnanosti. Obecný výpočet míry nezaměstnanosti je následující

$$u = \frac{U}{L + U} \times 100$$

kde u …. je míra nezaměstnanosti
U …. je počet nezaměstnaných
L …. je počet zaměstnaných.

Lze říci, že míra nezaměstnanosti se vypočítá jako podíl nezaměstnaných na ekonomicky aktivním obyvatelstvu. Mezi ekonomicky neaktivní obyvatelstvo, které není do ukazatele započítáváno, se řadí studenti, důchodci nebo ženy (muži) v domácnosti.[31]

Existují dva hlavní postupy zjišťování míry nezaměstnanosti. Liší se v tom, z jakých podkladů se při výpočtu míry nezaměstnanosti vychází. První postup vychází z počtu uchazečů o práci registrovaných na ÚP, tzv. registrovaná nezaměstnanost. U druhého postupu jsou podkladem výběrová šetření. Výhodou výběrového šetření oproti registrované nezaměstnanosti je, že zachycuje i nezaměstnané, kteří nejsou registrování na ÚP.[32]

Oba výše zmíněné postupy jsou uplatňovány i v České republice (ČR), přičemž první využívá Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) a druhý ČSÚ.

2.3.1 Podíl nezaměstnaných osob

Podíl nezaměstnaných osob je jedním ze dvou ukazatelů, které v současnosti interpretují míru nezaměstnanosti v ČR, a je zpracováván MPSV. Tento ukazatel vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let z počtu obyvatel ve stejném věku. To znamená, že ve jmenovateli jsou zahrnuti také obyvatelé ekonomicky

[30] BROŽOVÁ 2003, s. 106-107
[31] BROŽOVÁ 2012, s. 227-228
[32] MAREŠ 2002, s. 23-24

neaktivní. Je nutné podotknout, že MPSV počítá míru nezaměstnanosti podle této metodiky od roku 2013. Do tohoto roku MPSV používalo ukazatel registrované míry nezaměstnanosti. Původní ukazatel se lišil od toho současného tím, že poměřoval dosažitelné uchazeče pouze k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu[33], také nebyla vymezena věková hranice 15-64 let. Díky těmto změnám je nezaměstnanost měřená podílem nezaměstnaných osob nižší než podle registrované míry nezaměstnanosti a oba ukazatele jsou navzájem nesrovnatelné. MPSV však poskytuje údaje o míře nezaměstnanosti počítané podle nové metodiky i pro období před rokem 2013.[34,35]

Nový ukazatel poskytuje co možná nejpřesnější údaje o míře nezaměstnanosti až na úroveň obcí. Z tohoto důvodu je ukazatel Podíl nezaměstnaných osob primárně využíván v praktické části této práce.

Ukazatel nezaměstnanosti MPSV vycházející z registrované nezaměstnanosti se používá především pro vnitrostátní účely, pro účely mezinárodní je využíván pouze jako doplňující informace k datům z Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS), které je realizované ČSÚ.[36]

2.3.2 Obecná míra nezaměstnanosti

Druhým ukazatelem míry nezaměstnanosti v ČR je tzv. obecná míra nezaměstnanosti, počítaná dle metodiky Eurostatu a vypracovaná na základě doporučení mezinárodní organizace práce (ILO). *„Obecná míra nezaměstnanosti vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle (v procentech), kde čitatel i jmenovatel jsou ukazatele konstruované podle mezinárodních definic a doporučení aplikovaných ve VŠPS.“* [37] Počet nezaměstnaných zde nezávisí na registrované nezaměstnanosti, nýbrž na počtu nezaměstnaných osob, který je získáván právě z VŠPS.

Díky tomu, že výpočet obecné míry nezaměstnanosti je v souladu s metodikou ILO, je vhodný pro mezinárodní srovnávání. ČSÚ zpracovává výstupy VŠPS pouze do úrovně krajů.

[33] Ekonomicky aktivní obyvatelstvo bylo zjišťováno pomocí VŠPS ČSÚ
[34]Změna výpočtu ukazatele registrované nezaměstnanosti: Společná tisková zpráva Českého statistického úřadu a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR
[35] MPSV, Změna metodiky ukazatele registrované míry nezaměstnanosti
[36] Změna výpočtu ukazatele registrované nezaměstnanosti: Společná tisková zpráva Českého statistického úřadu a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR
[37] ČSÚ, Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - Metodika

2.4 Typy nezaměstnanosti

V současnosti je rozlišováno několik typů nezaměstnanosti. Toto rozlišení napomáhá *„...k poznání problému nezaměstnanosti a přístupu k jejímu řešení...“*[38]

Dle příčin vzniku můžeme nezaměstnanost rozdělit na frikční, sezónní, strukturální a cyklickou. Dále rozlišujeme nezaměstnanost dobrovolnou a nedobrovolnou. Z časového hlediska je nezaměstnanost dělena na krátkodobou a dlouhodobou, přičemž dlouhodobá nezaměstnanost představuje větší problém jak z ekonomického, tak sociálního hlediska. Všechny zmíněné typy nezaměstnanosti jsou níže stručně vysvětleny.

2.4.1 Frikční nezaměstnanost

Frikční nezaměstnanost je způsobena časem nutným k hledání nového pracovního místa.[39] Tato nezaměstnanost nesouvisí s nedostatkem volných pracovních míst. Může být spojená například s hledáním prvního zaměstnání po absolvování školy nebo s hledáním lepšího pracovního místa, než bylo posledně vykonávané. Jak píše Brožová: *„Tak jako se pracovníci liší svými schopnostmi a dovednostmi, tak se i pracovní místa liší podmínkami a požadavky, které firmy na pracovníky kladou.“*[40] Lidé však nemají o pracovních místech dokonalé informace, a proto potřebují určitý čas, aby tyto informace zjistili a rozhodli se pro vhodné pracovní místo.

Důležitou charakteristikou této zaměstnanosti je, že *„je převážně krátkodobá a je považována za dobrovolnou.“*[41] Většinou se její trvání odhaduje v průměru na tři měsíce.

2.4.2 Sezónní nezaměstnanost

Sezónní nezaměstnanost je krátkodobá nezaměstnanost, která souvisí s vykonáváním prací závislých na počasí a ročním období. Jedná se o práce v zemědělství, rybolovu, stavebnictví. Patří zde např. práce spojená s obsluhou lyžařského vleku. Lidé zaměstnaní na pracovních pozicích, které mají sezónní charakter, pak v určitém období přicházejí o své pracovní uplatnění.

---

[38] KREBS 2007, s 291
[39] MANKIW, N. Gregory. *Macroeconomics*. 7th ed. New York, NY: Worth Publishers, c2009. ISBN 1-4292-1887-8 s. 167
[40] BROŽOVÁ 2012, s. 232
[41] KREBS 2007 s. 292

Existuje určitá snaha eliminovat sezónní nezaměstnanost. Příkladem je stavebnictví. ÚP vyplácí pracovníkům ve stavebnictví náhradu mzdy po dobu, kdy nelze práci vykonávat. Pracovníci tak nemusí opouštět zaměstnání u svého zaměstnavatele a trvání přerušení práce se eliminuje pouze na dobu, kdy ji nelze vykonávat z důvodu nepříznivého počasí.[42]

2.4.3 Strukturální nezaměstnanost

Strukturální nezaměstnanost je důsledkem strukturálních změn v ekonomice, které probíhají v ekonomice neustále a jsou nezbytné proto, aby se ekonomika mohla dynamicky vyvíjet a nezaostávala. Jedná se o nezaměstnanost nedobrovolnou. Některá odvětví se rozvíjejí a zvyšuje se zde poptávka po pracovní síle, jiná odvětví jsou naopak v útlumu a může zde vzniknout převis nabídky nad poptávkou. Osoby z útlumových odvětví nemusí být dostatečně mobilní na to, aby si našly práci na jiných trzích práce. Dle Brožové má strukturální nezaměstnanost dvě důležité roviny, a sice rovinu kvalifikační a rovinu regionální. Kvalifikační souvisí s tím, že expandující odvětví mohou vyžadovat odlišnou kvalifikaci pracovníků než ty upadající. Lidé se tak musí rekvalifikovat, což vyžaduje určitý čas. Regionální rovinou se pak rozumí to, že expandující odvětví bývají většinou alokovány do jiných oblastí než tam, kde se nachází odvětví v útlumu. Změna pracovního místa tak vyžaduje i prostorovou mobilitu pracovníka.[43]

2.4.4 Cyklická nezaměstnanost

Tento typ nezaměstnanosti souvisí s hospodářskými cykly. Konkrétně vzniká v době, kdy je ekonomika v recesi a agregátní poptávka na trhu zboží a služeb není dostatečně velká. Firmy jsou tak nuceny snižovat produkci, což je spojeno s propouštěním pracovní síly. Recese způsobuje pokles poptávky ve všech odvětvích, snižuje se celkový počet pracovních míst v ekonomice. V tomto případě tedy není možné řešit nezaměstnanost rekvalifikací. Lidé musejí počkat, až recese přejde do expanze, kdy se vytváří nová pracovní místa. Délka cyklické nezaměstnanosti tak závisí i na tom, jak rychle dokáže ekonomika reagovat a přejít z recese do expanze. Holman uvádí, že průměrná doba hospodářské recese je jeden až dva roky.[44]

---

[42] KOTÝNKOVÁ A NĚMEC 2003, s. 123
[43] BROŽOVÁ 2012, s. 233
[44] HOLMAN 2002, s.423

2.4.5 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost

To, zda je člověk dobrovolně či nedobrovolně nezaměstnaný, závisí na jeho ochotě přijmout práci za tržní mzdu, která převládá na trhu práce.

Dobrovolná nezaměstnanost je situace, kdy někteří lidé nechtějí pracovat za stávající tržní mzdu a požadují mzdu vyšší. Nebo nechtějí pracovat vůbec. Tito lidé pak dobrovolně zůstávají nezaměstnanými a raději čerpají dávky podpory v nezaměstnanosti a jiné sociální dávky.[45]

Nedobrovolná nezaměstnanost naproti tomu spočívá v tom, že někteří pracovníci nenacházejí při určité tržní mzdě pracovní uplatnění, přestože jsou ochotni pracovat za tuto nebo nižší mzdu. Nedobrovolně nezaměstnaní bývají hlavně pracovníci, kteří nemají, například díky své kvalifikaci, mnoho alternativních příležitostí k zaměstnání a pro které je změna kvalifikace a profese obtížná.[46] Obecně lze nedobrovolnou nezaměstnanost spojovat s nepružností mezd směrem dolů. Tyto nepružnosti souvisí mimo jiné se zásahy státu a kolektivním vyjednáváním odborů.

2.4.6 Dlouhodobá nezaměstnanost

Skutečným problémem z ekonomického, sociálního a osobnostního pohledu je dlouhodobá nezaměstnanost. Za dlouhodobě nezaměstnané se většinou považují ti, kteří nepracují déle než jeden rok, tedy nemohou dlouhodobě nalézt zaměstnání.[47] Dlouhodobá nezaměstnanost je spojována mimo jiné s poklesem životní úrovně jedince, se ztrátou motivace a pocitem bezmoci. Faktor času způsobuje, že pokud je člověk dlouhodobě bez pracovního uplatnění, ztrácí své pracovní schopnosti, návyky a může svou situaci začít vnímat jako normální stav. Někteří dlouhodobě nezaměstnaní se pak s tímto stavem smíří natolik, že ani nechtějí svou situaci řešit a změnit.[48] Tito lidé se pak stávají dobrovolně nezaměstnanými. Mareš upozorňuje také na fakt, že dlouhodobá nezaměstnanost negativně působí i na celou společnost v podobě zvýšených nároků na státní rozpočet, nárůstu sociálně patologických jevů a celkové nestability společnosti.[49]

---

[45] BROŽOVÁ 2012, s. 234
[46] Tamtéž
[47] HOLMAN, 2002, s. 426
[48] SIROVÁTKA, Tomáš a Petr MAREŠ, ed. *Trh práce, nezaměstnanost, sociální politika*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3048-8. s. 139
[49] MAREŠ 2002, s. 47

3 Skupiny ohrožené na trhu práce

Vojtěch Krebs ve své publikaci uvádí: *„Je známo, že nezaměstnaností nejsou ohroženy všechny skupiny stejně. K rizikovým skupinám patří zejména ženy, mladiství a absolventi škol, handicapované skupiny a pracovníci předdůchodového věku.“*[50] Dále Krebs zmiňuje pracovníky s nízkou kvalifikací a poukazuje i na důležitost doby trvání nezaměstnanosti.

Především v době ekonomické recese se postavení ohrožených skupin na trhu práce zhoršuje, neboť o pracovní místa soutěží více uchazečů o zaměstnání a zaměstnavatelé často přijímají spíše ty osoby, které nepatří do rizikových skupin.

Jelikož součástí praktické části bakalářské práce je také analýza skupin osob ohrožených na trhu práce, v této kapitole je věnována pozornost jejich stručnému teoretickému vymezení.

3.1 Absolventi a mladiství

Tato skupina uchazečů o zaměstnání je problematická vzhledem k potížím při přechodu ze vzdělávacího programu do pracovního prostředí. Největším a nejčastějším problémem při uplatňování absolventů na trhu práce je nedostatek praxe a nesoulad mezi profesní strukturou absolventů a poptávkou po práci.[51] Nedostatek praxe je možné řešit povinnými praxemi při studiu a v neposlední řadě vlastní iniciativou studenta hledat si brigády ve studovaném oboru.

Řešení neodpovídající profesní struktury absolventů vidím především ve větší informovanosti mladých lidí. Je nutné je však obeznámit s dynamikou trhů práce. Dle mého názoru by měly být zajištěny a prezentovány informace nejen o aktuální situaci na trhu práce, ale také o prognózách vývoje poptávky po pracovních silách. Tyto informace by pak měly být poskytovány již žákům v posledních ročnících základní školy, kdy se rozhodují, jakému oboru se budou věnovat.

Kromě výše uvedeného jsou problémem této skupiny také zkreslené představy o mzdách, neochota dojíždět za prací či nechuť přijmout pracovní místo pod úrovní

[50] KREBS, 2007, s. 291
[51] SIROVÁTKA A MAREŠ 2003, s. 130

svého vzdělání.[52] V době krize je navíc zvýšená neochota firem vytvářet nová pracovní místa, a to zejména pro nezkušené absolventy a mladistvé.[53]

3.2 Osoby se zdravotním postižením (OZP)

Podle MPSV právě tato skupina osob představuje jednu z nejvíce zranitelných skupin na trhu práce, a to zejména kvůli její nízké konkurenceschopnosti na trhu práce. Obtížný přístup k zaměstnání je způsoben zdravotním postižením, které snižuje jejich pracovní schopnost a vyvolává další požadavky na speciální úpravu pracoviště a potřebu asistence. Navíc MPSV uvádí jako problém zhoršený přístup ke vzdělání zdravotně postižených, způsobený jejich specifickými potřebami. Potíže způsobuje mnohdy i nedostatečná sebedůvěra zdravotně postižených a rezignace na hledání zaměstnání.[54]

3.3 Osoby starší 50 let

Tato skupina osob je ohrožená na trhu práce z mnoha důvodů, kterými jsou například: zdravotní znevýhodnění, nedostatečná kvalifikace a adaptabilita na měnící se podmínky nebo neochota zaměstnavatelů přijímat tyto pracovníky z důvodu předpokládaného brzkého odchodu do důchodu. Starší uchazeči o zaměstnání také často požadují, vzhledem ke své dlouholeté praxi, vyšší mzdy. Zaměstnavatelé naopak požadují například schopnost práce s moderní technikou. U starších lidí, kteří celý život vykonávali jedno určité zaměstnání, je také pravděpodobné, že mají omezené pracovní dovednosti zaměřené pouze na dané zaměstnání.[55]

3.4 Osoby s nízkou kvalifikací a bez kvalifikace

Obecně lze na trhu práce pozorovat, že s rostoucím vzděláním klesá nezaměstnanost. Nekvalifikovaní uchazeči mají pouze omezené možnosti pracovního uplatnění díky jejich nedostatečným schopnostem. Zaměstnavatelé většinou dávají přednost pracovníkům s vyšší kvalifikací. S technologickým pokrokem také ubývá pracovních příležitostí pro tuto skupinu uchazečů. Důvodem nezaměstnanosti je i nízké peněžní ohodnocení nízkokvalifikovaných prací, lidé tak často raději zůstávají nezaměstnanými a pobírají sociální dávky. MPSV upozorňuje, že podpora této skupiny by se měla

[52] Tamtéž
[53] Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2016 a strategie APZ pro rok 2017, s. 55
[54] MPSV, Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020
[55] SIROVÁTKA A MAREŠ 2003, s. 132

zaměřovat kromě vytváření nových vhodných pracovních míst také na další vzdělávání těchto osob a tím posilovat jejich postavení na trhu práce.[56]

3.5 Osoby pečující o dítě do 15 let

Tuto skupinu osob tvoří nejčastěji ženy. Osoby pečující o dítě do 15 let mají často speciální nároky na pracovní místa, nejčastěji požadují upravenou pracovní dobu a pracovní režim (zde patří např. zkrácené pracovní úvazky nebo pružná pracovní doba). Mnozí zaměstnavatelé ale taková pracovní místa neposkytují a odmítají zaměstnávat tyto osoby vzhledem k předpokladu jejich časté absence a nemožnosti pracovat přesčas. Nevýhodou také je, že tyto osoby často nemohou pracovat ve směnném provozu. Problém představuje i fakt, že ženy mohou v době mateřské dovolené ztratit potřebné znalosti, dovednosti či pracovní návyky a ztrácejí také všeobecný přehled o situaci na trhu práce.[57]

3.6 Osoby ohrožené sociálním vyloučením

U této skupiny se jedná o široké spektrum osob, které se z různých důvodů mohou dostat do tíživé životní situace. Sociálně vyloučení lidé ztrácejí přístup ke zdrojům zajišťujícím slušnou životní úroveň a často mají ztížené možnosti zapojení se do ekonomického, sociálního i kulturního života.[58] Sociální vyloučení je pak často spojeno i s prostorovým vyloučením těchto osob a se vznikem sociálně vyloučených lokalit. Mezi osoby ohrožené sociálním vyloučením patří lidé vracející se z výkonu trestu odnětí svobody, zletilé osoby po ukončení ústavní výchovy, osoby s nízkým vzděláním, osoby závislé na návykových látkách nebo osoby, které jsou příslušníky různě definovaných menšin. V neposlední řadě jsou sociálním vyloučením ohroženy osoby dlouhodobě nezaměstnané. Osoby sociálně vyloučené jsou ohroženy dalšími negativními jevy jako je rizikový životní styl, špatné hygienické návyky, materiální chudoba nebo častější výskyt sociálně patologických jevů (například alkoholismus nebo gamblerství).[59]

[56] MPSV, Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020
[57] SIROVÁTKA A MAREŠ 2003, s. 131-132
[58] MPSV, Sociální začleňování
[59] Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve Středočeském kraji 2010-2011

3.7 Dlouhodobě nezaměstnaní

Problematice dlouhodobé nezaměstnanosti je podrobněji věnována kapitola 2.4.6 teoretické části.

4 Politika zaměstnanosti

Politiku zaměstnanosti (PZ) lze pojmout jako soubor nástrojů, aktivit či opatření, pomocí nichž by se mělo dosahovat dynamické rovnováhy na trhu práce. PZ má napomáhat k efektivnímu a produktivnímu využívání pracovních sil a k zabezpečení práva občanů na zaměstnání.[60] Právní rámec pro státní politiku zaměstnanosti představuje především zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. V § 1 tohoto zákona je uveden cíl státní politiky zaměstnanosti: *„…dosažení plné zaměstnanosti a ochrana proti nezaměstnanosti.“*[61]

Dle § 2 odst. 2 zákona č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti se na tvorbě státní politiky zaměstnanosti podílejí kromě státu i další subjekty trhu práce, a to především zaměstnavatelé a odborové organizace.[62] Institucemi, které v ČR zabezpečují státní politiku zaměstnanosti, jsou MPSV a ÚP.[63]

PZ se dělí na dvě hlavní části, a sice na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti.

4.1 Aktivní politika zaměstnanosti

Tato část politiky zaměstnanosti je zaměřena na aktivní podporu a motivaci nezaměstnaných v jejich snaze změnit své postavení na trhu práce, tedy stát se zaměstnanými. Zaměřuje se na reálné snižování nadměrné nezaměstnanosti, a to zejména podporou adaptability pracovní síly a vytvářením nových pracovních míst.

Aktivní politice zaměstnanosti (APZ) je věnována část pátá zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. V § 104 a 105 citovaného zákona jsou vymezeny hlavní nástroje, jimiž je APZ realizována.

Jsou to:

a) Rekvalifikace
b) Investiční pobídky
c) Veřejně prospěšné práce
d) Společensky účelná pracovní místa
e) Překlenovací příspěvek
f) Příspěvek v době částečné nezaměstnanosti
g) Příspěvek na zapracování

[60] KOTÝNKOVÁ A NĚMEC 2003, s. 131
[61] Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
[62] Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
[63] KOTÝNKOVÁ A NĚMEC 2003, s. 134

h) Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program

Dále:

a) Poradenství zabezpečované krajskými pobočkami ÚP
b) Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením, s výjimkou příspěvku dle § 78
c) Sdílené zprostředkované zaměstnání
d) Cílené programy k řešení zaměstnanosti[64]

Dále budou stručně vymezeny nejvyužívanější nástroje APZ, jimž je potažmo věnována také praktická část bakalářské práce.

4.1.2 Rekvalifikace

Tento nástroj je v praxi velmi významný zejména v boji proti strukturální nezaměstnanosti. Uchazeč o zaměstnání získává nové znalosti teoretického i praktického charakteru, což mu napomáhá přizpůsobit se měnícím požadavkům trhu práce. Rekvalifikace se nejčastěji uskutečňuje na základě dohody mezi uchazečem o zaměstnání a úřadem práce. ÚP hradí za účastníka rekvalifikace náklady spojené s rekvalifikací a nezaměstnaný účastník rekvalifikace může pobírat podporu při rekvalifikaci. Dále může být rekvalifikace prováděna na základě dohody ÚP se zaměstnavatelem s cílem zvýšení kvalifikace jeho zaměstnanců, kdy ÚP částečně nebo úplně hradí náklady zaměstnavatelů spojené s rekvalifikací.[65,66]

4.1.3 Veřejně prospěšné práce (VPP)

Jde o časově omezené pracovní příležitosti, které jsou vytvářeny zaměstnavateli po dohodě s ÚP, a to na dobu max. 24 kalendářích měsíců. ÚP může zaměstnavateli poskytnout příspěvek až do výše skutečně vyplacených mzdových nákladů včetně pojistného, odváděného zaměstnavatelem. Důležitým specifikem takto vytvořených pracovních míst je, že musí plnit charakter veřejných prací. Neposkytují se tedy na vytváření pracovních míst v soukromých firmách.[67, 68]

---

[64] Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, § 104-105
[65] KACZOR, Pavel. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. s.116-117
[66] KREBS, V. a kol. Sociální politika. 6., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2 s. 332-333
[67] KACZOR 2015, s.119
[68] KREBS 2015, s. 334-335

4.1.4 Společensky účelná pracovní místa (SÚPM)

Tato pracovní místa nejsou časově omezena a nemusí splňovat podmínku veřejných prací. Zřizuje či vyhrazuje je veřejný i soukromý zaměstnavatel na základě dohody s ÚP. Místa jsou vytvářena pro uchazeče, kteří nemohou jiným způsobem sehnat pracovní uplatnění. ÚP poskytuje zaměstnavateli příspěvek, jehož výše je v tomto případě závislá na míře nezaměstnanosti v daném regionu. [69]

4.1.5 Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Nástrojem APZ pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením příspěvek na vytvoření a provoz chráněného pracovního místa (CHPM). Chráněné pracovní místo je takové místo, které zaměstnavatel vytvoří pro osobu se zdravotním postižením, a to na základě písemné dohody s ÚP. Mimo jiné je podmínkou vytvoření takového místa to, že musí být obsazeno osobou zdravotně postiženou po dobu nejméně 3 let.[70]

Podpora zaměstnávání zdravotně postižených je uskutečňována také na základě příspěvku na OZP dle § 78 zákona o zaměstnanosti. Tento příspěvek je poskytován zaměstnavateli, který zaměstnává více než 50 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu svých zaměstnanců. Výdaje na tento příspěvek se však nezapočítávají mezi výdaje na APZ.[71]

4.2 Pasivní politika zaměstnanosti

Pasivní politika zaměstnanosti (PPZ) má za úkol finančně zabezpečit osobu, která přišla o zaměstnání. Jedná se o částečnou kompenzaci pracovního příjmu, který osoba nemůže realizovat z důvodu ztráty zaměstnání. Tato kompenzace se poskytuje prostřednictvím vyplácení dávek v nezaměstnanosti, a to po tzv. podpůrčí dobu, která je stanovena zákonem. Dávky se určují procentuálně z průměrného čistého měsíčního výdělku z předchozí výdělečné činnosti, popř. jako násobek z průměrné čisté mzdy v národním hospodářství. Systém dávek v nezaměstnanosti je založen na pojistném principu. Rozlišujeme podporu v nezaměstnanosti a podporu při rekvalifikaci.[72]

[69] KREBS 2015, s.335
[70] KACZOR 2015, s. 129-130
[71] KREBS 2015, s 338
[72] KREBS 2015, s. 326

4.2.1 Podpora v nezaměstnanosti

Pro čerpání podpory v nezaměstnanosti musí nezaměstnaná osoba splnit několik podmínek. První, zásadní podmínkou je zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání na ÚP ČR. Další podmínkou je, že uchazeč o zaměstnání v posledních dvou letech před svým zařazením do evidence odpracoval nejméně 12 měsíců a odváděl pojistné na důchodovém pojištění. Aby uchazeči vznikl nárok na podporu v nezaměstnanosti, nesmí být poživatelem starobního důchodu.[73] Kromě omezené podpůrčí doby slouží jako motivace pro aktivní hledání nového zaměstnání také degresivní sazba podpory v nezaměstnanosti.

4.2.2 Podpora při rekvalifikaci

Podporu při rekvalifikaci může pobírat uchazeč, který se účastní rekvalifikace zabezpečované krajskou pobočkou ÚP. I zde je podmínka, že uchazeč nesmí být poživatelem starobního důchodu. Podpora při rekvalifikaci se pobírá po celou dobu trvání rekvalifikace a sazba podpory je konstantní.[74]

[73] KACZOR 2015, s. 104-105
[74] MPSV, Rekvalifikace

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část práce se zabývá analýzou nezaměstnanosti ve Středočeském kraji v letech 2007-2016. Je zde analyzován vývoj podílu nezaměstnaných osob v kraji v porovnání s ČR. Dále se tato část zabývá analýzou vývoje podílu nezaměstnaných osob jednotlivých okresů Středočeského kraje se zřetelem na ovlivnění zaměstnanosti jednotlivých okresů Prahou. Nezaměstnanost je dále analyzována z pohledu struktury nabídky a poptávky pracovní síly, a to dle vzdělání a klasifikace zaměstnání. Praktická část je taktéž věnována analýze vývoje nezaměstnanosti ohrožených skupin na trhu práce a realizované státní politice zaměstnanosti, především APZ. Případová studie okres Kolín je zaměřena na analýzu vývoje podílu nezaměstnaných osob v okrese a analýzu vývoje nabídky a poptávky po práci dle vzdělání. Součástí případové studie je i seznámení s APZ v okrese Kolín v rozsahu dostupných zdrojů.

5 Středočeský trh práce v letech 2007-2016

5.1 Charakteristika Středočeského kraje

Středočeský kraj je největším ze 14 krajů ČR, k 1. 1. 2016 jeho rozloha činila 10 928 km^2. Kraj tak zabírá 14 % území ČR.[75,76] Kraj je také regionem na úrovni NUTS 2 s názvem Střední Čechy. Nachází se v centrální části Čech a zcela obklopuje hlavní město Prahu. Mimo Prahu sousedí Středočeský kraj s dalšími sedmi kraji ČR. Díky Praze má kraj také jednu z nejhustějších a zároveň také nejpřetíženějších dopravních sítí v ČR. Středočeským krajem prochází rovněž přibližně ¾ délky jediné vodní cesty v republice pro vnitrostátní i mezinárodní přepravu, kterou je Labsko-vltavská vodní cesta.[77]

Území kraje je rozděleno na 12 okresů s 10 okresními městy. Mimo to se v kraji nachází také 26 správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Největší rozlohu má okres Příbram, ve kterém je ve srovnání s jinými okresy soustředěn i největší počet obcí kraje. Naopak nejmenší rozlohu kraje zaujímá okres Praha-západ. Středočeský kraj jako jediný kraj ČR nemá své krajské město, sídlo krajského úřadu je přímo v hlavním městě Praze. Na území kraje se v roce 2015 nacházelo 1 145 obcí, z toho 84 obcím byl

[75] Do 1. 1. 2016 tvořila rozloha 11 016 km^2, na přelomu let 2015 a 2016 kraj přišel o 87,9 km^2 v důsledku zrušení vojenského újezdu Brdy
[76] ČSÚ, Územní změny a změny hranic Středočeského kraje k 1.1. 2016
[77] ČSÚ, Charakteristika Středočeského kraje

přidělen statut města. Statutárními městy kraje jsou dvě největší obce, Kladno a Mladá Boleslav. [78]

Středočeský kraj je od roku 2010 také nejlidnatějším krajem ČR. K 1. 1. 2016 žilo v kraji 1 326 857 obyvatel. Okresem s nejvíce obyvateli je okres Praha-východ, na druhé straně okres Rakovník je nejméně lidnatým okresem kraje.[79] V porovnání s ostatním kraji v republice měl Středočeský kraj v období 2007-2016 nejvyšší nárůst obyvatel. Největší přírůstky obyvatelstva zaznamenaly především okresy v těsném zázemí Prahy – okresy Praha-východ a Praha-západ. Populační vývoj na území Středočeského kraje je nejvíce ovlivněn stěhováním.[80] To je spojeno především s procesem suburbanizace, kdy se lidé stěhují z Prahy do okresů Praha-západ a Praha-východ, a dále také se stěhováním lidí z jiných krajů, právě kvůli výhodné poloze kraje v blízkosti hlavního města. Dlouhodobý růst počtu obyvatel v kraji je způsoben, mimo stěhování, také přirozeným přírůstkem obyvatelstva. Do kraje totiž díky větší nabídce pracovních příležitostí přicházejí především mladí lidé, kteří zde zakládají rodiny. Středočeský kraj se dále vyznačuje nejnižším podílem městského obyvatelstva v porovnání s ostatními kraji, podíl městského obyvatelstva na celkovém počtu obyvatel byl v roce 2015 přibližně 52,6 %, což byla nejnižší hodnota v celé ČR.[81] Středočeský kraj je sice nejlidnatějším krajem ČR, avšak jeho hustota zalidnění je pod průměrem republiky, a to i přesto, že dlouhodobě dochází k rychlému nárůstu hustoty zalidnění. V roce 2007 žilo v kraji na jednom kilometru čtverečním 109,1 osob, ke konci roku 2015 už bylo zaznamenáno 120,4 obyvatel na jeden kilometr čtvereční.[82][83]

Z hlediska věkového složení obyvatelstva je Středočeský kraj od roku 2011 nejmladším krajem ČR. Ve sledovaném období jeho průměrný věk zaznamenal nárůst, v roce 2015 činil 40,8 let.[84] Je zřejmé, že celorepublikový trend stárnutí obyvatelstva se nevyhnul ani tomuto kraji. Tempo růstu průměrného věku obyvatelstva je však v tomto kraji stále nižší než celorepublikové tempo. Nejmladší obyvatelstvo žije opět v zázemí Prahy, a naopak nejstaršími okresy jsou Rakovník a Kutná Hora, kde je průměrné stáří obyvatel dokonce vyšší než průměr ČR.[85]

---

[78] ČSÚ, Charakteristika Středočeského kraje
[79] ČSÚ, Počet obyvatel v regionech soudržnosti, krajích a okresech České republiky k 1. 1. 2016
[80] ČSÚ, Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Středočeského kraj 2015
[81] Tamtéž
[82] Tamtéž
[83] ČSÚ, Dlouhodobý vývoj Středočeského kraje v letech 1993-2016
[84] Tamtéž
[85] ČSÚ, Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Středočeského kraje 2015

Co se týká cizinců, jejich podíl na celkovém počtu obyvatel kraje v roce 2015 tvořil 4,6 %, čímž se kraj zařadil na čtvrtou příčku v mezikrajském srovnání. V absolutním počtu cizinců byl však kraj za celé sledované období suverénně na druhém místě za Prahou. Za celé období 2007-2015 neklesl počet cizinců na území kraje pod hranici 50 000. Nejčastější státní občanství cizinců je ukrajinské a slovenské, dále pak vietnamské, ruské a polské.[86]

Svou ekonomickou výkonností ve sledovaném období se kraj řadil na druhé místo v republice[87] (po Praze). HDP v kraji v roce 2015 činilo 527,9 mld. Kč.[88] Hodnota HDP na obyvatele k 31.12. 2015 byla 399,7 tis. Kč, to znamenalo 4. nejvyšší hodnotu v ČR (HDP na obyvatele měly vyšší pouze Praha, Plzeňský kraj a kraj Vysočina).[89,90] Na relativně dobrém ekonomickém postavení v mezikrajském srovnání se opět podílí hlavně blízkost Prahy a hustá dopravní síť.

Středočeský kraj je díky své velikosti a geograficko-klimatickým podmínkám významným zemědělským regionem. Nejvíce je zastoupena rostlinná výroba, a to především pěstování obilovin, řepky a cukrovky. Středočeský kraj vyniká také v průmyslové výrobě, kde je nejvýznamnějším odvětvím automobilový průmysl. Ten tvoří téměř 70 % průmyslové výroby a je zastoupen hned dvěma podniky mezinárodního významu, a to podnikem ŠKODA AUTO a.s. v Mladé Boleslavi a firmou T.P.C.A. v Kolíně. Dalšími významnými průmyslovými sektory jsou strojírenství, chemie, potravinářství nebo také sklenářství, keramika a polygrafie.[91]

Pokud se podíváme na prostředí podnikání v kraji, zjistíme, že kraj má vysokou intenzitu podnikání. Nejrozšířenější formou podnikání je soukromé podnikání fyzických osob na základě živnostenského oprávnění.[92]

V roce 2015 tvořilo populaci ve věkové kategorii 15 a více let 1 100,1 tisíc osob, z toho 61,1 % osob bylo ekonomicky aktivních. Míra zaměstnanosti v roce 2015 dosahovala ve Středočeském kraji 59,0 %. Tato hodnota řadila kraj nad celorepublikový průměr a zároveň to byla nejvyšší míra zaměstnanosti v období 2007-2015.[93] Podle šetření a metodiky výpočtu nezaměstnanosti MPSV podíl nezaměstnaných osob

[86] Tamtéž
[87] Kromě roku 2013 – druhé nejvyšší HDP po Praze – Jihomoravský kraj (452,9 mld. Kč) (Středočeský 3. nejvyšší – 452, 3 mld. Kč
[88] ČSÚ, Hrubý domácí produkt v regionech soudržnosti a krajích
[89] Jedná se o HDP v bežném období
[90] ČSÚ, Hrubý domácí produkt v na 1 obyvatele v regionech soudržnosti a krajích
[91] ČSÚ, Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Středočeského kraje 2015
[92] Tamtéž
[93] ČSÚ, Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let

ve Středočeském kraji k 31. 12. 2016 činil 4,3 %[94]. Příjmy domácností byly v roce 2014 druhé nejvyšší mezi kraji. Hrubá průměrná měsíční mzda i mzdový medián v roce 2015 nabyly taktéž druhé nejvyšší hodnoty v mezikrajském srovnání (po Praze). Nejvyšší mzdy ve Středočeském kraji měli řídící pracovníci a specialisté.[95]

V posledních letech rostl v kraji počet žáků v mateřských a základních školách. Nejvíce dětí přibývalo v mateřských a základních školách v těsném zázemí Prahy, nejmenší přírůstky pak zaznamenaly periferní okresy kraje jako Rakovník, Příbram nebo Kutná Hora. Naopak na středních školách v posledních 5 letech docházelo ke snižování počtu studentů, což můžeme připsat slabším populačním ročníkům 90. let. Co se týče vysokých škol, na území kraje není žádná státní vysoká škola, nacházejí se tu pouze 2 soukromé vysoké školy. Vysokou školu studovalo ve školním roce 2015/2016 celkem 32 482 Středočechů, od roku 2012 se počet Středočechů studujících na vysoké škole snižoval[96].

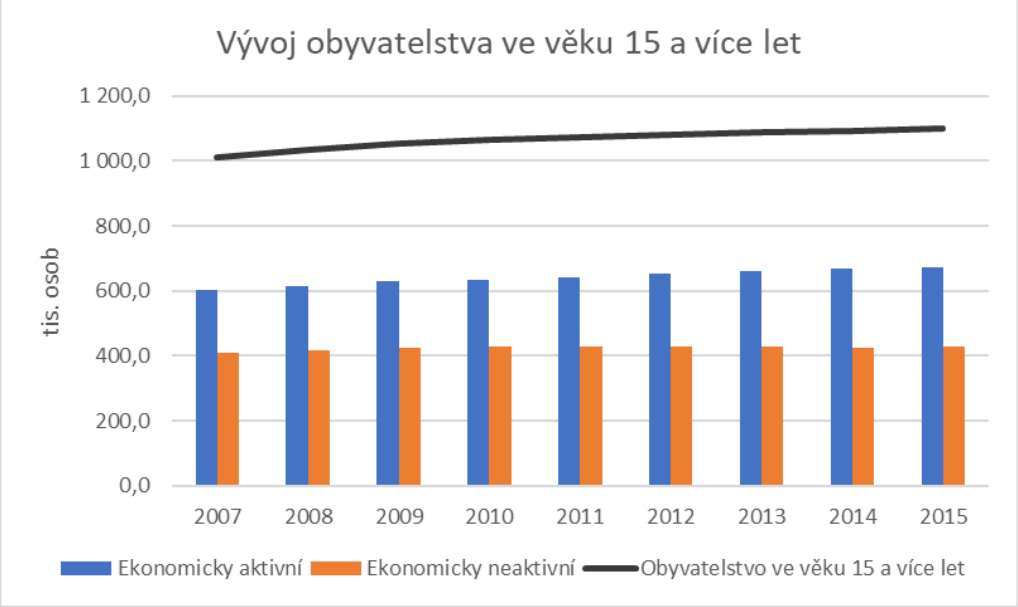
5.2 Situace na trhu práce ve Středočeském kraji v letech 2007-2016

Tato kapitola je věnována analýze situace na trhu práce ve Středočeském kraji ve zvoleném období 2007-2016. Kapitola se skládá z analýzy míry ekonomické aktivity v kraji, dále pak z analýzy zaměstnanosti, kde se mimo jiné zaměří na strukturu zaměstnanosti podle sektorů národního hospodářství. Je zde také provedena stručná analýza vývoje zaměstnavatelů, tedy ekonomických subjektů v kraji, kteří mají alespoň jednoho zaměstnance.

[94] MPSV, Podíl nezaměstnaných osob od roku 2005
[95] ČSÚ, Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Středočeského kraj 2015
[96] Tamtéž

5.2.1 Míra ekonomické aktivity

Graf 2 Vývoj obyvatelstva ve věku 15 a více let, Středočeský kraj

Zdroj: ČSÚ, Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let, vlastní zpracování

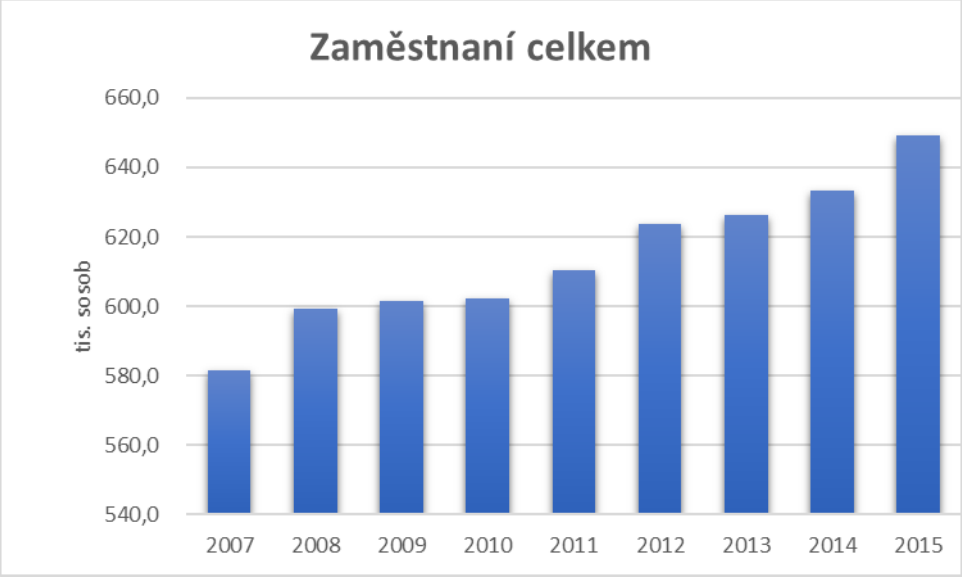
Graf 2 zobrazuje vývoj obyvatelstva Středočeského kraje staršího 15 let. Data pro rok 2016 nebyla v době zpracování pro tento údaj zveřejněna, a proto graf znázorňuje pouze vývoj do roku 2015. Počet obyvatel starších 15 let v kraji stále narůstal. V období 2007-2015 kraj zaznamenával vždy meziroční růst počtu obyvatel této věkové skupiny, a to v průměru o 11,3 tisíce obyvatel. Vůbec nejvyšší meziroční nárůst obyvatel starších 15 let nastal mezi roky 2007 a 2008, kdy byl evidován nárůst o 23,4 tisíc obyvatel. Nejnižší meziroční růst obyvatel starších 15 let byl pak zaznamenán mezi roky 2013 a 2014, kdy činil pouze 5,5 tisíc obyvatel. Z grafu 2 lze vyčíst, že větší část tohoto růstu obyvatelstva tvořilo vždy ekonomicky aktivní obyvatelstvo, tedy obyvatelé, kteří splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané nebo nezaměstnané v národním hospodářství. [97]

[97] ČSÚ, Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let

Míra ekonomické aktivity v kraji, tedy podíl zaměstnaných a nezaměstnaných na počtu všech obyvatel starších 15 let, se ve sledovaném období mírně zvyšovala. Kromě let 2007-2009 a let 2014-2015, kdy tento ukazatel nezaznamenal meziroční změnu, byl ve sledovaném období evidován vždy mírný meziroční růst. Na konci roku 2007 byla míra ekonomické aktivity obyvatelstva 59,6 %, zatímco ke konci roku 2015 kraj vykazoval míru ekonomické aktivity 61,1 %.[98]

5.2.2 Zaměstnanost v kraji

Graf 3 Zaměstnaní celkem, Středočeský kraj

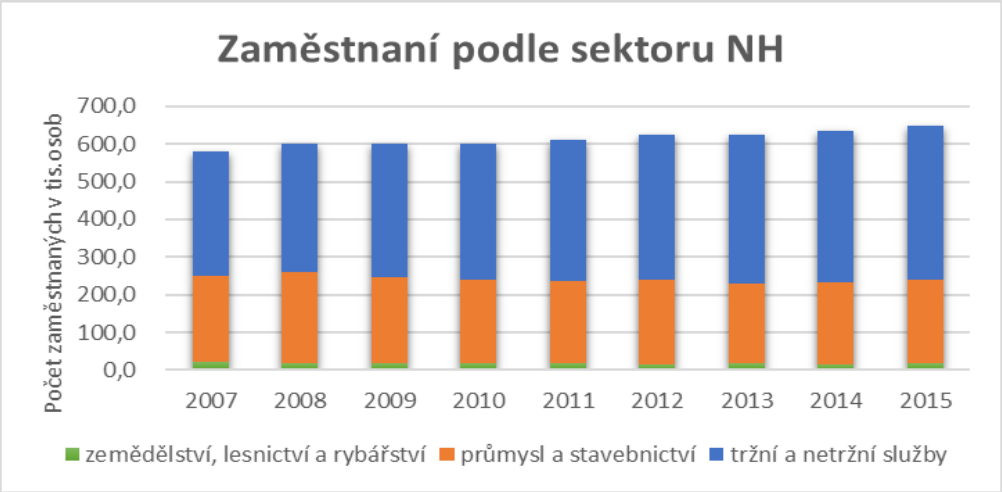
Zdroj: ČSÚ, Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let, vlastní zpracování

Tento graf znázorňuje vývoj počtu zaměstnaných osob v kraji. Opět z důvodu nedostupnosti dat za rok 2016 vývoj končí rokem 2015. Na grafu můžeme sledovat, že v celém sledovaném období docházelo k růstu zaměstnaných osob v kraji, což způsoboval také nepřetržitý růst počtu obyvatel tohoto kraje. Je evidentní, že v období krize a bezprostředně po krizi růst počtu zaměstnaných meziročně zřetelně zpomalil. Mezi roky 2009 a 2010 vzrostl počet zaměstnaných osob pouze o cca 800 lidí. Druhý nejmenší meziroční růst sledujeme mezi roky 2012 a 2013. Zde byl přírůstek cca 2 500 zaměstnaných, což může souviset s tím, že mezi těmito roky byl zaznamenán nízký meziroční růst obyvatel starších 15 let a s tím spojený nízký růst počtu ekonomicky aktivních osob. Naopak největší meziroční růsty zaměstnaných osob

[98] ČSÚ, Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let

sledujeme na začátku a na konci sledovaného období. Vůbec největší meziroční růst zaměstnanosti byl mezi roky 2007 a 2008, kdy přibylo na území kraje cca 18 000 zaměstnaných osob. Mezi roky 2014-2015 byl nárůst zaměstnaných přibližně 15 700 osob.[99]

Graf 4 Zaměstnaní podle sektoru NH, Středočeský kraj

Zdroj: ČSÚ, Dlouhodobý vývoj Středočeského kraje, v letech 1993-2016, vlastní zpracování

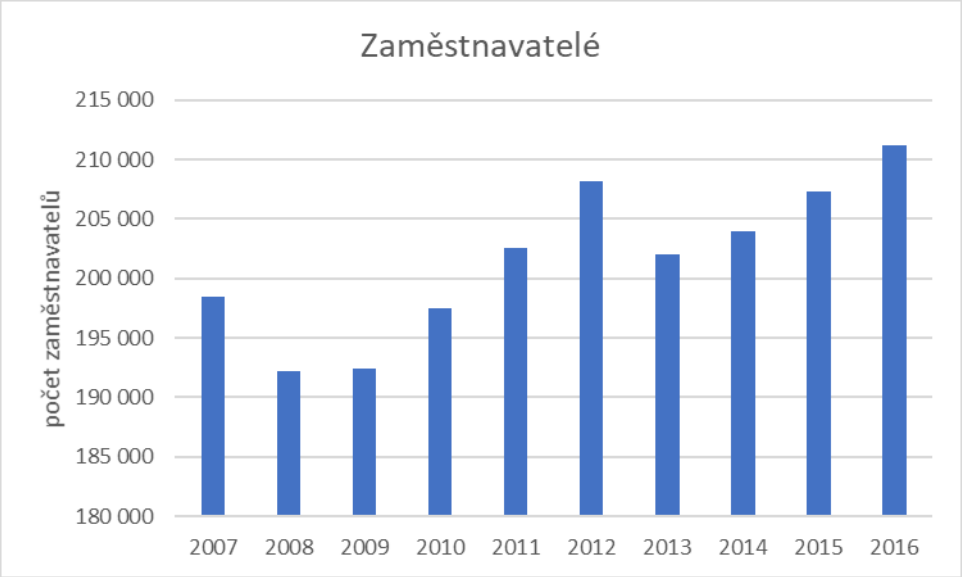
Jak je zřejmé z grafu 4, nejvíce zaměstnaných lidí ve Středočeském kraji pracovalo v terciárním sektoru, tedy sektoru s tržními a netržními službami. Podíl zaměstnaných v terciárním sektoru se ve sledovaném období rok od roku zvyšoval, a to na úkor sekundéru (průmysl a stavebnictví) a především primeru (zemědělství, lesnictví a rybářství). V roce 2015 pracovalo v terciárním sektoru 410,9 tisíc osob, to znamená 63,3 % všech zaměstnaných, což je také druhý nejvyšší podíl zaměstnaných v tomto sektoru v mezikrajském srovnání (1. místo zaujímá Praha, kde 81,4 % všech zaměstnaných, v roce 2015 pracovalo v terciéru). [100]

5.2.3 Zaměstnavatelé

Pro obecnou analýzu zaměstnavatelů ve Středočeském kraji jsem využila dat ČSÚ, konkrétně počet registrovaných ekonomických subjektů podle počtu zaměstnanců. Hodnoty v následujícím grafu č. 5 pak odpovídají celkovému počtu ekonomických subjektů mínus ekonomické subjekty bez zaměstnanců, to znamená, že jsou započítány i ekonomické subjekty, které neuvádějí počet zaměstnanců.

[99] ČSÚ, Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let
[100] ČSÚ, Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Středočeského kraje 2015

Graf 5 Zaměstnavatelé, Středočeský kraj

Zdroj: ČSÚ, Ekonomické subjekty podle počtu zaměstnanců, vlastní zpracování

Graf 5 ukazuje, že počet ekonomických subjektů, majících alespoň jednoho zaměstnance anebo jejich počet neuvádějí, poměrně kolísal. Mezi roky 2007 a 2008 byl zaznamenán vysoký pokles zaměstnavatelů[101]. V roce 2010 začal opět počet zaměstnavatelů rychle stoupat. Další velký pokles byl zaznamenán mezi lety 2012 a 2013, kdy ubylo 6 097 ekonomických subjektů s minimálně jedním zaměstnancem, od roku 2013 až do roku 2016 počet zaměstnavatelů ve Středočeském kraji rostl.[102]

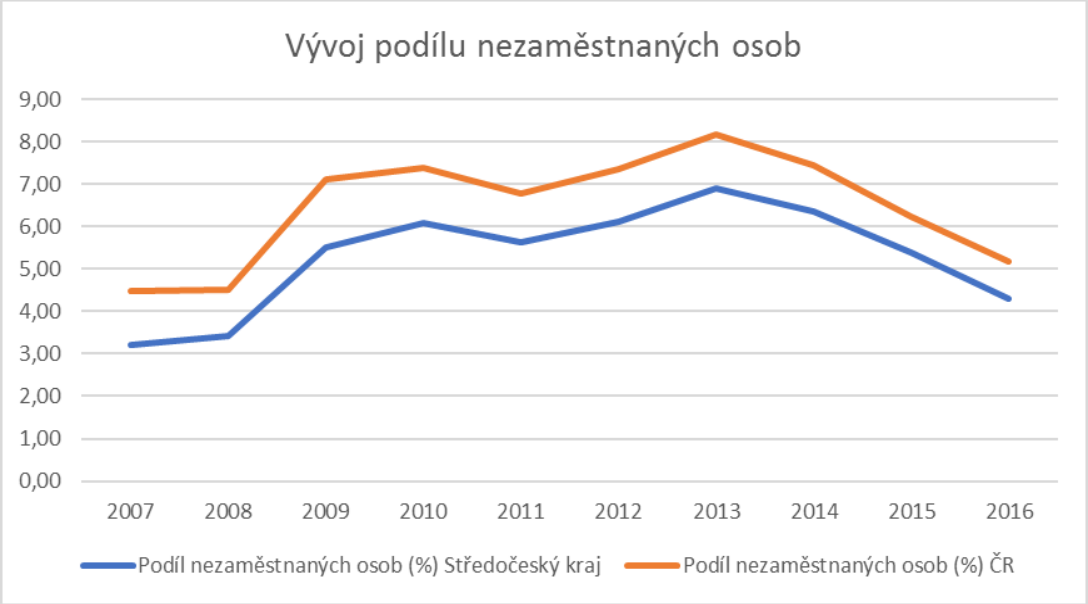
5.3 Analýza nezaměstnanosti ve Středočeském kraji v období 2007-2016

Tato kapitola je již blíže zaměřena na nezaměstnanost ve Středočeském kraji. První část kapitoly je věnována obecné analýze vývoje nabídky pracovní síly, tedy ekonomicky aktivním nezaměstnaným osobám. Pro tuto analýzu jsem vybrala ukazatel podílu nezaměstnaných osob, a to proto, že tento ukazatel je dostupný i pro menší územní celky jako jsou okresy. To je nezbytné proto, aby bylo možné porovnat vývoj nezaměstnanosti v okresech, ležících v bezprostřední blízkosti Prahy, s okresy, nacházejícími se na periferiích kraje. Dále je provedena analýza počtu uchazečů o zaměstnání a počtu pracovních míst evidovaných na ÚP.

[101] Jak vyplývá z údajů ČSÚ, počet ekonomických subjektů ve vybraném období stále rostl, ale jednalo se především o malé ekonomické subjekty bez zaměstnanců.
[102] ČSÚ, Ekonomické subjekty podle počtu zaměstnanců

5.3.1 Vývoj podílu nezaměstnaných osob

Graf 6 Vývoj podílu nezaměstnaných osob, Středočeský kraj a ČR

Zdroj: MPSV, Podíl nezaměstnaných osob od roku 2005, vlastní zpracování

Graf 6 znázorňuje vývoj podílu nezaměstnaných osob ve Středočeském kraji a v ČR, vždy ke konci roku. Jak lze pozorovat na grafu, Středočeský kraj se v celém sledovaném období držel pod hodnotami ČR. Dále je zřetelně vidět, že vývoj podílu nezaměstnaných osob ve Středočeském kraji kopíroval trend vývoje tohoto ukazatele v ČR. V letech 2007 a 2008, tedy ještě před projevením ekonomické krize, byl meziroční růst tohoto ukazatele velmi nízký. Na úrovni Středočeského kraje se jednalo o růst přibližně jedné desetiny procenta, na úrovni ČR to pak byl růst o pouhé dvě setiny procenta, stav na trhu práce z hlediska nezaměstnanosti byl tedy stabilní. V roce 2009 se v ČR již plně projevila ekonomická krize a v důsledku celkového oslabení ekonomiky také silně vzrostla nezaměstnanost. Z dostupných dat (viz Příloha č. 1) lze soudit, že rok 2009 byl, z hlediska vývoje na trhu práce, nejhorším obdobím ekonomické krize. Ke konci roku 2008 činil podíl nezaměstnaných osob v kraji 3,43 %, během 1. čtvrtletí roku 2009 tento ukazatel nezaměstnanosti vzrostl o 1 %. 2. čtvrtletí tohoto roku lze považovat takřka za stabilní, podíl nezaměstnaných osob se nezvýšil ani o desetinu procenta. Ve znamení růstu nezaměstnanosti bylo 3. a 4. čtvrtletí, během kterých došlo k nárůstu podílu nezaměstnaných osob o další procento. Na konci roku 2009 tvořil podíl nezaměstnaných osob v kraji 5,5 % tj. meziroční růst o 2,1 %. Podobný vývoj nezaměstnanosti v roce 2009 zaznamenala i ČR – 1. čtvrtletí přineslo

rychlé tempo růstu nezaměstnanosti, ke konci 1. čtvrtletí byl evidován podíl nezaměstnaných osob 5,9 %. Pro ČR bylo 2. čtvrtletí také ještě stabilní. Nárůst nezaměstnanosti o další procento byl v ČR evidován během 3. a 4. čtvrtletí roku 2009. Ke konci roku 2009 ČR evidovala 7,1 % nezaměstnaných osob, ve srovnání s hodnotou zaznamenanou ke konci roku 2008 činil meziroční růst podílu nezaměstnaných osob 2,6 %. Nezaměstnanost rostla také v roce 2010, i když pomalejším tempem. Na začátku 2. čtvrtletí roku 2010 podíl nezaměstnaných osob ve Středočeském kraji dokonce klesl pod hodnotu 6 %, avšak poslední měsíc tohoto roku přinesl růst podílu nezaměstnaných osob o 0,5 %. Podíl nezaměstnaných osob v kraji ke konci roku 2010 tak činil 6,1 %. Obdobně tomu bylo opět i v ČR. 2. čtvrtletí přineslo pokles pod hranici 7 % a zhoršení přišlo až na samotném konci roku, kdy ke konci roku 2010 činil podíl nezaměstnaných osob v ČR 7,4 %. Pokles nezaměstnanosti nastal v roce 2011, evidovaný podíl nezaměstnaných osob téměř po celý rok klesal, a to jak ve Středočeském kraji, tak i v ČR. Ve 2. čtvrtletí klesly hodnoty v kraji pod 6 % a pod touto hranicí se podíl nezaměstnaných osob udržel až do konce roku 2011, kdy byl evidován podíl nezaměstnaných osob 5,6 %. Srovnatelný vývoj nastal znovu i v ČR. Ve 2. čtvrtletí klesla nezaměstnanost pod hodnotu 7 % a udržovala se tak až do konce roku. Ke konci roku 2011 dosahoval podíl nezaměstnaných osob v ČR 6,8 %. S nástupem roku 2012 se nezaměstnanost začala opět zvyšovat. Meziroční růst podílu nezaměstnaných osob, (k 31.12.) mezi roky 2011 a 2012 činil v kraji 0,51 % (ČR 0,6 %). K 31.12. 2012 byl podíl nezaměstnaných osob v kraji 6,1 % (ČR 7,4 %). Na začátku roku 2013 nezaměstnanost opět narostla. 1. čtvrtletí přineslo jak ve Středočeském kraji, tak také v ČR nárůst nezaměstnanosti. I přes to, že ve 2. a 3. čtvrtletí se nezaměstnanost mírně snížila, konec roku 2013 a 1. čtvrtletí roku 2014 můžeme z hlediska podílu nezaměstnaných osob označit jako nejhorší období. Ke konci roku 2013 tento ukazatel dosahoval ve Středočeském kraji hodnoty 6,9 % a v ČR dokonce 8,2 %. Podíl nezaměstnaných osob pak lehce stoupal ještě první dva měsíce roku 2014, naprostého maxima dosáhla nezaměstnanost v únoru 2014, kdy podíl nezaměstnaných osob činil ve Středočeském kraji 7,3 % a v ČR 8,6 %. Od března 2014 pak nezaměstnanost začala klesat. Rok 2014 lze označit za začátek pozitivního trendu klesání podílu nezaměstnaných osob, a to jak na území Středočeského kraje, tak také v ČR. Tento rok přinesl pro Středočeský kraj i ČR pokles nezaměstnanosti přibližně o jedno procento. Ke konci roku 2014 byl evidován podíl nezaměstnaných osob v kraji 6,4 %

a v ČR 7,5 %. Na pozitivní vývoj podílu nezaměstnaných osob pak navázal i rok 2015, během kterého poklesla nezaměstnanost v kraji o 0,9 % a v ČR o 1,2 %. Stav ukazatele evidovaný ke konci roku 2015 činil 5,4 % pro Středočeský kraj a 6,2 % pro ČR. Obdobný byl vývoj nezaměstnanosti i v roce 2016, podíl nezaměstnaných osob v průběhu roku klesal ve Středočeském kraji i v ČR. 2. čtvrtletí přineslo propad podílu nezaměstnaných osob pod 5 % ve Středočeském kraji a pod 6 % v ČR. Ke konci roku 2016 byl podíl nezaměstnaných osob ve Středočeském kraji 4,3 % a v ČR tento ukazatel dosahoval hodnoty 5,2 %. To znamená opět meziroční pokles o přibližně jedno procento v kraji i republice.[103]

5.3.2 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v okresech Středočeského kraje

Jak bylo již zmíněno, Středočeský kraj se dělí na 12 okresů, přičemž mezi některými okresy v kraji panovaly velké rozdíly, co se týče nezaměstnanosti. Tyto rozdíly byly z velké části důsledkem toho, že se kraj rozkládá okolo hlavního města. Praha ovlivňuje ekonomický i demografický vývoj kraje. Tato kapitola se tedy věnuje analýze nezaměstnanosti v okresech Středočeského kraje.

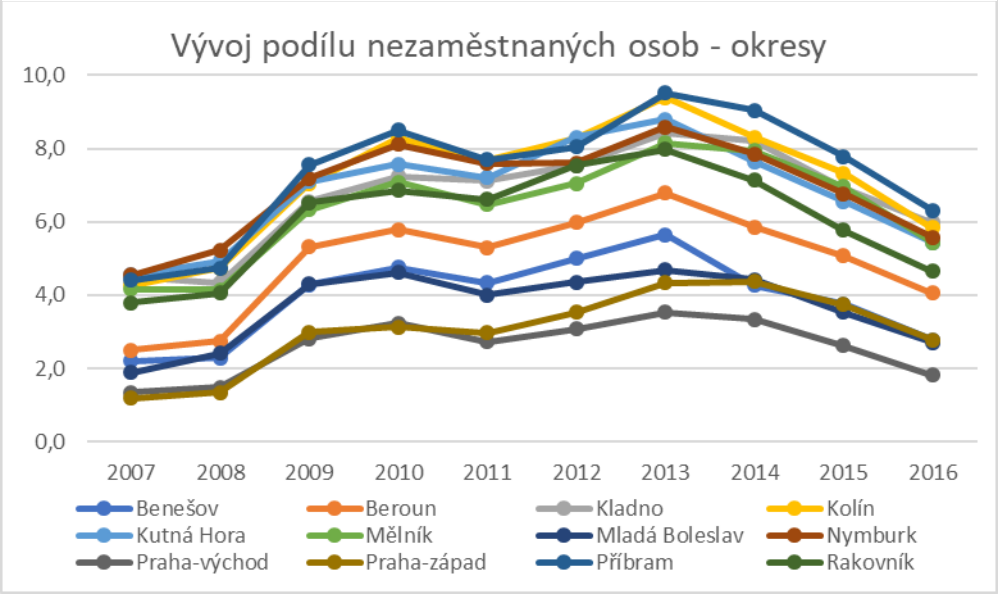
Tabulka 1 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v okresech Středočeského kraje (v %)

Okresy	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Benešov	2,2	2,3	4,3	4,8	4,3	5,0	5,7	4,3	3,8	2,8
Beroun	2,5	2,7	5,3	5,8	5,3	6,0	6,8	5,9	5,1	4,1
Kladno	4,5	4,3	6,6	7,2	7,1	7,5	8,4	8,2	6,9	6,0
Kolín	4,3	4,7	7,0	8,3	7,7	8,3	9,4	8,3	7,3	5,8
Kutná Hora	4,6	4,9	7,1	7,6	7,2	8,3	8,8	7,6	6,6	5,4
Mělník	4,2	4,1	6,3	7,1	6,5	7,0	8,2	7,9	7,0	5,4
Mladá Boleslav	1,9	2,4	4,3	4,6	4,0	4,4	4,7	4,4	3,5	2,7
Nymburk	4,5	5,2	7,2	8,1	7,6	7,6	8,6	7,8	6,8	5,6
Praha-východ	1,3	1,5	2,8	3,2	2,7	3,1	3,5	3,3	2,6	1,8
Praha-západ	1,2	1,3	3,0	3,1	3,0	3,5	4,3	4,4	3,7	2,8
Příbram	4,4	4,7	7,6	8,5	7,7	8,0	9,5	9,0	7,8	6,3
Rakovník	3,8	4,1	6,5	6,9	6,6	7,5	8,0	7,1	5,8	4,6

Zdroj: MPSV, Podíl nezaměstnaných osob od roku 2005, vlastní zpracování

[103] MPSV, Podíl nezaměstnaných osob od roku 2005

Graf 7 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v okresech Středočeského kraje (%)

Zdroj: MPSV, Podíl nezaměstnaných osob od roku 2005, vlastní zpracování

Tabulka 1 a graf 7 zobrazují vývoj podílu nezaměstnaných osob jednotlivých okresů Středočeského kraje v procentech vždy ke konci roku. Tabulka i grafické znázornění potvrzují to, že v rámci kraje byly velké rozdíly v nezaměstnanosti způsobené mj. vzdáleností od Prahy. Vidíme, že okresy Praha-východ a Praha-západ se dlouhodobě držely na nejspodnějších příčkách v meziokresním srovnání, tyto dva okresy měly jednu z nejnižších hodnot podílu nezaměstnaných osob v celé ČR. Kromě toho, že obyvatelé těchto okresů mají možnost bez problémů dojíždět za prací do Prahy, byla nízká nezaměstnanost způsobena také značným počtem významných zaměstnavatelů a investorů, kteří si vybrali tuto lokalitu opět kvůli blízkosti hlavního města a husté dopravní síti. Obyvatelé měli tedy dobré možnosti zaměstnání i přímo v okresu. Pokud se více zaměříme na tyto dva okresy, vidíme, že nezaměstnanost v Praze-západ se od roku 2012 zvyšovala rychlejším tempem než v okresu Praha-východ a vznikl tak rozdíl i mezi těmito okresy. To mohlo být způsobeno tím, že v okresu Praha-východ jsou lokalizováni větší zaměstnavatelé než v Praze-západ. Ti lépe reagovali na výkyvy v ekonomice a nemuseli tak omezovat přijímání nových zaměstnanců nebo realizovat velké propouštění pracovníků. Nicméně v okresu Praha-Západ začal v roce 2014 působit významný zaměstnavatel Amazon Logistic Prague s.r.o., který zaznamenal ke konci roku 2014 celkem 74 zaměstnanců a ke konci

roku 2015 již 3000 zaměstnanců.[104] Další okresy, ve kterých byl dlouhodobě evidován nízký podíl nezaměstnaných osob, byly Mladá Boleslav a Benešov. Také Beroun ještě patřil mezi okresy, ve kterých byl podíl nezaměstnaných osob dlouhodobě nižší než v ČR. Faktory, které ovlivnily nízkou nezaměstnanost v těchto krajích, jsou jednak blízkost Prahy, to především u okresů Praha-východ a Praha-západ, kdy mohou lidé bez problémů dojíždět za prací do Prahy, a jednak přítomnost významných zaměstnavatelů v okresech. V okresu Mladá Boleslav byla nízká nezaměstnanost způsobena přítomností největšího zaměstnavatele v kraji - ŠKODA AUTO a.s., na nějž jsou pak v rámci okresu navázány další významné firmy, zabývající se výrobou pro automobilový průmysl. V okresu Benešov došlo k rozvoji průmyslových zón, což pozitivně ovlivnilo zaměstnanost. Působí zde také dva významní zaměstnavatelé, kteří ve sledovaném období zaměstnávali nad 1 000 zaměstnanců. Jsou to firmy Watherglass s.r.o.[105] a firma Sellier & Bellot a.s. Oba tito zaměstnavatelé vykazovali od roku 2009 stabilní nebo rostoucí stav zaměstnanců.[106] Mimo těchto dvou firem v okrese působilo ještě několik významných zaměstnavatelů s 500 a více zaměstnanci, mezi něž patřila například i Nemocnice Rudolfa a Stefanie a.s. Jedná se o zaměstnavatele, u kterého ekonomická krize neovlivnila negativně vývoj zaměstnanců.[107] Nízká nezaměstnanost v okresu Benešov byla rozhodně způsobena také dobrou dopravní dostupností do Prahy.[108]

Naopak mezi okresy s vůbec nejvyšším podílem nezaměstnanosti patřily tradičně Příbram a Kolín. Nejvyšší nezaměstnanost zaznamenával okres Příbram. Tento okres disponuje jen malým počtem větších a významných zaměstnavatelů, z nichž ani jeden nedosahuje dlouhodobě více než 600 zaměstnanců. Nejvýznamnějším zaměstnavatelem tohoto kraje je firma Doosan Bobcat EMEA s.r.o., která patří mezi 7 největších světových výrobců stavebních strojů[109]. Mnozí zaměstnavatelé museli v důsledku hospodářské krize hromadně propouštět zaměstnance. Situace zaměstnavatelů se zlepšila a stabilizovala v roce 2010, nicméně vysoká nezaměstnanost v okresu dlouhodobě přetrvávala. Vysoká nezaměstnanost mohla být také důsledkem utlumení uranového průmyslu v 90. letech, který byl pro okres historicky velmi

[104] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016
[105] Do r. 2013 se firma jmenovala Kavalierglass a.s., v letech 2013 a 2014 Ksklo a.s., od 1.1. 2015 je naázev firmy Watherglass s.r.o.
[106] Údaje o stavu zaměstnanců před rokem 2009 nebylo možné zjistit
[107] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016
[108] ČSÚ, Charakteristika okresu Benešov
[109] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016

významný.[110] Druhým okresem, který byl nejvíce postižen nezaměstnaností, je okres Kolín. I přes to, že má tento okres na svém území druhou významnou automobilku v kraji, měl podstatně vyšší nezaměstnanost než Mladá Boleslav. TPCA je totiž mnohem menší zaměstnavatel než ŠKODA AUTO. Dalšími okresy s vysokým podílem nezaměstnaných osob byly okresy Nymburk, Kutná Hora, Kladno a Mělník. Tyto okresy zaznamenávaly hodnoty podílu nezaměstnaných osob převážně vyšší než ČR. Okres Rakovník, který leží na periferii kraje, zaznamenával spíše vyšší hodnoty, ale dlouhodobě se držel lehce pod úrovní ČR. Největší rozdíl mezi okresy v podílu nezaměstnaných osob byl zaznamenán v roce 2013 mezi okresem Praha-východ (3,5 %) a okresem Příbram (9 %).

5.3.3 Uchazeči o zaměstnání, volná pracovní místa a jejich struktura

Tato subkapitola se věnuje analýze struktury uchazečů o zaměstnání a dále analýze volných pracovních míst (VPM). Kromě vývoje celkového počtu uchazečů o zaměstnání, evidovaných na ÚP, je analyzován i vývoj uchazečů dle pohlaví, vzdělání a kvalifikace zaměstnání. Vývoj VPM je analyzován celkově a dále dle požadavků na vzdělání a klasifikace zaměstnání.

Tabulka 2 Uchazeči o zaměstnání v evidenci ÚP, Středočeský kraj

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce celkem	29 273	31 220	49 144	54 716	50 594	54 451	61 681	56 674	48 102	38 966
z toho dosažitelní	27 490	29 930	48 328	53 764	49 558	53 605	60 702	55 691	46 957	37 393
muži	12 326	14 172	24 726	27 447	24 499	26 715	30 447	27 065	22 285	17 579
ženy	15 164	15 758	23 602	26 317	25 059	26 890	30 255	28 626	24 672	19 814
Meziroční změna - uchazeči celkem		1 947	17 924	5 572	-4 122	3 857	7 230	-5 007	-8 572	-9 136

Zdroj: ČSÚ, Podíl nezaměstnaných osob, pracovní místa v evidenci ÚP, vlastní zpracování

Tabulka 2 zachycuje počet uchazečů celkem a dosažitelných uchazečů o práci vždy ke konci roku. Dosažitelní uchazeči jsou pak děleni dle pohlaví, což graficky znázorňuje i graf 8 níže. Mimo to jsou v tabulce uvedeny i meziroční změny celkového počtu uchazečů. Ke konci roku 2007 bylo na ÚP ve Středočeském kraji evidováno celkem 29 273 uchazečů o práci, z toho dosažitelných uchazečů bylo evidováno 27 490. Ke konci roku 2008, kdy se již začala zhoršovat ekonomická situace v důsledku

[110] ČSÚ, Charakteristika okresu Příbram

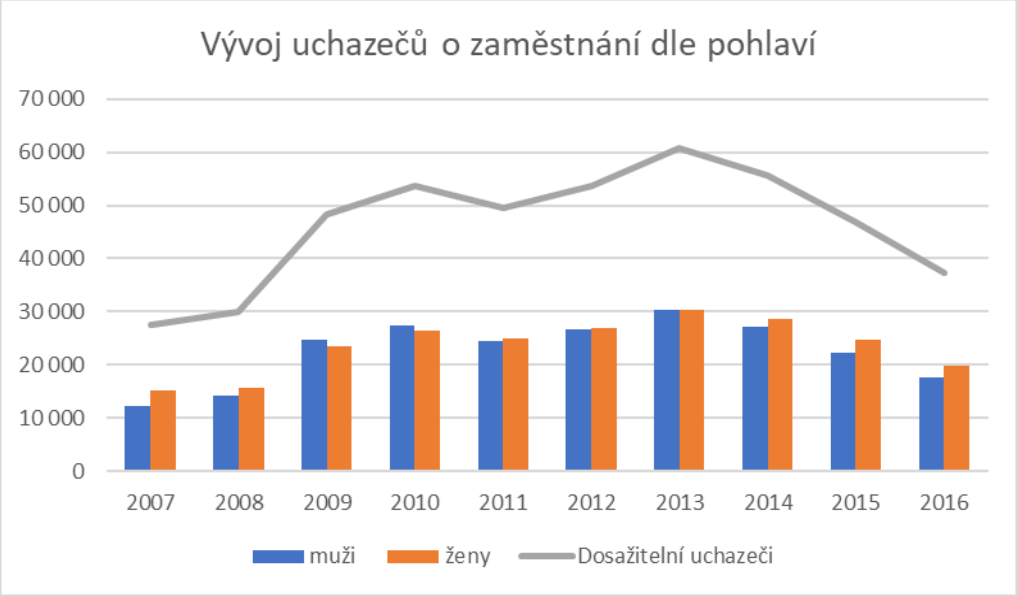
globální ekonomické krize, stav uchazečů o zaměstnání stoupl o 1 947 osob. V roce 2009, který byl - jak již bylo zmíněno - rokem nejvíce postiženým ekonomickou krizí, ÚP evidovaly celkem již 49 144 uchazečů o práci, z toho okamžitě mohlo nastoupit do práce 48 328 osob. Meziroční nárůst všech uchazečů o práci byl 17 924 uchazečů. Celkově krize přinesla markantní nárůst uchazečů o práci. Ekonomická krize zasáhla nejen menší podnikatele zaměstnávající malý počet lidí, ale i významné zaměstnavatele. Mnoho firem muselo kvůli ekonomickému útlumu snižovat stav zaměstnanců, firmy propouštěly především zaměstnance ze zahraničí a zaměstnance najaté prostřednictvím agentur, avšak mnoho firem muselo přistoupit i k propouštění kmenových zaměstnanců. Nabírání nových zaměstnanců v období krize a po krizi ve většině firem ustalo nebo firmy poptávaly pouze málo pracovní síly.[111] Na trhu práce byl tedy značný převis nabídky pracovní síly. Rok 2009 přinesl rozhodně největší meziroční nárůst uchazečů o zaměstnání za celé sledované období. V roce 2010 stále ještě ve spoustě odvětví doznívala krize a snižovala se produkce, firmy nadále propouštěly své zaměstnance a omezovaly najímání nových pracovních sil. Meziroční růst uchazečů o zaměstnání byl však ve srovnání s předcházejícím rokem výrazně menší. Celkem přibylo na ÚP 5 572 uchazečů o zaměstnání. Situace na trhu práce se zlepšila v roce 2011, kdy firmy již docela překonaly obtíže spojené s krizí a opět navyšovaly produkci a stavy zaměstnanců.[112] V tomto roce bylo evidováno celkem 50 594 osob ucházejících se o zaměstnání, což znamená meziroční pokles o 4 122 uchazečů. Nicméně v roce 2012 bylo opět zaznamenáno navýšení stavu uchazečů o zaměstnání evidovaných na ÚP, a to celkem o 3 857 osob. Ke konci roku 2012 bylo na ÚP evidováno celkem 54 451 uchazečů o zaměstnání, z toho 53 605 uchazečů, kteří mohli do zaměstnání nastoupit ihned. Značný nárůst nezaměstnaných osob hledajících zaměstnání nastal i v roce 2013, kdy ke konci tohoto roku bylo zaznamenáno celkem 61 681 uchazečů, z toho dosažitelných bylo 60 702, meziročně tedy přibylo celkem 7 230 uchazečů. Rok 2013 byl jediným rokem, kdy počet evidovaných uchazečů o zaměstnání překročil hranici 60 000. V následujících letech již docházelo ke snižování stavu neumístěných uchazečů o zaměstnání. V roce 2014 evidovaly pracovní úřady celkem 56 674 uchazečů o zaměstnání, z toho 55 691 dosažitelných. V porovnání s rokem 2013 ubylo celkem 5 007 uchazečů. V následujících letech dále nacházelo zaměstnání více uchazečů

[111] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016

[112] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016

a počet osob, které si aktivně hledaly práci, ubýval akcelerujícím tempem. Ke konci roku 2016 bylo na ÚP evidováno celkem 38 966 uchazečů, což je pokles o více než 10 000, než bylo v kritickém roce 2009, a o více než 22 000 v dalším kritickém roce 2013 V roce 2016 také došlo k největšímu meziročnímu poklesu osob hledajících si práci, a to o 9 136 uchazečů. Stále však nebylo dosaženo úrovně v předkrizových letech, čili roku 2007 ani 2008.

Graf 8 Vývoj uchazečů o zaměstnání dle pohlaví, Středočeský kraj

Zdroj: ČSÚ, Podíl nezaměstnaných osob, pracovním místa v evidenci ÚP, vlastní zpracování

Graf 8 znázorňuje vývoj dosažitelných uchazečů o zaměstnání z předchozí tabulky. Taktéž z něj můžeme vyčíst rozdělení uchazečů o práci z hlediska pohlaví. Genderové rozdělení neumístěných uchazečů o zaměstnání bylo poměrně rovné. Nicméně, mezi uchazeči o zaměstnání bylo většinou evidováno více žen, což bylo způsobenou mimo jiné i přetrvávající genderovou diskriminací ze strany firem na trhu práce. Firmy stále přijímaly ve větší míře muže než ženy, také z důvodu větší flexibility v zaměstnání a menším potenciálním nákladům práce, které u žen mohou vzniknout například z důvodu odchodu na mateřskou dovolenou[113]. V kraji je rovněž mnoho továren, které vyžadují fyzicky náročnou práci, jež je vhodnější spíše pro mužské pohlaví. Obdobím, kdy bylo na ÚP mezi neumístěnými uchazeči o práci více mužů než žen, bylo období 2009–2010. To bylo pravděpodobně způsobeno tím, že firmy v období krize propouštěly především dělníky a zaměstnance ve výrobě. Ti byli najímáni

[113] Problematika diskriminace je popsána v kapitole 1.4 teoretické části.

většinou podle potřeb výroby, která se v období krize utlumovala kvůli nedostatečnému odbytu. Právě na těchto pozicích byli většinou muži, zatímco ženy zastávaly ve firmách mnohdy spíše administrativní práce, jejichž stabilita není zpravidla tolik závislá na objemu výroby. V období let 2011-2013, kdy se opět navyšovala nezaměstnanost, byla genderová struktura vývoje počtu uchazečů o zaměstnání velmi vyvážená, rozdíl mezi uchazeči ženského a mužského pohlaví nebyl vyšší než 200 osob. Od roku 2014, kdy už dozněly nepříznivé dopady krize a firmy začaly opět získávat nové zakázky pro svou produkci, se začal rozdíl mezi uchazeči ženami a muži opět zvyšovat, přičemž vhodné pracovní pozice spíše nacházeli muži.

Tabulka 3 Vývoj VPM a počtu uchazečů na jedno VPM, Středočeský kraj

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
VPM v evidenci ÚP celkem	19 691	11 399	3 296	3 599	4 054	4 044	4 040	8 215	13 551	18 650
Počet uchazečů o zaměstnání na 1 VPM v evidenci ÚP	1,5	2,7	14,9	15,2	12,5	13,5	15,3	6,9	3,5	2,1

Zdroj: ČSÚ, Podíl nezaměstnaných osob, pracovní místa v evidenci ÚP, vlastní zpracování

Tabulka 3 zobrazuje vývoj VPM a počet uchazečů na jedno VPM vždy ke konci roku. Mezi roky 2007 a 2008 došlo k poklesu VPM v evidenci ÚP, a to o 8 292 míst. Zároveň došlo ke zvýšení počtu uchazečů o práci, a proto se zvýšil i počet uchazečů na jedno VPM. V roce 2008 připadalo na jedno pracovní místo 2,7 uchazeče. Oproti roku 2007 došlo ke zvýšení o 1,2 uchazeče na jedno pracovní místo. Rok 2009 přinesl vůbec největší meziroční nárůst neumístěných uchazečů evidovaných na ÚP. Zároveň také došlo k výraznému snížení VPM, protože firmy v období krize snižovaly svou poptávku po práci. Pouze některé firmy byly ochotny přijímat nové zaměstnance. Množství VPM se snížilo o 8 103. Počet uchazečů na jedno pracovní místo tedy výrazně stoupl, a to na celkem 14,9 uchazečů. V roce 2010 se zvýšil počet VPM o 303 nových pracovních příležitostí, avšak nárůst uchazečů o zaměstnání činil více než 5 000 nových osob hledajících práci. Počet uchazečů na jedno pracovní místo se tedy znovu zvýšil. V roce 2011 již nastalo ve Středočeském kraji určité zlepšení situace na trhu práce. Vznikala nová pracovní místa spojená s částečnou obnovou produkce a docházelo ke snižování sumy evidovaných uchazečů na trhu práce. V tomto roce na jedno VPM připadalo celkově 12,5 uchazečů, což je oproti roku předešlému pokles o 2,7 uchazeče. Situace na trhu práce však byla - i přes jisté zlepšení - stále špatná. Jak je patrné i z předchozích kapitol, roky 2012 a 2013 přinesly další zhoršení na trhu

práce. V roce 2013 bylo evidováno na ÚP vůbec nejvíce osob nabízejících svou pracovní sílu. Poptávka firem po práci se nepatrně snižovala. Ke konci roku 2013 bylo evidováno nejen celkově nejvíce uchazečů o zaměstnání, ale také nejvíce uchazečů připadajících na jedno VPM. Konkrétně to bylo 15,3 uchazečů na jedno VPM. V roce 2014 došlo k evidentnímu zlepšení na trhu práce. Přibývalo nových ekonomických subjektů a vytvářela se i nová pracovní místa, zvýšil se tedy i počet VPM v evidenci ÚP, a to více než dvojnásobně. Počet uchazečů na jedno pracovní místo se snížil o více než polovinu. V následujících letech docházelo k dalším nárůstům nových pracovních míst a počet uchazečů na jedno VPM se poměrně rychle snižoval. Ke konci roku 2016 na jedno VPM připadalo celkově pouze 2,1 uchazečů, což je hodnota, která se přibližuje stavu před vypuknutím globální ekonomické krize, ale nedosahuje ji.

Tabulka 4 Uchazeči o zaměstnání z hlediska vzdělanostní struktury, Středočeský kraj

Vzdělanostní struktura	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
bez vzdělání	163	137	124	131	116	109	99	112	117	113
neúplné zákl. vzdělání	141	151	168	199	196	186	183	222	222	211
základní vzdělání	8690	8742	12436	13641	13270	14505	16248	14731	12756	10751
nižší střední vzdělání	15	24	36	35	32	81	79	32	22	25
nižší střední odborné vzdělání	584	657	1152	1256	1168	735	683	1256	1023	849
Střední odborné vzdělání s výuč.listem	11433	12267	20009	22118	19633	21739	24584	21445	17703	14094
stř.nebo stř.odb. bez mat.i výuč.listu	313	326	425	470	429	349	348	443	340	258
ÚSV	903	914	1432	1568	1478	1233	1436	1698	1463	1181
ÚSO s vyučením i maturitou	1177	1369	2496	2785	2487	1893	1926	2517	2055	1720
ÚSO s maturitou (bez vyučení)	4617	5027	8269	9388	8670	10077	11860	10030	8550	6701
Vyšší odborné vzdělání	202	237	328	427	430	538	583	586	521	413
bakalářské vzdělání	127	173	359	478	538	631	780	826	782	577
vysokoškolské vzdělání	877	1168	1854	2157	2086	2296	2760	2680	2450	2011
doktorské vzdělání	31	28	56	63	61	79	112	96	98	62

zkratky ÚSV- úplné střední vzdělání.
ÚSO – úplné střední odborné vzdělání
Zdroj: MPSV, Čtvrtletní a měsíční statistiky nezaměstnanosti, vlastní zpracování

V této tabulce je uveden vývoj struktury uchazečů o zaměstnání evidovaných na ÚP podle stupně vzdělání, opět vždy ke konci roku. Je patrné, že ve Středočeském kraji hůře hledají práci především osoby, které mají střední odborné vzdělání s výučním

listem, respektive těchto osob je mezi uchazeči nejvíce.[114] Druhou nejvíce problémovou vzdělanostní strukturou mezi uchazeči o práci jsou lidé se základním vzděláním, jež je zvláště obtížné umístit, jelikož nemají žádnou profesní kvalifikaci. Nicméně je také možné, že mnozí uchazeči s tímto vzděláním zůstávají nezaměstnanými úmyslně. Taktéž lidé s úplným středním odborným vzděláním s maturitou, ale bez vyučení, si hledají práci hůře. Všechny tyto tři vzdělanostní skupiny překročily ve sledovaném období hranici 10 000 evidovaných uchazečů o zaměstnání. Skupina střední odborné vzdělání s výučním listem evidovala v letech 2009, 2010, 2012, 2013 a 2014 dokonce více než 20 000 uchazečů o práci. Uchazečů, kteří mají nižší střední vzdělání, je naopak nejméně. To může být způsobeno tím, že konkrétně tento typ vzdělání má pouze málo lidí. Většinou lidé studují spíše střední školy a učiliště zaměřené na konkrétní obor. Stejně tak uchazečů s doktorským vzděláním je na území Středočeského kraje málo. V této vzdělanostní skupině bylo po většinu sledovaného období evidováno méně než 100 uchazečů. Jediným rokem, kdy počet uchazečů s doktorským vzděláním překročil stovku, byl rok 2013, tedy rok, kdy byla evidovaná nezaměstnanost vůbec nejvyšší. Vysokoškolské vzdělání obecně začalo být v posledních letech dostupnější pro více lidí a narostl tak počet vysokoškolsky vzdělaných osob, tedy i uchazečů s nižším nebo vyšším stupněm vysokoškolského vzdělání na ÚP přibylo. Uplatnění absolventů vysokých škol na trhu práce ve Středočeském kraji však bylo nedostatečné. Nicméně, kromě pracovních pozic v oblastech správy a řídících pozic ve firmách, i v průmyslu bylo třeba specializovaných pracovníků či odborných techniků s vysokoškolským vzděláním. Z tabulky 4 je zřejmé, že počet uchazečů s vysokoškolským diplomem v posledních letech ubývalo. Tabulka č. 5, která zachycuje vývoj poptávky po práci z hlediska požadovaného vzdělání, ukazuje, že počet VPM pro uchazeče s vysokoškolským vzděláním se oproti roku 2007 podstatně zvýšil.

[114] Důvodem může být, mimo jiné také to, že lidé s tímto vzděláním často vykonávají sezónní práce, kterých je ke konci roku nedostatek.

Tabulka 5 VPM dle požadavku na vzdělání, Středočeský kraj

Požadavek na vzdělání	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
bez vzdělání	1050	677	86	78	362	58	9	493	207	289
Neúplné zákl. vzdělání	19	12	5	9	2	0	0	22	16	39
základní vzdělání	9032	5085	1338	1333	1068	1238	1375	3268	6712	10530
nižší střední vzdělání	61	49	19	32	47	39	53	180	235	209
Nižší střední odborné vzdělání	116	188	23	5	18	37	23	57	511	1004
Střední odborné vzdělání s výuč.listem	7066	3710	892	1150	1456	1512	1438	2667	3676	3925
stř.nebo stř.odb. bez mat.i výuč.listu	107	87	36	43	33	39	28	29	199	138
ÚSV	231	134	86	68	121	149	141	146	218	277
ÚSO s vyučením i maturitou	343	232	127	157	224	192	214	257	335	470
ÚSO s maturitou (bez vyučení)	1269	887	417	454	419	480	540	682	795	917
vyšší odborné vzdělání	64	54	24	26	33	37	19	67	94	149
bakalářské vzdělání	22	21	8	15	19	24	12	38	66	116
vysokoškolské vzdělání	297	263	235	228	251	234	184	299	483	587
doktorské vzdělání	14	0	0	1	1	5	4	10	4	0
vzdělání nezadáno	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Zkratky ÚSV- úplné střední vzdělání…..
ÚSO – úplné střední odborné vzdělání
Zdroj: MPSV, Čtvrtletní a měsíční statistiky nezaměstnanosti, vlastní zpracování

Tato tabulka zobrazuje počet VPM evidovaných na ÚP dle požadavku na vzdělání. Nejvíce volných pracovních příležitostí bylo v kraji evidováno pro osoby se základním vzděláním. Ovšem u všech kategorií pozorujeme negativní dopady krize. To platí i pro VPM vhodná pro uchazeče se základním vzděláním. V roce 2009 se počet VPM pro osoby se základním vzděláním snížil na 1 338, tedy o 3 747 VPM méně než v roce 2008. Snižování pokračovalo až do roku 2011. V letech 2012 a 2013 vhodná pracovní místa pro osoby se základním vzděláním opět přibývala. Po roce 2013 docházelo k rychlému nárůstu VPM téměř u všech vzdělanostních kategorií. Nejrychleji přibývala VPM právě pro uchazeče se základním vzděláním. To mohlo být způsobeno vytvářením nových pracovních míst v rámci APZ. Větší množství VPM je k dispozici i uchazečům, kteří mají střední odborné vzdělání s výučním listem, tedy pro vzdělanostní skupinu, která má nejvíce evidovaných uchazečů o zaměstnání. U této skupiny je možné, že uchazeči jsou vyučeni v jiném oboru, než jsou nabízené pracovní pozice, a proto je stále mnoho uchazečů neumístěných, zde mohou částečně pomoci a pomáhají programy rekvalifikací. Podle výše zjištěných statistických dat by si měli nejsnadněji nacházet práci lidé bez vzdělání a s nižším středním vzděláním. U těchto vzdělanostních kategorií bylo průměrně více pracovních míst než uchazečů. U kategorie bez vzdělání to mohlo být způsobeno nízkým mzdovým ohodnocením práce a jemu

odpovídajícím stylem života, kdy osoby raději nepracují a - pokud je to možné - pobírají dávky podpory v nezaměstnanosti. Naopak nejméně pracovních míst je nabízeno pro uchazeče s doktorským vzděláním. Takto kvalifikovaní lidé často nacházejí uplatnění na vysokých školách a v oblastech výzkumu a vývoje. Ve Středočeském kraji se nenachází žádná státní vysoká škola. Jsou zde pouze dvě soukromé vysoké školy, a tudíž uchazeči s doktorským stupněm vzdělání v kraji nacházejí zaměstnání těžce. Pokud nejsou ochotni za prací dojíždět například do Prahy, mohou pracovat i na pozicích, které vyžadují nižší vzdělání, než na které jsou kvalifikovaní. To platí také pro osoby s bakalářským a magisterským vysokoškolským vzděláním, které často vykonávají práci vyžadující například pouze středoškolské vzdělání nebo dojíždějí za prací do jiných krajů, nejčastěji do Prahy. Opět se tedy dostáváme k tomu, jak je trh práce ve Středočeském kraji ovlivněn blízkostí Prahy. Lze očekávat, že v okresech a oblastech okresů, které jsou blíže k Praze, osoby zastávají pracovní pozice, pro které mají vhodný stupeň vzdělání, na rozdíl od okresů na periferiích kraje, kdy by se dojíždění za prací do Prahy již nevyplatilo. Poptávka po vysokoškolsky vzdělané pracovní síle se ale zvyšuje, oproti roku 2007 můžeme sledovat nárůst VPM pro vysokoškolsky vzdělané uchazeče, a to i pro bakalářský stupeň vzdělání, což bylo ostatně již zmíněno výše při analýze neumístěných uchazečů o zaměstnání dle vzdělanostní struktury.

Následující část se věnuje analýze struktury uchazečů o zaměstnání a VPM podle klasifikace zaměstnání KZAM. ČSÚ přešel od roku 2011 ke klasifikaci zaměstnání CZ-ISCO, nicméně kategorie zaměstnání podle klasifikace KZAM a CZ-ISCO jsou téměř stejné. MPSV, z jehož statistik jsou čerpána data pro tuto část práce, od roku 2011 taktéž ve svých statistikách nahradilo klasifikaci zaměstnání KZAM. Pro lepší orientaci v tabulkách je níže rozepsáno, jaké druhy zaměstnání zahrnují jednotlivé třídy KZAM (CZ-ISCO):

Tř. 1 – Zákonodárci, vedoucí a řídící pracovníci

Tř. 2 – Vědečtí, odborní a duševní pracovníci (specialisté)

Tř. 3 – Techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech (techničtí a odborní pracovníci)

Tř. 4 – Nižší administrativní pracovníci (úředníci)

Tř. 5 – Provozní pracovníci ve službách a obchodě (pracovníci ve službách a prodeji)

Tř. 6 – Kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a v příbuzných oborech (Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství)

Tř. 7 – Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři (řemeslníci a opraváři)

Tř. 8 – Obsluha strojů a zařízení (obsluha strojů a zařízení, montéři)

Tř. 9 – Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci

Tř. 0 – Příslušníci armády (Zaměstnanci v ozbrojených silách)

Tabulka 6 Struktura uchazečů o zaměstnání podle KZAM (CZ-ISCO), Středočeský kraj

Struktura podle KZAM (CZ-ISCO)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
tř. 1	372	449	786	970	636	355	604	731	701	615
tř. 2	1136	1345	2050	2307	1869	1780	2652	2595	2304	1849
tř. 3	2755	2911	4589	5155	4184	2605	4194	4074	3428	2639
tř. 4	3045	3523	5635	6871	6315	5563	8569	8095	6937	5495
tř. 5	4402	4472	7399	8765	9778	8854	13539	12097	10059	8253
tř. 6	392	358	561	729	581	457	831	692	573	465
tř. 7	3389	3557	6474	7751	5969	4853	8377	7331	5673	4224
tř. 8	2094	2489	4379	4919	4425	4233	6697	5722	4768	3873
tř. 9	9254	8971	11461	12344	11876	9887	14455	13614	12127	10273
tř. 0	13	21	16	14	10	12	18	10	17	12
neuvedeno	2421	3124	5794	4891	4951	15852	1745	1713	1515	1268

Zdroj: MPSV, Čtvrtletní a měsíční statistiky nezaměstnanosti, vlastní zpracování

Údaje v tabulce 6 jsou čerpány ze čtvrtletních a měsíčních statistik nezaměstnanosti, které zveřejňuje na svých stránkách MPSV. Tyto údaje odpovídají situaci na trhu práce ke konci daného roku. Je vidět, že třída 9 KZAM, tedy pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, byla nejpočetnější. Tuto skupinu tvořilo ve sledovaném období v průměru 25 % všech uchazečů o práci. V roce 2007 byl podíl uchazečů zařazených do této třídy vůbec nejvyšší, a to 32 %. Od roku 2013 se počet nekvalifikovaných uchazečů o práci snižoval. Ke konci roku 2016 bylo evidováno celkem 10 273 uchazečů o práci, kteří byli zařazeni do této třídy. K postupnému snižování počtu neumístěných uchazečů o práci bez kvalifikace docházelo také díky vytváření nových pracovních míst v rámci APZ, a to především v rámci VPP a SÚPM. Tato nově vzniklá pracovní místa jsou vhodná zejména pro nekvalifikované osoby. V roce 2014 bylo dohromady vytvořeno 4 795 nových pracovních míst v rámci VPP a SÚPM (místa v rámci SVČ nejsou započítána), oproti roku 2013 to bylo o 1 324 nových pracovních míst více. V roce 2015 to bylo již 7 082 nových pracovních míst

VPP a SÚPM, přičemž tvorba těchto pracovních míst probíhala především v rámci projektů Evropského sociálního fondu (ESF). V roce 2016 se počet takto nově vytvořených pracovních míst snížil na 4 239,[115] nicméně i přes tento pokles počtu nově vytvořených pracovních míst vhodných pro nekvalifikované pracovníky počet těchto uchazečů v roce 2016 nadále klesal. Třída 5, tedy provozní pracovníci ve službách a obchodě, pak byla druhou nejvíce zastoupenou kategorií. To zřejmě souviselo i s narůstajícím podílem zaměstnanosti v terciárním sektoru, postupem času totiž stále více lidí získává kvalifikaci právě pro práci ve službách. I u této kategorie přišlo hlavní zhoršení v období ekonomické krize, tedy ke konci roku 2008 a především v roce 2009, nicméně nárůst uchazečů s kvalifikací pro práci ve službách narůstal i v následujících letech. Nejvíce neumístěných uchazečů s touto kvalifikací bylo evidováno opět v roce 2013, tedy v roce, kdy byla míra nezaměstnanosti vůbec nejvyšší. Od tohoto roku počet uchazečů klesal, což můžeme ostatně sledovat u všech kvalifikačních skupin (kromě tř. 1). Dalšími kategoriemi, které dlouhodobě ve sledovaném období čítaly více než 3 000 uchazečů, jsou úředníci, tedy nižší administrativní pracovníci (tř. 4), řemeslníci a opraváři (tř. 7) a pracovníci s kvalifikací pro obsluhu strojů a zařízení a montéři (tř. 8). Situace všech skupin se v posledních 3 letech zlepšila. Nutno však zmínit, že situace řemeslníků a opravářů se zlepšila nejvíce. V roce 2013 bylo evidováno 8 377 uchazečů o zaměstnání vhodných pro řemeslnické a opravářské práce, v roce 2016 to bylo 4 224 neumístěných uchazečů, čili pokles počtu uchazečů během 3 let o 4 154 osob. Naopak u tř. 4 docházelo k poměrně nízkým poklesům neumístěných uchazečů. Lidé pravděpodobně více studují obory zaměřené právě na zaměstnání ve službách a jiných oborech, které jsou momentálně na trhu práce často odměňovány lépe než práce řemeslníků a opravářů. Jak můžeme vidět i v následující tabulce, poptávka po takto kvalifikovaných pracovnících na trhu práce stoupala. Lze tedy nadále očekávat spíše snižování počtu neumístěných uchazečů s kvalifikací řemeslník či opravář než pokles počtu uchazečů s kvalifikací pro nižší administrativní práce. Z hlediska uchazečů o práci zmíním ještě skupiny, které naopak čítaly málo neumístěných uchazečů o práci. Jsou to především příslušníci armády (tř. 0), dále kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a rybářství (tř. 6) a zákonodárci, vedoucí a řídící pracovníci (tř. 1). Kromě příslušníků armády i tyto skupiny reagovaly na zhoršení situace na trhu práce v období

[115] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016

ekonomické krize. Počet uchazečů, kteří se ve sledovaném období ucházeli o uplatnění ve vedoucích pozicích, převážně stoupal. Výjimkou byl rok 2012, kdy byl skokově zaznamenán poměrně velký pokles. Nicméně v roce 2013 se situace u těchto uchazečů opět zhoršila. Růst uchazečů o vedoucí pracovní pozice mohl být způsoben i interním pohybem zaměstnanců ve firmě, na tato místa byli mnohdy povyšováni zaměstnanci z vnitřních zdrojů firmy.

Tabulka 7 Struktura VPM dle KZAM (CZ-ISCO), Středočeský kraj

Struktura podle KZAM (CZ-ISCO)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
tř. 1	237	131	81	90	82	82	58	77	84	88
tř. 2	433	370	280	279	370	384	374	544	840	985
tř. 3	2566	1193	570	891	514	652	589	839	1073	1372
tř. 4	759	426	165	182	214	147	174	320	314	322
tř. 5	1219	867	263	263	400	815	758	1172	1973	2198
tř. 6	170	147	80	36	43	26	14	36	81	351
tř. 7	5441	3270	615	684	990	791	725	1413	2313	3319
tř. 8	4899	2188	492	590	712	517	536	1684	3311	5450
tř. 9	3967	2806	745	581	729	599	795	2130	3562	4565
tř. 0	0	1	5	3	0	2	0	0	0	0

Zdroj: MPSV, Čtvrtletní a měsíční statistiky nezaměstnanosti, vlastní zpracování

Tabulka 7 opět ukazuje údaje zaznamenané ke konci roku, tentokrát se hodnoty vztahují k počtu VPM strukturovaných dle klasifikace zaměstnání KZAM (CZ-ISCO). Je evidentní, že ekonomická krize negativně zasáhla všechny skupiny kromě tř. 0, tedy armádní síly. Zde můžeme dokonce sledovat mezi roky 2008 a 2009 nárůst o 4 VPM. V následujících letech však došlo k úbytku pracovních míst i zde, což bylo způsobeno tím, že armádní síly většinou nereagují na výkyvy v ekonomice, a to ani na recesi, ani na expanzi. Jak již bylo zmíněno dříve, na trhu práce byla poptávána především pracovní síla s kvalifikací řemeslník či opravář. Na začátku sledovaného období však i tato kvalifikační kategorie zaznamenala úbytek VPM, což bylo způsobeno právě ekonomickou krizí v roce 2009, která zasáhla tuto kategorii pracovních míst nejvíce. Meziroční pokles oproti roku 2008 činil 2 655 VPM. Mnohá pracovní místa se rušila z důvodu nízkého odbytu výrobků. Zlom přišel opět v roce 2014, kdy počet dostupných pracovních míst pro uchazeče o zaměstnání s kvalifikací řemeslník či opravář opět přesáhl hranici 1 000 míst. V roce 2016 již bylo dostupných 3 319 těchto pracovních míst. Mnoho dostupných pracovních míst se vytvořilo také u kategorie vyžadující kvalifikaci při obsluze strojů a zařízení (tř. 8). To souviselo s rozvojem průmyslových odvětvích v kraji, kde pracovníci většinou

v továrnách obsluhují výrobní zařízení. Největším zaměstnavatelem kraje byl, jak už bylo řečeno, ŠKODA AUTO a. s. v Mladé Boleslavi, kde je najímána především takováto pracovní síla. Automobilka TPCA s.r.o. v Kolíně také poptávala pracovní sílu z této kategorie, jakož i mnoho dalších firem, které se nacházejí ve Středočeském kraji, jako například PHILLIP MORRIS ČR a. s., který sídlí v Kutné Hoře a zaměstnává od roku 2013 přes 1 000 pracovníků.[116] V období krize a po krizi byl zaznamenán až téměř desetkrát menší počet VPM u této kategorie. V roce 2014 se však situace i zde zlepšila a VPM rychlým tempem přibývalo. Ke konci roku 2016 bylo u této kategorie zaznamenáno 5 450 dostupných pracovních míst, tedy více než desetinásobek oproti roku 2009. Uchazečů o pracovní místa vyžadující kvalifikaci pro obsluhu strojů a zařízení ke konci roku 2016 bylo evidováno 3 873, bylo jich tedy méně než VPM. Důvodem existence neumístěných uchazečů mohla být odlišnost konkrétnějších kvalifikací mezi nabídkou práce a poptávkou po ní, což ale mohlo být řešeno rekvalifikačními programy zaměřenými na tyto profese. Mnoho VPM bylo dostupných i pro nekvalifikované pracovníky, což je spojeno, jak bylo již zmíněno, s APZ, která vytvářela mnoho nových pracovních pozic. Nicméně nezaměstnaných uchazečů bylo v této skupině mnohonásobně více. Stále více míst se v posledních letech vytváří i u třídy 5, tedy pro uchazeče o zaměstnání mající kvalifikaci pro práci ve službách a obchodu.

5.4 Ohrožené skupiny na trhu práce Středočeského kraje

V této kapitole se práce věnuje charakteristice a analýze ohrožených skupin na středočeském trhu práce.

5.4.1 Absolventi a mladiství

Tabulka 8 Absolventi a mladiství ucházející se o zaměstnání a VPM vhodná pro absolventy a mladistvé, Středočeský kraj

Absolventi a mladiství	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Uchazeči o zaměstnání	2 027	2 295	3 270	3 332	3 215	3 426	3 742	2 839	2 319	1 729
VPM	6 190	2 692	610	956	645	459	1 256	2 699	4 498	5 108

Zdroj: ČSÚ, podíl nezaměstnaných osob, pracovní místa v evidenci ÚP a Dlouhodobý vývoj Středočeského kraje, vlastní zpracování

[116] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016

Tabulka 8 zobrazuje vývoj absolventů a mladistvých evidovaných na ÚP a dále vývoj VPM vhodných pro tuto skupinu pracovníků. Opět, stejně jako u všech předchozích analýz, i zde je evidentní zhoršení v období krize. Mezi léty 2008 a 2009 přibylo téměř 1 000 nezaměstnaných absolventů ucházejících se o práci, naopak počet VPM se snížil. Výrazné zlepšení ohledně dostupných vhodných pracovních pozic přišlo až v roce 2013, což – podle mého názoru - souviselo se zvýšením státních výdajů na APZ v roce 2012.[117] APZ, prováděná Krajským ÚP v Příbrami, byla příčinou výrazného zvýšení počtu VPM. Politika Krajského ÚP v letech 2012 a 2013 vycházela z dílčích národních akčních plánů, přičemž jedním z jejích cílů bylo snížení míry nezaměstnanosti mladých osob věkové skupiny 15-24 let o třetinu proti roku 2010.[118]

V roce 2014 se počet VPM již téměř rovnal počtu uchazečů. Na jedno VPM připadal zaokrouhleně právě jeden uchazeč, což byl obrovský rozdíl oproti roku 2012, kdy na jedno dostupné pracovní místo připadalo 7,5 uchazeče. Pozitivní vývoj pokračoval až do roku 2016, přičemž od roku 2015 počet VPM převýšil počet nezaměstnaných uchazečů. To, že jsou někteří absolventi stále nezaměstnaní, je možno vysvětlit například frikční dobrovolnou nezaměstnaností, kdy nezaměstnaný uchazeč čeká na lepší pracovní příležitost, nebo strukturální nezaměstnaností, která může být případně řešena rekvalifikacemi nebo dalším vzděláváním. APZ je podrobněji analyzována v kapitole 6 této bakalářské práce.

5.4.2 Osoby se zdravotním postižením

Tabulka 9 Uchazeči o zaměstnání se zdravotním postižením a VPM pro OZP, Středočeský kraj

Osoby se zdravotním postižením	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Uchazeči o zaměstnání	5 104	4 994	5 680	6 053	5 967	5 978	6 388	6 402	5 867	5 151
VPM	1 072	945	344	213	240	195	452	503	851	1 212

Zdroj: ČSÚ, podíl nezaměstnaných osob, pracovní místa v evidenci ÚP a Dlouhodobý vývoj Středočeského kraje, vlastní zpracování

Z tabulky 9 je evidentní, že situace nezaměstnaných OZP je ve Středočeském kraji vážnější než u absolventů a mladých lidí. Nedostatek pracovních míst vhodných pro tuto skupinu uchazečů o zaměstnání je dlouhodobým problémem. Již před rokem 2009 bylo evidováno mnoho OZP, které se snažily najít pracovní uplatnění, avšak

[117] MPSV, Výdaje na státní politiku zaměstnanosti

[118] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016

vhodných dostupných pracovních míst bylo mnohonásobně méně. Nicméně i u této skupiny hrála ekonomická krize svou roli a situace se v roce 2009 ještě zhoršila. Z hlediska počtu uchazečů na jedno VPM byl stav nezaměstnaných OZP nejhorší v roce 2012, kdy na jedno pracovní místo připadalo více než 30 uchazečů. V následujících letech docházelo k postupnému zlepšení v roce 2013 připadalo na jedno pracovní místo přibližně 14 uchazečů. V letech 2015 a 2016 pak docházelo k poklesu nezaměstnaných uchazečů se zdravotním postižením, a naopak byl navýšen počet VPM vyhrazených pro tyto osoby. V roce 2016 byl stav VPM dostupných pro OZP 1 212 pracovních pozic a uchazečů bylo evidováno 5 151, tzn. na jedno VPM připadalo 4,25 uchazečů. V rámci státní politiky zaměstnanosti bylo na vyhrazování CHPM a chráněných pracovních dílen vynakládáno relativně málo prostředků. Na tento nástroj PZ přitom nebyly čerpány prostředky z ESF; v tomto období byl financován výhradně z národního rozpočtu na APZ.[119] Nicméně rozhodnutí zaměstnávat zdravotně postižené záleží na samotném zaměstnavateli, kterému je pak v rámci státní politiky zaměstnanosti poskytován příspěvek na podporu zaměstnávání osob na CHPM a příspěvek na částečnou úhradu provozních nákladů chráněného pracovního místa. Roli v rozhodování zaměstnavatele pak hraje i výše příspěvku, která by mu byla případně poskytována.

5.4.3 Osoby starší 50 let

Tabulka 10 Uchazeči o zaměstnání starší 50 let, Středočeský kraj

Osoby nad 50 let věku	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Uchazeči o zaměstnání	8899	9053	13062	15198	13046	14348	16751	16571	15027	12929

Zdroj: MPSV, Čtvrtletní a měsíční statistiky nezaměstnanosti, vlastní zpracování

V tabulce 10 je uveden počet uchazečů o zaměstnání nad 50 let věku. Data uvedená v tabulce jsou vždy k datu 31. 12. daného roku a odpovídají součtu uchazečů ve věkových skupinách 50-54 let, 55-59 let, 60-64 let a 60 a více let. Od roku 2007 až do roku 2010 počet uchazečů starších 50 let meziročně stoupal, přičemž opět největší nárůst byl zaznamenán v roce 2009, kdy bylo evidováno na středočeském ÚP 13 062 takovýchto uchazečů, což je o 4 009 uchazečů více než v roce předcházejícím. V roce 2011, kdy bylo obecně evidováno snížení nezaměstnanosti, počet starších uchazečů

[119] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016

proti roku 2010 klesl. V dalších dvou letech se však počty evidovaných uchazečů starších 50 let opět meziročně podstatně zvýšily. I zde můžeme říci, že maximální počet uchazečů byl zaznamenán na konci roku 2013, a to 16 751 neumístěných uchazečů. V následujících třech letech se situace z hlediska evidovaných uchazečů zlepšovala. Výrazný pokles osob v této věkové skupině ucházejících se o zaměstnání byl zaznamenán v roce 2016, kdy počet evidovaných uchazečů klesl pod hranici 13 000 osob. Největší problémy měli lidé ve věku 55-59 let. V posledních letech navíc také stoupá počet nezaměstnaných osob starších 60 let.[120] V dalších letech lze očekávat další nárůst nezaměstnaných ve věku nad 60 let, a to z důvodu legislativního zvyšování věku odchodu do důchodu, vyvolaného především demografickým stárnutím obyvatelstva. Starší uchazeči mohou sice zaměstnavatelům nabídnout mnohdy pestrou praxi, nicméně jejich schopnosti nemusí odpovídat aktuálním požadavkům na trhu práce. Řešením je opět rekvalifikace, popřípadě jiné vzdělávací kurzy. Zaměstnavatelé často upřednostňují mladší uchazeče také proto, že u starších pracovníků lze přirozeně očekávat odchod do důchodu a případně zhoršující se zdravotní stav.

5.4.4 Osoby s nízkou kvalifikací a bez kvalifikace

Tabulka 11 Uchazeči o zaměstnání bez kvalifikace, Středočeský kraj

Osoby bez kvalifikace	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Uchazeči o zaměstnání	8 994	9 030	12 728	13 971	13 582	14 800	16 530	15 065	13 095	11 075

Zdroj: MPSV, Čtvrtletní a měsíční statistiky nezaměstnanosti, vlastní zpracování

V tabulce 11 je zaznamenán vývoj počtu nekvalifikovaných uchazečů o zaměstnání. Jedná se o součet osob bez vzdělání, s nedokončeným základním vzděláním a osob se základním vzděláním vždy ke konci daného roku. Tato skupina uchazečů byla již zmíněna v kapitole 5.3.3 zabývající se strukturou nezaměstnaných podle vzdělání a také podle kvalifikace zaměstnání (KZAM), kde je tato skupinu zastoupená tř. 9 (Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci), ve které jsou evidováni jak uchazeči bez kvalifikace, tak uchazeči s nízkou kvalifikací. V těchto kapitolách byl také již analyzován vývoj počtu uchazečů spadajících do této skupiny ohrožených osob na trhu práce. Osoby bez kvalifikace nebo s nízkou kvalifikací si hledají na trhu práce

[120] MPSV, Čtvrtletní a měsíční statistiky nezaměstnanosti

uplatnění jen velmi těžko a často se stávají dlouhodobě nezaměstnanými. Firmy totiž často vyžadují jistou míru kvalifikace pro výkon práce. Tento problém řeší APZ nástroji podporujícími tvorbu pracovních míst v rámci VPP a SÚPM, které tvoří ve Středočeském kraji velkou část všech výdajů na APZ. U nízkokvalifikovaných zaměstnanců lze problém řešit také rekvalifikacemi či dalším vzděláváním v rámci zaměstnání. Problém u této skupiny nezaměstnaných je však i v tom, že pracovní místa, která jsou vhodná pro nekvalifikované či nízkokvalifikované uchazeče o zaměstnání, bývají podprůměrně finančně ohodnocena. Svou roli potom hraje i PPZ a v rámci ní výše podpor v nezaměstnanosti či výše dávek sociální podpory. Osoby s nízkou kvalifikací totiž raději zůstávají nezaměstnanými a pobírají tyto dávky, než aby pracovaly za nízkou mzdu.

5.4.5 Dlouhodobě nezaměstnaní

Další ohroženou skupinou na trhu práce jsou také dlouhodobě nezaměstnaní uchazeči o zaměstnání, to znamená ti, kteří jsou nezaměstnaní déle než 12 měsíců. Jak bylo zmíněno v teoretické části této práce, dlouhodobě nezaměstnaní lidé často ztrácí své pracovní návyky a také motivaci aktivně si hledat práci a nastoupit do zaměstnání.

Tabulka 12 Nezaměstnaní déle než 12 měsíců, Středočeský kraj

Nezam. déle než 12 měsíců	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Uchazeči o zaměstnání	8 806	6 884	8 905	14 679	16 925	18 206	23 176	23 976	18 988	13 607

Zdroj: MPSV, Čtvrtletní a měsíční statistiky nezaměstnanosti, vlastní zpracování

V tabulce 12 je uveden počet osob, které jsou nezaměstnané déle než 12 měsíců. Hodnoty vždy odpovídají stavu ke konci daného roku. Rok 2008 nejdříve vykazoval snížení počtu dlouhodobě nezaměstnaných téměř o 2 000 oproti roku 2007, nicméně v následujícím roce 2009 počet dlouhodobě nezaměstnaných opět vzrostl a ke konci tohoto roku již bylo evidováno o 99 dlouhodobě nezaměstnaných osob více než v roce 2007, přičemž dlouhodobě nezaměstnaní tvořili v roce 2009 zhruba 18 % celkového počtu uchazečů o zaměstnání (nejméně za léta 2007-2016). Největší meziroční růst je evidentní mezi roky 2009 a 2010. Příčinou nárůstu počtu dlouhodobě nezaměstnaných o 5 774 osob je z velké části přisuzována opět globální ekonomická krizi. V roce 2009 muselo mnoho firem propouštět své zaměstnance a mnozí z těchto zaměstnanců nemohli dlouhodobě najít pracovní místo. Počet dlouhodobě nezaměstnaných pak stoupal i v dalších letech až do roku 2014, kdy bylo zaznamenáno 23 976

dlouhodobě nezaměstnaných osob. V tomto roce byl zaznamenán nejen největší absolutní počet dlouhodobě nezaměstnaných v rámci sledovaného období, ale také nejvyšší podíl těchto uchazečů na celkovém počtu uchazečů (42,3 %). Od roku 2015 se stav dlouhodobě nezaměstnaných v kraji začal snižovat v rámci celkového trendu snižování nezaměstnanosti, které bylo zaznamenáno již v roce 2014. Do budoucna lze očekávat další snižování stavu dlouhodobě nezaměstnaných osob díky aktuální nízké nezaměstnanosti a nedostatku pracovní síly. Záleží však na tom, jakou kvalifikaci mají tito dlouhodobě nezaměstnaní a zda jsou ochotni pracovat i za nižší mzdu. S tím souvisí také (i) budoucí vývoj mezd, (ii) přístup zahraničních pracovníků, kteří jsou ochotni pracovat za nižší mzdu na tuzemském trhu práce a v neposlední řadě také (iii) výše podpor v nezaměstnanosti a dávek sociální pomoci v hmotné nouzi.

5.4.6 Osoby pečující o dítě do 15 let

Mezi osoby, které si obtížně hledají práci, patří také ti, kteří pečují o dítě do 15 let.
V následující tabulce je uveden vývoj absolutního počtu uchazečů o práci, kteří pečují o dítě do 15 let. Údaje odpovídají situaci ke konci uvedených let. V tabulce je také uvedeno, kolik žen bylo evidováno z celkového počtu těchto uchazečů.

Tabulka 13 Nezaměstnaní pečující o dítě do 15 let, Středočeský kraj

Nezam. peč. o dítě do 15 let	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Uchazeči celkem	3 713	3 742	5 525	6 708	6 395	4 575	5 541	7 033	6 659	7 128
z toho ženy	3599	3681	5409	6553	6267	4464	5338	6827	6378	6769

Zdroj: MPSV, čtvrtletní a měsíční statistiky nezaměstnanosti, vlastní zpracování

Tyto osoby často vyžadují jednosměnnou pracovní dobu, aby se mohly o dítě starat v čase, kdy není ve škole či mateřské školce. Osoby s mladšími dětmi navíc často potřebují práci na částečný úvazek. Dalším problémem je riziko častější nepřítomnosti v práci zvýšené o možnost, že dítě onemocní nebo z jiného důvodu bude nutné, aby zaměstnanec zůstal s dítětem. Je nasnadě, že zaměstnavatelé mají nižší motivaci přijímat pracovníky, kteří pečují o dítě. Těmito osobami jsou nejčastěji ženy, a proto zaměstnavatelé přijímají na pracovní místa spíše muže než ženy a dochází tak k diskriminaci žen na trhu práce. Nezaměstnaných osob pečujících o dítě do 15 let v posledních letech přibylo. V roce 2007 ÚP evidovaly 3 713 takovýchto uchazečů o zaměstnání, tzn. 13 % všech uchazečů o zaměstnání tvořily tyto osoby. V roce 2009 to bylo již 5 525 uchazečů. Větší nárůst lze opět částečně připsat ekonomické krizi, nicméně zvýšení počtu uchazečů pečujících o dítě lze sledovat i v letech, kdy

ekonomická krize takřka odezněla. Takovým rokem je například rok 2014, kdy počet uchazečů klesal a celková nezaměstnanost se snižovala, avšak počet nezaměstnaných pečujících o dítě se zvýšil o 1 492 osob oproti roku 2013. V roce 2012 a 2013, kdy se obecně nezaměstnanost v kraji zvyšovala, byl podíl uchazečů pečujících o dítě na celkovém počtu uchazečů nejmenší, a to v rozmezí 8-9 %. V roce 2016 bylo evidováno nejvíce takovýchto uchazečů o zaměstnání (7 128), přibližně 18 % všech nezaměstnaných tvořily osoby pečující o dítě. Přitom v roce 2016 na trhu práce ve Středočeském kraji pokračoval příznivý vývoj snižování nezaměstnanosti. Vývoj počtu těchto uchazečů o zaměstnání mohl být ovlivněn také demografickým vývojem, konkrétně počtem narozených dětí v jednotlivých letech nebo také rodin s dětmi, které se do kraje přistěhovaly.

5.4.7 Osoby ohrožené sociálním vyloučením

Jak již bylo zmíněno v teoretické části, lidé mohou být ohroženi sociálním vyloučením z mnoha důvodů. Často se jedná o komplex více problémů, kterým osoba čelí. Jedním z důvodů je například dlouhodobá nezaměstnanost a ztráta pracovních návyků. Často se do ohrožení sociálním vyloučením dostávají také osoby, které žijí v blízkosti sociálně vyloučených lokalit. Ve Středočeském kraji je evidováno celkem 64 sociálně vyloučených lokalit, v nichž žije 4000 – 5 500 obyvatel.[121] Počet sociálně slabých osob byl zaznamenán především v průmyslových částech Středočeského kraje, což zřejmě bylo způsobeno útlumem průmyslové produkce v období ekonomické krize a bezprostředně po ní.[122] V tomto období, jak již bylo zmíněno dříve, rostla dlouhodobá nezaměstnanost, která je jedním z důvodů toho, že se osoba dostane do tíživé sociální situace. V kraji se vyskytuje několik ohrožených regionů okresů, které dlouhodobě vykazovaly vysokou nezaměstnanost. Jednalo se především o regiony v okresech Příbram, Kolín, Kladno, Mělník, Nymburk a Kutná Hora. Největší nezaměstnanost přitom vykazovalo Příbramsko. Do tohoto mikroregionu patří také obce z okrajových částí okresu, kde byl evidován značně omezený počet pracovních míst. V této oblasti pak také žije nejvíce obyvatel z ohrožených skupin obyvatelstva.[123] Zejména na severu

[121] ESF ČR, výskyt sociálně vyloučených lokalit v ČR a podle krajů
[122] JANOUŠKOVÁ, Pavla. Vyloučených lokalit je ve Středočeském kraji čtyřiašedesát. Deník
[123] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016

a východě kraje se také nachází velký počet sociálně vyloučených romských lokalit, přičemž vůbec nejvyšší počet těchto lokalit zaznamenává okres Kladno.[124]

5.5 Shrnutí

Středočeský kraj měl velmi podobný vývoj podílu nezaměstnaných osob jako ČR. Největší meziroční růst nezaměstnanosti byl evidován mezi roky 2008 a 2009. Dalším kritickým obdobím byly roky 2012 a 2013. V roce 2013 a na počátku roku 2014 dosahovala nezaměstnanost maxima. To mohlo být, mimo jiné, důsledkem 2. vlny ekonomické krize, kterou si ČR prošla. Od roku 2014 se situace na trhu práce začala zlepšovat, tento trend sledujeme až do dnešní doby. Stejný vývoj lze sledovat také u podílu nezaměstnaných osob okresů i u absolutního počtu nezaměstnaných. Krize se dotkla zaměstnanosti naprosté většiny vzdělanostních i kvalifikačních skupin a také ohrožených skupin osob na trhu práce. Z hlediska vzdělanostní struktury bylo evidováno nejvíce uchazečů se středním odborným vzděláním vlastnících výuční list a lidí se základním vzděláním. Tomu odpovídala i kvalifikační struktura. Podobně tomu však bylo i u VPM, která byla nejvíce zastoupená právě těmito kategoriemi. Z genderového hlediska lze říci, že nezaměstnanost se dotkla spíše mužů než žen. V kraji byl evidován vysoký podíl dlouhodobě nezaměstnaných na všech uchazečích o zaměstnání. Naopak relativně dobře jsou na tom absolventi a mladiství, kteří jsou spolu s nízkokvalifikovanými značně podporování v rámci APZ. Nezaměstnanost v kraji je podstatně ovlivněna Prahou. Okresy, které se nacházejí v těsné blízkosti hlavního města, vykazovaly jednoznačně nejnižší míru nezaměstnanosti. Dále velmi nízkou míru nezaměstnanosti vykazoval okres Mladá Boleslav, kde se nachází jeden z největších zaměstnavatelů ČR – ŠKODA AUTO a.s. Nicméně např. okres Kolín, jehož nezaměstnanost je blíže analyzována v kapitole 7, leží relativně blízko Prahy a má na Prahu dobré dopravní napojení. Také na území tohoto okresu působí druhá významná automobilka TPCA. Přesto všechno tento okres patřil k těm s nejvyšší mírou nezaměstnanosti. Vzdálenost okresů od Prahy je tedy určitě jedním z determinantů výše nezaměstnanosti v jednotlivých okresech, nicméně rozhodně není jediným.

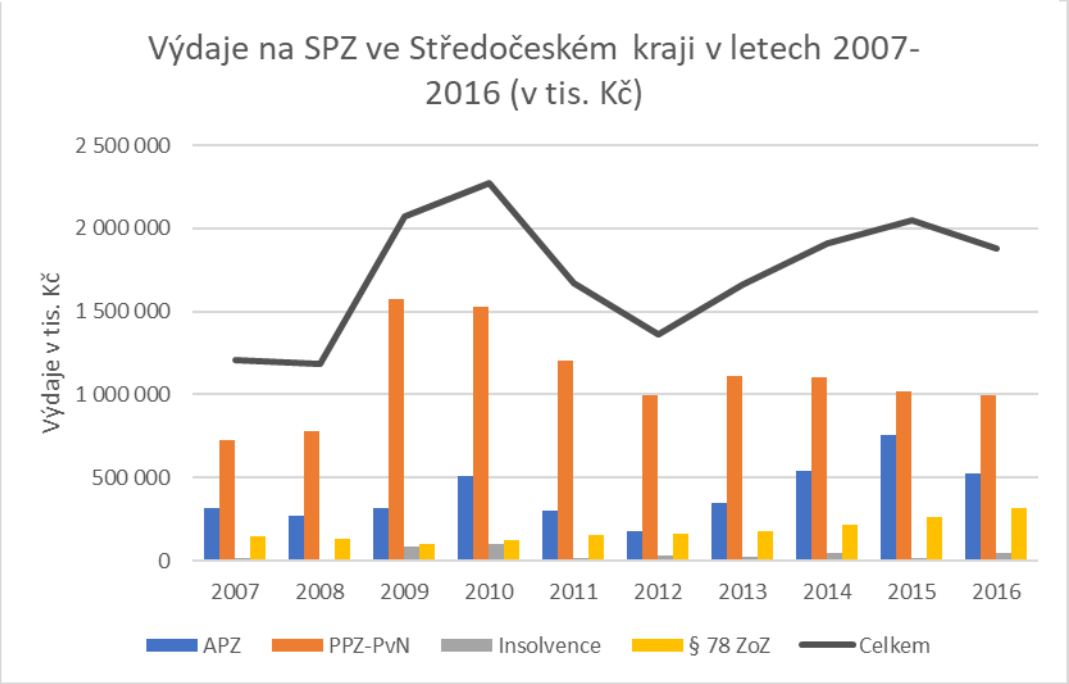
[124] Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v České republice

6 Státní politika zaměstnanosti ve Středočeském kraji v letech 2007-2016

Tato kapitola je věnována vývoji výdajů státní politiky zaměstnanosti v letech 2007-2016. Dále jsou v kapitole uvedeny základní směry a projekty v rámci APZ uplatňované ve Středočeském kraji v krizovém období a období po krizi.

6.1 Výdaje na státní politiku zaměstnanosti ve Středočeském kraji

Graf 9 Státní politika zaměstnanosti, Středočeský kraj

Zdroj: MPSV, Výdaje na státní politiku zaměstnanosti, vlastní zpracování

Z grafu 9 je patrné, že největší část výdajů na PZ ve Středočeském kraji tvoří pasivní politika zaměstnanosti, tedy vyplácené podpory v nezaměstnanosti (PPZ-PvN), jež se na celkových výdajích podílely v průměru 64 %. Velký nárůst těchto výdajů byl zaznamenán v období krize, kdy díky ekonomické recesi vznikala cyklická nezaměstnanost a bylo nutné hmotně zabezpečit více osob, které ztratily zaměstnání. Výdaje na PPZ v roce 2009 činily 1 574 776 tis. Kč, což bylo nejvíce za sledované období. V roce 2010 byla snaha snížit vysokou nezaměstnanost většími výdaji na APZ, a to především podporou rekvalifikací a poradenských činností, které měly ulehčit uchazečům nalézt vhodné zaměstnání. V letech 2011 a 2012 výdaje

na PZ značně poklesly, a to jak na APZ tak PPZ. Výdaje v tomto období rostly pouze na příspěvky zaměstnavatelům zaměstnávajícím více jak 50 % osob se změněnou pracovní schopností (§ 78 ZoZ). Jejich růst byl zaznamenán v období 2010-2016. Od roku 2012 i celkové výdaje na PZ začaly opět narůstat, a to především z důvodu zvyšování výdajů na APZ. V roce 2015 výdaje na APZ činily 757 761 tis. Kč, což bylo 37 % všech výdajů na PZ. V průměru výdaje na APZ v letech 2007-2016 tvořily 23 % celkových výdajů na PZ. Co se týče výdajů na insolvenci, ty byly spíše stabilní, s výjimkou v období 2009–2010, kdy tyto výdaje mírně vzrostly z důvodu ekonomického poklesu v návaznosti na celosvětovou ekonomickou krizi.

6.2 Aktivní politika zaměstnanosti ve Středočeském kraji v období krize a po krizi

Pro realizaci APZ ve Středočeském kraji bylo využíváno finančních prostředků ze státního rozpočtu a z velké části také prostředků z ESF. ÚP podporovaly – v rámci realizace APZ - vznik a stabilizaci míst pro problémové skupiny nezaměstnaných, přičemž se zaměřovaly především na osoby dlouhodobě nezaměstnané, OZP a osoby s nízkou kvalifikací. Stálou prioritou byla také tvorba pracovních míst pro získání praxe absolventů a mladých lidí a také tvorba pracovních míst pro osoby starší 50 let.[125]

Nejúčinnějšími a nejpoužívanějšími nástroji APZ ve Středočeském kraji byly VPP a SÚPM, na které bylo vynakládáno nejvíce finančních prostředků. Dalším důležitým nástrojem byly také rekvalifikace, a to především v roce 2009, kdy výdaje na rekvalifikace tvořily téměř 26 % všech výdajů na APZ. Do rekvalifikačních kurzů se hlásily především ženy. Od 1.1. 2012 měli uchazeči o zaměstnání možnost tzv. zvolené rekvalifikace.[126] Dalším důležitým nástrojem APZ byly také příspěvky na zřizování a provoz pracovních míst pro OZP.[127]

Od roku 2012 byla APZ prováděna v souladu s hlavními cíli strategie „Evropa 2020“ a na ní navazující strategií „Národní program reforem České republiky 2011“, která určuje cíle ČR v oblasti zaměstnanosti. Mezi tyto cíle patří například zvýšení celkové míry zaměstnanosti ve věkové skupině 20-64 let na 75 %, také zvýšení míry

[125] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016
[126] V tomto případě si uchazeč o zaměstnání může zabezpečit rekvalifikaci sám, může si sám zvolit druh pracovní činnosti, na kterou má být rekvalifikován, stejně jako rekvalifikační zařízení, které má rekvalifikaci provést. Při splnění příslušných podmínek hradí rekvalifikaci příslušný úřad práce. (Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ)
[127] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016

zaměstnanosti žen nebo starších pracovníků a snížení míry nezaměstnanosti mladých osob a osob s nízkou kvalifikací.[128]

V lednu roku 2015 bylo podepsáno Memorandum o spolupráci mezi Svazem měst a obcí České republiky. Tato spolupráce se zaměřovala především na podporu rozvoje zaměstnanosti a zlepšení situace v sociální oblasti. Kraj je od roku 2015 zapojen v systému Teritoriálních paktů zaměstnanosti. Hlavním cílem Paktu zaměstnanosti ve Středočeském kraji je zvýšit konkurenceschopnost a zaměstnanost do roku 2020. V rámci paktu by mělo být dosaženo snížení registrované nezaměstnanosti a také pružnějšího reagování vzdělávacího systému na potřeby trhu práce. Tím by se mělo mimo jiné přispět ke sladění požadavků poptávky po práci a nabídkou práce, to znamená omezení strukturální nezaměstnanosti.[129]

6.2.1 Projekty Evropského sociálního fondu

Významným zdrojem pro realizování APZ ve Středočeském kraji byly finanční prostředky z ESF. Prostředky ESF využívá ČR od svého vstupu do EU v roce 2004. Ve Středočeském kraji má realizaci státní politiky zaměstnanosti a také čerpání prostředků z ESF na starosti krajský ÚP v Příbrami. V říjnu roku 2007 byl podepsán operační program Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ), v rámci něhož byly realizovány národní individuální projekty (NIP)[130] a regionální individuální projekty (RIP).[131] Důležitým programem v období ekonomické recese byl projekt „Vzdělávejte se pro růst! – Adaptabilita“ a „Vzdělávejte se pro růst! – Rekvalifikace“. Oba tyto programy mají společné to, že jsou zaměřeny na odvětví, která mají prorůstový potenciál a významně se podílí na tvorbě HDP. První ze zmiňovaných programů podporoval zaměstnavatele v daných odvětvích. Zaměřoval se na vzdělávání zaměstnanců uvnitř firem a na udržení pracovních míst. Projekt byl realizován v období od 31. 5. 2011 do 28. 2. 2014, za tuto dobu bylo podpořeno 2 219 osob (zaměstnanců) a celkem byly na vzdělávací aktivity a mzdové náklady vydány finanční prostředky ve výši 51 867 183 Kč. Další program, zabývající se rekvalifikacemi, byl zaměřen na nezaměstnané osoby ucházející se o zaměstnání a na ohrožené skupiny nezaměstnaných. Podporovány byly výhradně ty skupiny nezaměstnaných, které měly

[128] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016
[129] Tamtéž
[130] Jednalo se o projekty spojené s tvorbou nových pracovních míst v rámci VPP a SÚPM. V krizovém období a období po krizi byli také podporováni zaměstnavatelé v důležitých odvětvích národního hospodářství a o podporu vzdělávání a rekvalifikace pracovní síly, a to jak uchazečů o zaměstnání, tak i zaměstnanců uvnitř firem.
[131] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016

potenciál získat zaměstnání právě v těch odvětvích, které jsou významné pro hospodářský růst. Tento projekt byl realizován od 1. 5. 2012 do 30. 6. 2014 a uhradilo se z něj 1 282 663 Kč. Tomuto projektu byl velmi podobný projekt „Vzdělávání a dovednosti pro trh práce“, který se však už nezaměřoval pouze na daná odvětví. Tento projekt byl ukončen v srpnu 2015. Dalšími realizovanými projekty byly „Vzdělávejte se pro stabilitu!“, „Podpora odborného vzdělávání zaměstnanců“ a „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR“.[132]

V současnosti jsou ve Středočeském kraji realizovány NIP pro podporu nových pracovních míst (VPP a SÚPM), dále pak projekty „Podpora odborného vzdělávání zaměstnanců II“ a „Vzdělávání a dovednosti pro trh práce II“. První ze zmíněných projektů je určen především pro zaměstnavatele, kteří chtějí poskytovat svým zaměstnancům další vzdělávání či rekvalifikace. Druhý projekt je pak zaměřen přímo na uchazeče o zaměstnání, jimž má prostřednictvím poradenství či rekvalifikace pomoci najít uplatnění na trhu práce. Oba projekty budou realizovány až do roku 2020.[133]

V kraji bylo taktéž realizováno mnoho RIP, zaměřených na podporu zaměstnávání, a to především ohrožených skupin na trhu práce. Projekty podporovaly osoby starší 50 let, mladé uchazeče bez praxe a OZP. V roce 2016 bylo realizováno celkem 5 takovýchto projektů. Dva z těchto projektů by měly být realizovány do roku 2018 (podpora mladých lidí včetně těch bez praxe a starších lidí předdůchodového věku). Zbývající tři (podpora osob se zdravotním postižením, dlouhodobě nezaměstnaných a osob nad 50 let věku) pak mají probíhat až do konce roku 2019.[134]

6.2.2 Opatření související s hospodářskou krizí

Cílem opatření související s hospodářskou krizí bylo především předejít dlouhodobé nezaměstnanosti osob, které díky problémům v oblasti zaměstnanosti v období krize přišly o zaměstnání. Zvýšenou pozornost ÚP věnovaly především ohroženým skupinám nezaměstnaných. Hlavním opatřením souvisejícím s celosvětovou hospodářskou krizí byla ve Středočeském kraji realizace projektu „Vzdělávejte se!“. Účelem projektu bylo udržení zaměstnanosti a vytvoření podmínek pro vzdělávání uchazečů o zaměstnání, aby mohly nově získané znalosti, dovednosti a kompetence využít při hledání nového

[132] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016
[133] Tamtéž
[134] Tamtéž

zaměstnání a při svém dalším uplatnění na trhu práce. Projekt byl realizován ve dvou fázích v průběhu let 2009 a 2010. V řadě případů tento projekt představoval významnou pomoc a podařilo se tak alespoň částečně předejít většímu propouštění zaměstnanců. V kraji bylo v rámci tohoto projektu podpořeno celkem 10 294 zaměstnanců a celkem bylo na tento projekt vydáno přes 98 789 tis. Kč. Opatření související s hospodářskou krizí byla realizována mimo jiné také na základě využití finančních prostředků z ESF v rámci národních a regionální individuálních projektů.[135]

6.3. Shrnutí

Největší část výdajů na SPZ tvořila PPZ-PvN, nicméně v období krize a od roku 2014 byla zaznamenána snaha snižovat nadměrnou nezaměstnanost především zvýšením podílu výdajů na APZ. Lze sledovat pokles výdajů na PZ, zejména na aktivní část, v letech 2011 a 2012 což bylo poté následováno růstem podílu nezaměstnaných osob v letech 2012 a 2013. APZ byla zaměřena zejména na podporu zaměstnávání ohrožených skupin na trhu práce. Nejvyužívanějšími nástroji byla tvorba nových pracovních příležitostí v rámci VPP a SÚPM a dále rekvalifikace. Na realizaci APZ čerpal Krajský ÚP jak ze státního rozpočtu, tak z prostředků ESF. Kraj byl také zapojen do realizace OP LZZ. V rámci tohoto programu bylo realizováno mnoho projektů na národní i regionální úrovni, které měly pomáhat s řešením nezaměstnanosti zejména problémových uchazečů a dále s řešením cyklické nezaměstnanosti, která vznikala v důsledku krize. I v rámci těchto projektů byly nejčastějšími nástroji VPP, SÚPM a rekvalifikační programy, mimo to pak také poradenské služby a projekty podporující zaměstnavatele. Hlavní opatření související s hospodářskou krizí představovala realizace projektu „Vzdělávejte se!“. Tento projekt byl realizován v letech 2009 a 2010 a v řadě případů představoval významnou pomoc.

[135] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016

7 Případová studie okres Kolín

7.1 Charakteristika okresu Kolín

Okres Kolín leží na východě Středočeského kraje. Svou rozlohou 744 km^2 zabírá 6,8 % rozlohy kraje. Nížinatý terén a přítomnost řeky Labe zajišťují okresu dobré podmínky pro zemědělskou výrobu. Zemědělská půda zabírá 74 % celkové výměry půdy.[136] Nicméně přes velmi dobré podmínky pro zemědělství, výroba v tomto odvětví v poslední době stagnuje. [137]

Okres se dělí na dva správní obvody obcí s rozšířenou působností – Kolín a Český Brod. Dále pak na 5 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem. Celkem se nachází na území kraje 89 obcí, z nichž 6 obcí má přidělen statut města.[138]

Počet obyvatel se ve sledovaném období nepřetržitě zvyšoval. Ke konci roku 2016 okres čítal 99 610 obyvatel, to znamená přírůstek 6 568 obyvatel za 9 let. Z hlediska pohlaví jsou mezi obyvateli více zastoupeny ženy. Průměrný věk obyvatelstva v okresu se zvyšuje, v roce 2007 byl průměrný věk 40,6 let, ke konci roku 2016 to bylo již 41,7 let.[139]

Okres je charakteristický průmyslově zemědělskou výrobou. Průmysl je soustředěn především do okresního města Kolín. Struktura průmyslu v okrese je značně diverzifikovaná. Nachází se zde mnoho firem různých odvětví. Podniky zaměřují svou činnost především na elektrotechniku, strojírenství, chemický průmysl či polygrafii. Pro okres je významný automobilový průmysl. Nachází se zde automobilka mezinárodního významu TPCA, s.r.o., která je také největším zaměstnavatelem v okrese. Automobilka leží v průmyslové zóně Kolín-Ovčáry. Podle registru ekonomických subjektů se na území okresu nachází přes 20 000 ekonomických subjektů. Podle převažující činnosti největší část tvoří maloobchod a velkoobchod (21,9 %), dále stavebnictví (15,2 %), průmysl (12,8 %), na zemědělství a lesnictví je zaměřeno 4,1 % subjektů. [140]

Okres disponuje velmi dobrou dopravní infrastrukturou a dopravní obslužností. Okresem prochází jedna z nejvytíženějších železničních tratí v republice. Co se týká

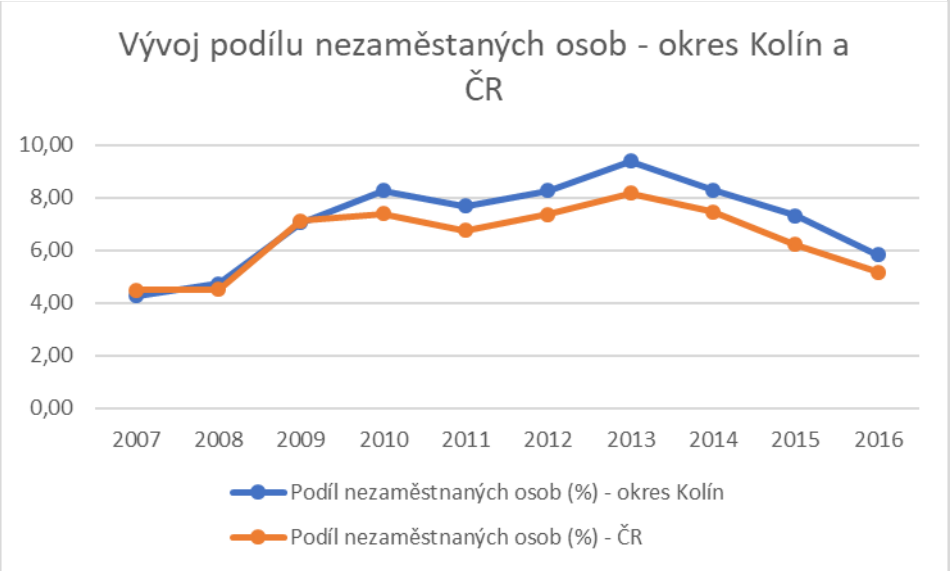
[136] ČSÚ, Charakteristika okresu Kolín
[137] MPSV, Zpráva o situaci na trhu práce v roce 2010 okres Kolín
[138] ČSÚ, Charakteristika okresu Kolín
[139] ČSÚ, Počet a věkové složení obyvatel k 31.12. – území Kolín
[140] ČSÚ, Charakteristika okresu Kolín

silniční dopravy, okresem prochází 3. nejdelší silnice spojující sever Čech s jihem Moravy. Okres je také na severu napojen na dálnici D11.[141]

7.2 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2007-2016

Jak již bylo zmíněno v kapitole 5.3.2 praktické části, nezaměstnanost v okrese Kolín patří v rámci Středočeského kraje k těm nejvyšším.

Graf 10 Vývoj podílu nezaměstnaných osob, okres Kolín a ČR

Zdroj: ČSÚ, Podíl nezaměstnaných osob, počet volných míst v evidenci ÚP, území okres Kolín a ČR, vlastní zpracování

Z grafu 10 vidíme, že okres Kolín vykazoval nadprůměrné hodnoty nejen v rámci Středočeského kraje, ale také v rámci celé ČR.[142] Do roku 2009 byl v okrese téměř stejný vývoj podílu nezaměstnaných osob jako v ČR. V roce 2010 se však podíl nezaměstnaných osob v okrese zvýšil o více jak jeden procentní bod, zatímco ČR zaznamenala zvýšení pouze o 0,3 %. V následujících letech se v okrese nepodařilo snížit nezaměstnanost opět na průměr ČR. Nejvyšší hodnoty tento ukazatel v okrese dosáhl na konci roku 2013, kdy nezaměstnané osoby tvořily 9,4 % obyvatelstva ve věku 15-64 let. V následujících letech byl i zde zaznamenán trend klesající nezaměstnanosti, který pokračuje do současnosti. V roce 2016 se pak nezaměstnanost v kraji snižovala rychleji než v ČR, avšak nedosáhla republikové hodnoty.

Zatímco před krizí, tedy ke konci roku 2007, byl v okrese Kolín evidován podíl nezaměstnaných osob 4,3 %, v roce 2010 to bylo již 8,3 %. Hůře se s krizí vyrovnával

[141] ČSÚ, charakteristika okresu Kolín
[142] Graf zobrazuje vývoj podílu nezaměstnaných osob zaznamenaného vždy ke konci daného roku

i již zmíněný nejvýznamnější zaměstnavatel tohoto okresu – TPCA s.r.o. Díky tomu, že je kolínská automobilka podstatně menší než Mladoboleslavská, dopady krize na TPCA byly znatelnější. TPCA muselo reagovat na odbytové potíže mimo jiné i propouštěním zaměstnanců. Snižování stavu zaměstnanců trvalo až do roku 2013. Poté stav zaměstnanců mezi ročně kolísal a ke konci roku 2015 mělo TPCA 3 000 zaměstnanců.[143] Za zmínku stojí i to, že za prací v TPCA se stěhovali lidé z jiných okresů nebo krajů, nicméně pracovní doba a náplň práce některých zaměstnanců v TPCA byla velmi náročná a tito lidé po nějaké době z firmy dobrovolně odcházeli a stali se nezaměstnanými, nicméně v okrese zůstali bydlet natrvalo.

Tabulka 14 Uchazeči o zaměstnání, VPM v evidenci ÚP a počet uchazečů na jedno VPM, okres Kolín

Ukazatel	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce celkem	2 918	3 224	4 745	5 537	5 160	5 486	6 231	5 477	4 860	3 970
Pracovní místa v evidenci úřadu práce celkem	977	587	195	173	256	215	234	695	953	1 355
Počet uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce na 1 pracovní místo v evidenci úřadu práce	3,0	5,5	24,3	32,0	20,2	25,5	26,6	7,9	5,1	2,9

Zdroj: ČSÚ, Podíl nezaměstnaných osob, pracovní místa v evidenci ÚP, území okres Kolín, vlastní zpracování

V tabulce 14 je zachycen vývoj absolutního počtu uchazečů o zaměstnání, vývoj počtu VPM a počet uchazečů připadajících na jedno VPM ke konci roku. Nárůst nezaměstnaných byl zaznamenán již v roce 2008, a díky tomu, že současně ubývala VPM, docházelo k růstu počtu uchazečů na jedno místo. Značný, ve sledovaném období nejvyšší, nárůst uchazečů na jedno VPM, lze sledovat opět v roce 2009. Počet evidovaných uchazečů se zvyšoval také v následujícím roce 2010. Nárůst počtu nezaměstnaných byl sice o něco nižší než v roce 2009, nicméně počet VPM se znovu snížil. Ke konci roku 2010 byl evidován maximální počet uchazečů o zaměstnání připadajících na jedno VPM. I u okresu Kolín můžeme sledovat jisté zlepšení situace v roce 2011, následované postupným zvyšováním počtu evidovaných uchazečů v letech 2012 a 2013. V roce 2013 bylo evidováno nejvíce uchazečů, a to 6 231 osob. Od roku 2014 došlo ke snižování počtu nezaměstnaných osob, doprovázené rychlým přibýváním VPM. Snížil se tedy i počet uchazečů na jedno VPM. V roce 2016 bylo dokonce evidováno více pracovních míst než v roce 2007 a také počet uchazečů na jedno

[143] MPSV, Zprávy o situaci na krajském trhu práce a o realizaci APZ v letech 2009-2016

VPM byl nepatrně nižší než v roce 2007. Lze tedy říci, že od roku 2013 se situace na trhu práce v okrese Kolín značně zlepšila.

7.3 Vzdělanostní struktura nabídky a poptávky po pracovní síle

Tabulka 15 Uchazeči o zaměstnání z hlediska vzdělanostní struktury, okres Kolín

Dosažené vzdělání	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
bez vzdělání	4	7	6	7	6	6	7	5	6	6
neúplné zákl. vzdělání	2	2	3	4	6	7	5	5	4	5
základní vzdělání	871	959	1296	1447	1465	1537	1800	1 507	1 327	1 125
nižší střední vzdělání	0	1	2	5	4	14	17	4	1	4
nižší střední odborné vzdělání	77	80	116	140	114	79	61	140	103	89
střední odborné vzdělání s výuč.listem	1141	1234	1918	2317	2039	2278	2584	2 122	1 845	1 498
stř.nebo stř.odb. bez mat. i výuč.listu	65	62	98	95	85	48	36	74	72	55
ÚSV	87	99	125	148	142	97	97	145	131	111
ÚSO s vyučením i maturitou	121	139	214	252	210	184	155	227	227	173
ÚSO s maturitou (bez vyučení)	457	511	795	905	855	982	1152	931	857	684
vyšší odborné vzdělání	15	28	32	44	40	36	50	67	38	37
bakalářské vzdělání	14	13	25	36	43	56	56	64	58	53
vysokoškolské vzdělání	63	89	115	133	148	159	204	175	184	128
doktorské vzdělání	1	0	0	4	3	3	7	11	7	2

Zdroj: MPSV, čtvrtletní a měsíční statistiky nezaměstnanosti, vlastní zpracování

Z údajů v tabulce 15 je zřejmé, že z hlediska dosaženého vzdělání byly mezi uchazeči nejvíce evidované osoby, které měly střední odborné vzdělání s výučním listem. Problém s nalezením pracovního místa měli také uchazeči se základním vzděláním. Právě u kategorie se základním vzdělání a středním odborným vzděláním s výučním listem počet uchazečů dlouhodobě přesahoval hranici 1 000 osob. Uchazečů, kteří měli ÚSO s maturitou, ale bez vyučení, bylo na ÚP evidováno taktéž poměrně hodně. Co se týče těchto třech zmíněných kategorií, největší nárůst počtu uchazečů v krizovém roce 2009 zaznamenala kategorie uchazečů, kteří mají výuční list. V roce 2009 přibylo 684 takovýchto uchazečů. V kategorii základní vzdělání přibylo 337 uchazečů a kategorie ÚSO s maturitou zaznamenala nárůst o 284 uchazečů. Naopak nejméně uchazečů bylo zaznamenáno u kategorie bez vzdělání a neúplné základní vzdělání, to bylo pravděpodobně způsobeno tím, že v okrese celkově nebylo evidováno příliš osob, které by nedokončily ani základní vzdělání. V okrese je také málo uchazečů o zaměstnání, které mají doktorské vzdělání, důvodem může být opět relativně málo takto vzdělaných osob evidovaných na ÚP v okrese. U nižšího terciárního vzdělání než doktorského je evidentní, že stejně jako v celém Středočeském kraji, tak i v tomto

okrese nebylo mnoho nezaměstnaných s vysokoškolským či vyšším odborným vzděláním. Na závěr zmíním vývoj počtu uchazečů s terciárním vzděláním v roce 2009 a v roce 2013. Ekonomická krize se dotkla samozřejmě i uchazečů s vysokoškolským vzděláním, nicméně uchazečů o zaměstnání přibylo jednoznačně méně než u kategorií s nižším vzděláním. V roce 2013 bylo evidováno 204 uchazečů s magisterským titulem, což byl nejvyšší počet u této kategorie. U bakalářského a vyššího odborného vzdělání byl nejvyšší počet uchazečů zaznamenán až v roce 2014.

Tabulka 16 VPM dle požadavků na vzdělání, okres Kolín

Požadavek na vzdělání	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
bez vzdělání	5	0	0	0	0	9	0	5	1	46
neúplné zákl. vzdělání	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11
základní vzdělání	576	364	68	47	114	67	55	422	609	658
nižší střední vzdělání	0	2	1	0	1	0	3	10	2	22
nižší střední odborné vzdělání	1	0	0	0	0	0	1	9	35	209
Stř. dborné vzděl. s výuč. listem	269	109	64	47	72	66	93	162	217	285
stř.nebo stř.odbobrné bez mat. i výuč.listu	0	0	5	1	1	0	1	3	1	13
ÚSV	4	0	0	4	5	5	3	4	5	8
ÚSO s vyučením i maturitou	16	10	11	3	3	3	9	13	12	18
ÚSO s maturitou (bez vyučení)	85	88	38	54	39	47	60	48	48	45
vyšší odborné vzdělání	9	3	0	1	1	1	1	4	7	6
bakalářské vzdělání	0	0	2	0	2	0	0	0	1	5
vysokoškolské vzdělání	12	11	6	16	18	16	8	15	15	29
doktorské vzdělání	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
vzdělání nezadáno	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: MPSV, čtvrtletní a měsíční statistiky nezaměstnanosti, vlastní zpracování

V tabulce 16 jsou zaznamenána VPM, která byla evidovaná na ÚP, vždy ke konci roku. Nejvíce vhodných pracovních míst bylo evidováno pro uchazeče se základním vzděláním, a to téměř ve všech letech. Výjimku tvoří pouze rok 2010 a rok 2013. Velký počet takovýchto pracovních míst je způsoben hlavně vytvářením pracovních pozic v rámci VPP a SÚPM. VPM pro uchazeče, kteří měli střední odborné vzdělání s výučním listem, bylo evidováno sice již méně, přesto se jejich počet dostal nad hodnotu 100 nebo dokonce 200. V okresu byl zaznamenán nedostatek volných pracovních pozic pro vysokoškolsky vzdělané uchazeče, a to především na bakalářském a doktorském stupni, kde nebyla ve většině let evidována žádná VPM. Nicméně příčina tak nízkého počtu VPM pro terciárně vzdělané může být v tom, že firmy shání takto vzdělané pracovníky jiným způsobem, než je evidence pracovního místa na ÚP. Opět

i v okrese Kolín lze sledovat dopad krize na VPM. V roce 2009 klesl počet VPM u všech vzdělanostních skupin a dlouhodobé výrazné zlepšení nastalo až od roku 2014.

7.4 Aktivní politika zaměstnanosti v okrese Kolín

Konkrétní informace o APZ pro okres Kolín v mnou požadovaném rozsahu bylo bohužel velmi nesnadné sehnat.[144] Nicméně při rozhovoru s odbornou pracovnicí trhu práce na kolínském ÚP jsem získala informace o tom, že okres Kolín v současné době nerealizuje žádné projekty APZ, které by se lišily od těch krajských či celorepublikových. Stejně jako u Středočeského kraje také i v okrese Kolín je APZ zaměřena především na tvorbu VPP a SÚPM. To je zřejmé i z analýzy VPM evidovaných na ÚP výše, kdy nejvíce VPM bylo evidováno pro uchazeče se základním vzděláním.[145] Lze předpokládat, že většina těchto míst byla vytvořena právě v rámci APZ. Dále je APZ zaměřena na rekvalifikace nezaměstnaných uchazečů o zaměstnání, popřípadě na zvyšování kvalifikace zaměstnanců. Posledně zmiňované navyšování kvalifikace zaměstnanců je realizováno prostřednictvím projektu „Podpora odborného vzdělávání zaměstnanců II“ financovaného z ESF. Z ESF je financováno také vytváření nových pracovních míst v rámci VPP a SÚPM a částečně také rekvalifikace nezaměstnaných uchazečů. Dalším významným projektem financovaným z ESF je program „Záruky pro mládež“[146], který má pomáhat mladým lidem uplatnit se na trhu práce. V rámci tohoto programu jsou mimo jiné vytvářena SÚPM pro mladé lidi do 30 let. APZ v okrese je zaměřena samozřejmě i na OZP, jak již bylo zmíněno v kapitole 5.4.2. finanční prostředky na podporu zaměstnávání OZP jsou čerpány pouze z národního rozpočtu. Dle zpráv o situaci na trhu práce v okrese Kolín z let 2009 a 2010 lze soudit, že současná strategie APZ v okrese Kolín je velmi podobná té realizované v období let 2007-2016. V obou zprávách se uvádí, že prioritami APZ byly rekvalifikace, příspěvky na vyhrazená SÚPM a VPP, přičemž SÚPM byla obsazována zejména absolventy, mladistvými, OZP a uchazeči nad 50 let. V letech 2008-2010 byl v rámci OP LZZ realizován projekt „Poradenské činnosti a rekvalifikace podporující zvýšení zaměstnatelnosti“ a dále projekty „Veřejně prospěšné práce“ a „Společensky

[144] MPSV zveřejnilo pouze dvě zprávy o situaci na trhu práce v okrese Kolín, a to za roky 2009 a 2010
[145] Kapitola 7.3 praktické části
[146] Tento program navazuje na program „Odborné praxe pro mladé do 30 let“

účelná pracovní místa“, všechny tyto projekty byly financovány jednak ze státního rozpočtu a jednak z ESF.[147]

7.5 Shrnutí

Okres Kolín patřil k okresům vykazujícím nejvyšší míry nezaměstnanosti v letech 2007-2016. Vysokou míru nezaměstnanosti Kolín vykazoval i přes to, že se nachází relativně blízko Prahy, má na Prahu dobré dopravní napojení a v okrese se nachází průmyslové zóny a významná automobilka TPCA. Trend vývoje nezaměstnanosti byl obdobný jako u Středočeského kraje a ČR. Rapidní zhoršení přišlo v roce 2010 kdy se míra nezaměstnanosti dostala nad průměr ČR. V roce 2011 bylo zaznamenáno jisté zlepšení v podobě snížení nezaměstnanosti, nicméně roky 2012 a 2013 byly opět ve znamení růstu počtu nezaměstnaných uchazečů o zaměstnání. Od roku 2014 lze v okrese sledovat klesání nezaměstnanosti. Obdobně jako u Středočeského kraje i zde mělo nejvíce uchazečů o zaměstnání střední odborné vzdělání s výučním listem nebo základní vzdělání. Nicméně APZ v okrese se po sledované období až do současnosti zaměřuje na tvorbu VPP a SÚPM, tedy na tvorbu pracovních příležitostí zejména pro uchazeče se základním vzděláním. Dále je APZ směřována také k rekvalifikacím a podpoře zaměstnávání mladých, absolventů či naopak starších lidí nad 50 let a OZP.

[147] Zprávy o situaci na trhu práce v okrese Kolín za roky 2009 a 2010

Závěr

Tato bakalářská práce byla zaměřena na situaci na trhu práce ve Středočeském kraji. Zvláštní pozornost byla věnována okresu Kolín, jenž je jedním ze 12 okresů Středočeského kraje. Analyzován byl především vývoj nezaměstnanosti, dále vývoj vzdělanostní a kvalifikační struktury nabídky a poptávky po práci, vývoj nezaměstnanosti ohrožených osob na trhu práce a působení APZ. Sledovaným obdobím byly roky 2007-2016. V tomto období lze sledovat začátek globální ekonomické krize a následné ozdravování trhu práce, který byl krizí taktéž znatelně postižen. V období hospodářské recese obvykle dochází k vysokému nárůstu nezaměstnanosti. Nadměrná míra nezaměstnanosti je hrozbou nejen pro ekonomiku a společnost jako celek, ale představuje vážné problémy i pro jedince – finanční, sociální a ruku v ruce taktéž psychické. Přestože Středočeský kraj patří k regionům, u kterých je míra nezaměstnanosti dlouhodobě pod průměrem ČR, i tento kraj byl znatelně zasažen krizí. Kraj je totiž charakteristický především zpracovatelským průmyslem, jenž bývá obecně více zranitelný cyklickými výkyvy. Podle mého názoru je důležité analyzovat vývoj nezaměstnanosti a působení realizované státní politiky zaměstnanosti v období hospodářského poklesu. Umožňuje to zlepšovat státní politiku zaměstnanosti a zmírňovat tak dopady případné další krize na trh práce.

První část práce byla věnována seznámení s teorií trhu práce, nezaměstnaností, ohrožených osob na trhu práce a státní politiky zaměstnanosti. Tato část práce byla zpracována především na základě rešerše odborné literatury a měla za úkol seznámit s pojmy, které jsou dále používány v praktické části. První kapitola, zaměřená na trh práce, uvádí, že trh práce je trhem značně odlišným a lze říci i komplikovanějším než jiné trhy. Za nejpodstatnější znak považuji uváděný fakt, že strana nabídky na trhu práce je tvořena lidmi, kteří jsou jedineční, a nelze o nich získat veškeré informace. Kapitola o nezaměstnanosti vysvětluje, proč je určitá míra nezaměstnanosti z ekonomiky neodstranitelná. Dále upozorňuje na důsledky nadměrné a dlouhodobé nezaměstnanosti, jak se nezaměstnanost měří a jaké jsou druhy nezaměstnanosti. Třetí kapitola byla věnována ohroženým skupinám osob na trhu práce. Bylo zde definováno celkem 7 skupin těchto osob, jejichž nezaměstnanost je rozebírána v praktické části. Poslední kapitola teoretické části byla věnována státní politice zaměstnanosti, zejména aktivní části a jejím nástrojům, které jsou uvedeny v praktické části.

V úvodu praktické části byla zpracována základní charakteristika Středočeského kraje. V mezikrajském srovnání se tento region většinou umisťoval na předních příčkách, a to z mnoha pohledů. Je největším a zároveň nejlidnatějším krajem republiky. Svou ekonomickou výkonností se taktéž řadil mezi nejvýkonnější kraje, např. mzdy v kraji byly v roce 2014 druhé nejvyšší. Přední postavení kraje lze přisuzovat zejména tomu, že obklopuje hlavní město Prahu. Díky Praze má kraj jednu z nejhustějších dopravních sítí v republice a je atraktivní pro mnohé zaměstnavatele, nevyjímaje ty zahraniční. Kraj je charakteristický zemědělskou a zejména pak průmyslovou výrobou. V průmyslové oblasti má velký význam především automobilový průmysl - v kraji se nachází dvě automobilky mezinárodního významu. Jak ukazuje analýza zaměstnanosti ve sledovaném období, podíl zaměstnanosti v zemědělství i průmyslu však klesal a nárůst podílu zaměstnanosti byl zaznamenáván v oblasti tržních a netržních služeb. Ekonomická aktivita obyvatel a také zaměstnanost v kraji celkově rostla, a to i v období krize.

Míra nezaměstnanosti v kraji kopírovala trend vývoje nezaměstnanosti ČR, byla však dlouhodobě nižší než průměr ČR. V obou případech lze sledovat obdobný vývoj jak z ročního, tak čtvrtletního hlediska. Z grafického znázornění meziročního vývoje podílu nezaměstnaných je evidentní, že křivka nabývá tvaru písmena M, jak pro kraj, tak pro ČR. Do roku 2008 byl evidován pouze nízký růst nezaměstnanosti. Zásadní zvýšení ukazatele podílu nezaměstnaných osob nastalo v roce 2009 a růst nezaměstnanosti pokračoval až do roku 2010. Rok 2011 byl naopak ve znamení snižování nezaměstnanosti, ovšem v následujících dvou letech nezaměstnanost nepřetržitě rostla a v roce 2013 a na začátku roku 2014 dosáhla maxima. Začátek pozitivního trendu klesání podílu nezaměstnaných osob byl zaznamenán v březnu roku 2014 a lze konstatovat, že tento trend pokračuje až do současnosti. Zmíněný vývoj nezaměstnanosti byl sledován také u vývoje podílu nezaměstnaných osob jednotlivých okresů, dále u vývoje absolutního počtu evidovaných uchazečů o zaměstnání a většiny skupin osob ohrožených na trhu práce. Zlepšení v roce 2011 a následné zhoršení v letech 2012 a 2013 zřejmě souviselo s politikou zaměstnanosti. V letech 2011 a 2012 totiž značně klesly výdaje na politiku zaměstnanosti, a to jak na pasivní, tak i na aktivní část. Mimo to byla zaznamenána druhá vlna ekonomické krize. Snižování nezaměstnanosti, které začalo v roce 2014, může být spojováno s odezněním následků krize a opětovným zvyšováním výdajů na politiku zaměstnanosti. Svou roli zřejmě

sehrálo také zahájení intervencí České národní banky. ČNB intervenovala proti posílení kurzu koruny vůči euru, čímž mimo jiné také podpořila export českých výrobků. S rostoucím exportem souviselo navyšování výroby, a tudíž růst poptávky po práci. Jaký podíl měly intervence na snižování nezaměstnanosti, bude možné zjistit v následujících letech, jelikož na jaře roku 2017 byly intervence ukončeny.

V kraji lze pozorovat značné rozdíly v mírách nezaměstnanosti mezi okresy. Lze tedy vyvozovat, že tyto rozdíly jsou způsobeny také vzdáleností od Prahy. Okresy Praha-východ a Praha-západ, které leží v těsné blízkosti hlavního města, vykazovaly dlouhodobě nejnižší nezaměstnanost. Velmi nízkou nezaměstnanost vykazoval i okres Mladá Boleslav, kde se nachází nejvýznamnější zaměstnavatel kraje ŠKODA AUTO a.s. Naproti tomu některé periferní okresy dokonce vykazovaly nezaměstnanost dlouhodobě převyšující celorepublikový průměr. Takovými okresy byly především Příbram a Kolín, dále pak Nymburk, Kladno a Kutná Hora. U okresu Kolín, jehož nezaměstnanost byla podrobněji analyzována v případové studii, byla vykázaná vysoká míra nezaměstnanosti v rozporu s hypotézou, že nezaměstnanost v okresech stoupá se vzdáleností od Prahy. Tento okres má totiž relativně dobré dopravní napojení na Prahu a vzdálenost od Prahy taktéž není velká. Nicméně tento okres vykazoval i v době před krizí vyšší nezaměstnanost než například okres Rakovník, jenž je od Prahy vzdálen více než okres Kolín.

Analýza struktury nabídky a poptávky na krajském trhu práce odhalila, že nejvíce uchazečů o zaměstnání mělo střední odborné vzdělání s výučním listem. Bylo evidováno také mnoho uchazečů, kteří dosáhli pouze základního vzdělání, a uchazečů mající ÚSO s maturitou. Tomu pak odpovídaly i počty uchazečů strukturovaných dle klasifikace zaměstnání. Poměrně obdobnou strukturu měla také evidovaná volná pracovní místa. APZ byla zaměřena zejména na podporu problémových skupin nezaměstnaných, mezi něž patřily i nekvalifikovaní. Podle mého názoru u nekvalifikovaných či nízkokvalifikovaných uchazečů o zaměstnání hraje do jisté míry kontraproduktivní roli také PPZ a další sociální podpory. Mzda těchto pracovníků bývá totiž často velmi nízká, a tak se těmto osobám spíše vyplatí zůstat nezaměstnanými a pobírat sociální dávky.

Genderové složení nezaměstnaných bylo v kraji vyvážené, nicméně - vyjma období nejvíce zasaženého krizí - mezi uchazeči mírně převládaly ženy.

Z pohledu ohrožených osob na trhu práce bylo nejvíce uchazečů zaznamenáno mezi dlouhodobě nezaměstnanými. Nejhorším obdobím byl rok 2014, kdy podíl dlouhodobě nezaměstnaných na všech uchazečích představoval více než 40 %. Naopak nejméně uchazečů o zaměstnání bylo zastoupeno mezi absolventy a mladými lidmi. Zejména v roce 2013 došlo k nárůstu VPM vhodných pro mladé, což lze považovat za pozitivní dopad působení APZ. Nejvyužívanějšími nástroji APZ bylo vytváření a podpora VPP a SÚPM, dále také podpora rekvalifikací a vzdělávání jak nezaměstnaných uchazečů, tak zaměstnanců. APZ byla financována nejen ze státního rozpočtu, ale také z ESF, v rámci něhož byly realizovány mnohé projekty podporující snižování nezaměstnanosti a rozvoj trhu práce.

Případová studie se blíže zaměřila na okres Kolín. Byl pozorován obdobný vývoj podílu nezaměstnaných osob jako u Středočeského kraje a ČR. Významný růst nezaměstnanosti v okrese byl zaznamenán v letech 2009 a 2010, přičemž v roce 2010 podíl nezaměstnaných osob přesáhl průměr ČR, nad kterým se nezaměstnanost okresu držela až do konce roku 2016. Příčina zřejmě tkví v tom, že automobilka TPCA byla nucena v době krize propouštět část svých zaměstnanců. Kolínská automobilka je mnohem menší než Mladoboleslavská a krize na ni dopadla znatelněji. V rámci případové studie byla také analyzována vzdělanostní struktura nabídky a poptávky na trhu práce. Obdobně jako ve Středočeském kraji tak i zde mělo nejvíce uchazečů o zaměstnání střední odborné vzdělání s výučním listem nebo základní vzdělání. Vyšší počet uchazečů byl evidován i ve skupině ÚSO s maturitou. Nejvíce VPM bylo evidováno pro osoby se základním vzděláním, což zřejmě souviselo s APZ, která byla v okrese zaměřená na stejné nástroje jako tomu bylo u Středočeského kraje.

Hlavní cíl této práce - analyzovat nezaměstnanost ve Středočeském kraji v letech 2007-2016 se zřetelem na ohrožené skupiny osob na trhu práce - byl naplněn. Analyzován byl vývoj ukazatele podílu nezaměstnaných osob a vývoj nabídky a poptávky na krajském trhu práce, dále APZ a její působení. Splněn byl i cíl analyzovat nezaměstnanost a vzdělanostní strukturu nabídky a poptávky na trhu práce v okrese Kolín. Působení APZ v okrese Kolín bylo, z důvodu nedostupnosti bližších informací, odvozeno především z obecných informací o APZ, která byla realizována ve Středočeském kraji, a dále pak z informací o aktuálně realizované APZ v okrese Kolín.

Jak uvádím v teoretické části v kapitole 3.1 zabývající se absolventy a mladými uchazeči, pro zlepšení situace na trhu práce navrhuji větší propojení školství a trhu práce, kdy by žáci a studenti měli být více informováni nejen o současné situaci na trhu práce, ale také o prognózách vývoje trhu práce. Domnívám se, že by to mohlo pomoci zejména při předcházení strukturální nezaměstnanosti.

Hypotéza, že míra nezaměstnanosti v okresech kraje stoupá se vzdáleností od Prahy či zhoršenou dopravní dostupností do hlavního města, nebyla zcela potvrzena. Je jednoznačné, že okresy v těsné blízkosti Prahy vykazují nejnižší nezaměstnanost, avšak u ostatních okresů nelze jednoznačně tvrdit, že výše nezaměstnanosti souvisí se vzdáleností od Prahy. V rozporu s hypotézou je zejména okres Kolín.

Další výzkum by bylo vhodné blíže zaměřit na problematiku okresu Kolín za účelem zjištění, proč vykazuje tak vysokou nezaměstnanost i přes to, že se zde nachází mnoho průmyslových zón, významná automobilka a okres leží blízko Prahy, do které má i dobré dopravní napojení.

Seznam použitých zkratek

APZ	aktivní politika zaměstnanosti
CZ-ISCO	klasifikace zaměstnání
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
ILO	International Labour Organization
HDP	hrubý domácí produkt
KZAM	klasifikace zaměstnání
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NIP	národní individuální projekty
OP LZZ	operační program lidské zdroje a zaměstnanost
OZP	osoba zdravotně postižená
RIP	regionální individuální projekty
PPZ	pasivní politika zaměstnanosti
PPZ-PvN	pasivní politika zaměstnanosti – podpora v nezaměstnanosti
PZ	politika zaměstnanosti
SÚPM	společensky účelná pracovní místa
TPCA	Toyota Peugeot Citroën Automobile
ÚSO	úplné střední odborné vzdělání
ÚSV	úplné střední vzdělání
ÚP	Úřad práce
VPM	volné pracovní místo
VPP	veřejně prospěšné práce
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil

Seznam grafů

Graf 1 Individuální nabídka práce 14
Graf 2 Vývoj obyvatelstva ve věku 15 a více let, Středočeský kraj 37
Graf 3 Zaměstnaní celkem, Středočeský kraj 38
Graf 4 Zaměstnaní podle sektoru NH, Středočeský kraj 39
Graf 5 Zaměstnavatelé, Středočeský kraj 40
Graf 6 Vývoj podílu nezaměstnaných osob, Středočeský kraj a ČR 41
Graf 7 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v okresech Středočeského kraje (%) 44
Graf 8 Vývoj uchazečů o zaměstnání dle pohlaví, Středočeský kraj 48
Graf 9 Státní politika zaměstnanosti, Středočeský kraj 65
Graf 10 Vývoj podílu nezaměstnaných osob, okres Kolín a ČR 71

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v okresech Středočeského kraje (v %). 43
Tabulka 2 Uchazeči o zaměstnání v evidenci ÚP, Středočeský kraj 46
Tabulka 3 Vývoj VPM a počtu uchazečů na jedno VPM, Středočeský kraj 49
Tabulka 4 Uchazeči o zaměstnání z hlediska vzdělanostní struktury, Středočeský kraj 50
Tabulka 5 VPM dle požadavku na vzdělání, Středočeský kraj 52
Tabulka 6 Struktura uchazečů o zaměstnání podle KZAM (CZ-ISCO), Středočeský kraj 54
Tabulka 7 Struktura VPM dle KZAM (CZ-ISCO), Středočeský kraj 56
Tabulka 8 Absolventi a mladiství ucházející se o zaměstnání a VPM vhodná pro absolventy a mladistvé, Středočeský kraj 57
Tabulka 9 Uchazeči o zaměstnání se zdravotním postižením a VPM pro OZP, Středočeský kraj 58
Tabulka 10 Uchazeči o zaměstnání starší 50 let, Středočeský kraj 59
Tabulka 11 Uchazeči o zaměstnání bez kvalifikace, Středočeský kraj 60
Tabulka 12 Nezaměstnaní déle než 12 měsíců, Středočeský kraj 61
Tabulka 13 Nezaměstnaní pečující o dítě do 15 let, Středočeský kraj 62
Tabulka 14 Uchazeči o zaměstnání, VPM v evidenci ÚP a počet uchazečů na jedno VPM, okres Kolín 72

Tabulka 15 Uchazeči o zaměstnání z hlediska vzdělanostní struktury, okres Kolín 73
Tabulka 16 VPM dle požadavků na vzdělání, okres Kolín 74
Tabulka 17 Podíl nezaměstnaných osob ke konci čtvrtletí, Středočeský kraj a ČR (v %) 90

Literatura

BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-16-4

BROŽOVÁ, Dagmar. *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. Praha: Oeconomica, 2012. ISBN 978-80-245-1880-0

HOLMAN, Robert. *Mikroekonomie: středně pokročilý kurz*. Praha: C.H. Beck, 2002. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-737-5

KACZOR, Pavel. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4.

KOTÝNKOVÁ, Magdalena a Otakar NĚMEC. *Lidské zdroje na trhu práce: vývoj a tendence v souvislosti se vstupem České republiky do EU*. Praha: Professional Publishing, 2003. ISBN 80-86419-48-7

KREBS, V. a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha: ASPI, a.s.,2007. ISBN 978-80-7357-276-1

KREBS, V. a kol. Sociální politika. 6., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2

MACÁKOVÁ, Libuše. *Mikroekonomie: základní kurs*. 8. aktualiz. vyd. Slaný: Melandrium, 2003. ISBN 80-86175-38-3

MANKIW, N. Gregory. *Principles of microeconomics*. 6th ed. Mason, OH: South-Western Cengage Learning, c2012. ISBN 0-538-45304-4

MANKIW, N. Gregory. *Macroeconomics*. 7th ed. New York, NY: Worth Publishers, c2009. ISBN 1-4292-1887-8

MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 3., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-08-3

SIROVÁTKA, Tomáš a Petr MAREŠ, ed. *Trh práce, nezaměstnanost, sociální politika*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3048-8

Internetové zdroje

Územní změny a změny hranic Středočeského kraje k 1. 1. 2016 [online]. ČSÚ, 2016 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xs/uzemni-zmeny-a-zmeny-hranic-stredoceskeho-kraje-k-1-1-2016

Charakteristika Středočeského kraje [online]. ČSÚ [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xs/charakteristika_kraje

Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Středočeského kraje 2015 [online]. ČSÚ, 2016 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zakladni-tendence-demografickeho-socialniho-a-ekonomickeho-vyvoje-stredoceskeho-kraje-201

Počet obyvatel v regionech soudržnosti, krajích a okresech České republiky k 1. 1. 2016[online]. ČSÚ [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/32853387/1300721601.pdf/a4c46080-e030-410a-a7fa-f7a6e0074fa3?version=1.0

Dlouhodobý vývoj Středočeského kraje v letech 1993-2016 [online]. ČSÚ [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11240/26853964/CZ020_1.pdf/6893d4e9-da30-4e3a-9e41-d2d9fcc08936?version=1.15

Veřejná databáze ČSÚ, Hrubý domácí produkt v regionech soudržnosti a krajích [online]. ČSÚ [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf;jsessionid=k3zQ9-0PnpMb--n5XvIKm3IrvAgNlxFB4ezwWv4OPXIe6lQAn9lF!-347585316?page=vystup-objekt&pvo=NUC05-S1az4&z=T&f=TABULKA&skupId=706&katalog=30832&pvo=NUC05-S1az4&str=v116&c=v3~8__RP2015

Veřejná databáze ČSÚ, Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele v regionech soudržnosti a krajích [online]. ČSÚ [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=NUC05-S1az4&z=T&f=TABULKA&skupId=706&katalog=30832&pvo=NUC05-S1az4&str=v117&c=v3~8__RP2015

Veřejná databáze ČSÚ, Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let[online]. ČSÚ [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-B&z=T&f=TABULKA&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~301_null_&skupId=426&katalog=30853&pvo=ZAM01-B&str=v467&c=v3~8__RP2016&u=v413__VUZEMI__100__3026

Podíl nezaměstnaných osob od roku 2005 [online].MPSV [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady

Veřejná databáze ČSÚ, Ekonomické subjekty podle počtu zaměstnanců, Středočeský kraj [online]. ČSÚ [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~301_null_&katalog=30831&pvo=ORG05&str=v388&v=v7__null__null__null&u=v388__VUZEMI__100__3026

Veřejná databáze ČSÚ, Podíl nezaměstnaných osob, pracovní místa v evidence úřadu práce, Středočeský kraj [online]. ČSÚ [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&filtr=G%7EF_M%7EF_Z%7EF_R%7EF_P%7E_S%7E_U%7E301_null_&katalog=30853&pvo=ZAM09&u=v172__VUZEMI__100__3026&c=v3%7E3__RP2016&str=v172&rouska=true&clsp=null

Charakteristika okresu Benešov [online]. ČSÚ [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xs/charakteristika_okresu_benesov

Charakteristika okresu Příbram [online]. ČSÚ [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xs/charakteristika_okresu_pribram

Integrovaný portál MPSV, Statistiky nezaměstnanosti [online]. MPSV [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt

Výskyt sociálně vyloučených lokalit v ČR a podle krajů [online]. ESF ČR [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/index9ba9.html?page=3

JANOUŠKOVÁ, Pavla. Vyloučených lokalit je ve Středočeském kraji čtyřiašedesát. *Deník* [online]. 2015 [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: http://www.denik.cz/stredocesky-kraj/vyloucenych-lokalit-je-v-kraji-ctyriasedesat-20150602.html

Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v České republice [online]. ESF ČR [cit. 2017-07-25]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/mapa/int_sc.html

Integrovaný portál MPSV, Výdaje na státní politiku zaměstnanosti [online]. MPSV [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/stat/vydaje

Charakteristika okresu Kolín [online]. ČSÚ [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xs/charakteristika_okresu_kolin

Veřejná databáze ČSÚ, Počet a věkové složení obyvatel k 31.12., Kolín [online]. ČSÚ [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&ds=ds175&pvo=DEM02&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~401_null_&katalog=30845&u=v68__VUZEMI__101__40193&c=v3~3__RP2016&str=v68

Veřejná databáze ČSÚ, Podíl nezaměstnaných osob, pracovní místa v evidenci úřadu práce (stav k 31.12.), Kolín [online]. ČSÚ [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM09&z=T&f=TABULKA&filtr=G%7EF_M%7EF_Z%7EF_R%7EF_P%7E_S%7E_U%7E401_null_&katalog=30853&str=v171&c=v3~3__RP2016&u=v171__VUZEMI__101__40193

Veřejná databáze ČSÚ, Podíl nezaměstnaných osob, pracovní místa v evidenci úřadu práce (stav k 31.12.), Česká republika [online]. ČSÚ [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30853&pvo=ZAM09&str=v170&c=v3~3__RP2016

Zpráva o situaci na trhu práce ve Středočeském kraji za rok 2009 [online]. MPSV [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/statistiky/rocni

Zpráva o situaci na trhu práce ve Středočeském kraji za rok 2010 [online]. MPSV [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/statistiky/rocni

Zpráva o situaci na trhu práce ve Středočeském kraji za rok 2011 [online]. MPSV [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/statistiky/rocni

Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2012 a strategie APZ pro rok 2013 [online]. MPSV [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/statistiky/rocni

Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2013 a strategie APZ pro rok 2014 [online]. MPSV [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/statistiky/rocni

Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2014 a strategie APZ pro rok 2015 [online]. MPSV [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/statistiky/rocni

Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2015 a strategie APZ pro rok 2016 [online]. MPSV [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/statistiky/rocni

Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2016 a strategie APZ pro rok 2017 [online]. MPSV [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/statistiky/rocni

Zpráva o situaci na trhu práce v okrese Kolín za rok 2009 [online]. MPSV [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/statistiky/rocni

Zpráva o situaci na trhu práce v okrese Kolín za rok 2010 [online]. MPSV [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/statistiky/rocni

Metodika - zaměstnanost [online]. ČSÚ [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xs/metodika_zamestnanost

Změna výpočtu ukazatele registrované nezaměstnanosti: Společná tisková zpráva Českého statistického úřadu a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR [online]. ČSÚ [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zmena_vypoctu_ukazatele_registrovane_nezamestnanosti20121107

Změna metodiky ukazatele registrované míry nezaměstnanosti [online]. MPSV [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/zmena_metodiky

Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - metodika [online]. ČSÚ [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zam_vsps

Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020 [online]. MPSV [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest

Sociální začleňování [online]. MPSV [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/cs/9078

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve Středočeském kraji 2010-2011 [online]. Středočeský kraj [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: https://www.kr-stredocesky.cz/web/socialni-oblast/proces-planovani-socialnich-sluzeb

Rekvalifikace [online]. MPSV [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/obcane/rekvalifikace

Zákony

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, In Sbírka zákonů 13. 5. 2004

Přílohy

Příloha č. 1

Tabulka 17 Podíl nezaměstnaných osob ke konci čtvrtletí, Středočeský kraj a ČR (v %)

Rok	**2007**				**2008**				**2009**				**2010**			
Stav ke konci čtvrtletí	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Středočeský kraj	3,8	3,3	3,3	3,2	3,0	2,8	3,0	3,4	4,4	4,5	5,0	5,5	6,0	5,4	5,5	6,1
Celkem ČR	5,4	4,7	4,6	4,5	4,2	3,8	4,0	4,5	5,9	6,1	6,6	7,1	7,5	6,6	6,6	7,4
Rok	**2011**				**2012**				**2013**				**2014**			
Stav ke konci čtvrtletí	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Středočeský kraj	5,9	5,4	5,4	5,6	5,9	5,4	5,6	6,1	6,6	6,2	6,5	6,9	7,1	6,4	6,3	6,4
Celkem ČR	7,2	6,3	6,3	6,8	7,0	6,4	6,6	7,4	8,0	7,3	7,6	8,2	8,3	7,4	7,3	7,5
Rok	**2015**				**2016**											
Stav ke konci čtvrtletí	1	2	3	4	1	2	3	4								
Středočeský kraj	6,1	5,4	5,4	5,4	5,2	4,5	4,4	4,3								
Celkem ČR	7,2	6,2	6,0	6,2	6,1	5,2	5,2	5,2								

Zdroj: MPSV, Podíl nezaměstnaných osob od roku 2005, vlastní zpracování